

WYDZIAŁ
EKONOMII I FINANSÓW

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne

Nr 1/2025

WYDZIAŁ
EKONOMII I FINANSÓW

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne

Nr 1/2025

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne Nr 1/2025

**Patronat wydania: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Radomiu,
WEiF URad., ul. Chrobrego 31, 26-600 Radom**

Działy czasopisma

- mikroekonomia, rachunkowość, ekonomia międzynarodowa, finanse przedsiębiorstw,
- polityka gospodarcza, polityka regionalna,
- prawo krajowe, zarządzanie, prawo międzynarodowe,
- administracja publiczna, historia myśli administracyjno-prawnej.

Zespół redakcyjny

- dr hab. Marzanna Lament, prof. URad. – redaktor naczelny
- dr Joanna Bukowska – zastępca redaktora naczelnego
- dr hab. Mariusz Wieczorek, prof. URad. – zastępca redaktora naczelnego
- dr Zbigniew Śleszyński – redaktor statystyczny

Redaktorzy tematyczni

- mikroekonomia – dr Katarzyna Sieradzka
- rachunkowość – dr hab. Marzanna Lament, prof. URad.
- ekonomia międzynarodowa – dr hab. Piotr Misztal, prof. URad.
- polityka gospodarcza – dr hab. Arkadiusz Durasiewicz, prof. URad.
- finanse, bankowość – dr hab. Viktoria Stoika, prof. URad.
- zarządzanie – dr hab. inż. Magdalena Paździor, prof. URad.
- prawo administracyjne – dr Paweł Śwital
- prawo krajowe – dr hab. Mariusz Wieczorek, prof. URad.
- prawo międzynarodowe – dr Inga Kawka
- etyka – dr hab. Wojciech Wojtyła, prof. URad.
- administracja publiczna – dr Iwona Warchoń
- historia myśli administracyjno-prawnej – dr Bartłomiej Składanek
- finanse międzynarodowe – dr Ireneusz Pszczółka
- finanse przedsiębiorstw- dr hab. Nina Stępnicka, prof. URad.

Rada naukowa

- prof. dr hab. Sławomir Bukowski – przewodniczący
- prof. dr hab. Katarzyna Głąbicka-Auleytner
- dr hab. Sławomir Fundowicz, prof. URad.
- dr hab. Marianna Kotowska-Jelonek, prof. PŚK
- prof. dr hab. Peter Kristofik
- dr hab. Aleksander Lotko, prof. URad.
- prof. dr hab. Vanda Marakova
- prof. dr hab. Kazimierz Ortyński
- dr hab. Sławomir Patyra, prof. URad.
- dr hab. Wojciech Sońta, prof. URad.
- dr Zbigniew Markwart – dr Andreas Pattar

Redaktor wydania

dr hab. Marzanna Lament prof. URad.

Copyright © by Uniwersytet Radomski im. K. Pułaskiego
Wydawnictwo (2025), 26-600 Radom, ul. Malczewskiego 29
www.uniwersytetradom.pl, e-mail: wydawnictwo@urad.edu.pl

ISSN 2450-3940

Wyd. I

Spis treści

Maja Malarczyk, Izabela Witczak

Gdzie przebiega granica między kreatywną a agresywną rachunkowością? 5

Natalia Starzyk, Natalia Rdzanek

Wpływ ESG na sprawozdawczość finansową – wyzwania i obowiązki 23

Marta Adacha, Patrycja Plaza

Czynniki kształtujące konkurencyjność MŚP w Polsce i w Czechach..... 38

Adam Kobiela, Piotr Rokita, Miłosz Ozga

Wpływ inflacji na wzrost gospodarczy w wybranych krajach świata 56

Klaudia Makuch

Zielone finansowanie w Gminie 68

Maja Malarczyk¹ Izabela Witczak²

GDZIE PRZEBIEGA GRANICA MIĘDZY KREATYWNĄ A AGRESYWNĄ RACHUNKOWOŚCIĄ?

Streszczenie

Rachunkowość kreatywna według P. Guta oznacza „prowadzenie rejestracji, ewidencji, przetwarzanie i prezentację zdarzeń gospodarczych przy zastosowaniu obowiązujących przepisów i właściwie interpretowanych zasad rachunkowości w sposób, który nie jest bezpośrednio w tych przepisach wskazany, a który jest wynikiem pomysłowego, twórczego i niestandardowego zastosowania tych przepisów i zasad”³. W przeciwieństwie do rachunkowości kreatywnej, agresywna cechuje się świadomym, zamierzonym i celowym prowadzeniem rejestracji, ewidencji, przetwarzania i prezentacji zdarzeń gospodarczych w sposób sprzeczny z przepisami oraz zasadami rachunkowości, co skutkuje przedstawieniem lepszej lub gorszej niż prawdziwa sytuacja ekonomiczna jednostki. Przede wszystkim należy podkreślić, że granica pomiędzy rachunkowością kreatywną a agresywną jest płynna i często trudna do jednoznacznego określenia. Choć obie formy wykazują cechy intencjonalnego wpływania na obraz sytuacji finansowej jednostki, to zasadniczą różnicą pozostaje stopień zgodności z obowiązującym prawem oraz intencją działania.

Słowa kluczowe: rachunkowość kreatywna, rachunkowość agresywna, manipulacje, oszustwa.

¹ Studentka II roku II stopnia, kierunek: Finanse i Rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 112000@student.uthrad.pl.

² Studentka II roku II stopnia, kierunek: Finanse i Rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 113456@student.uthrad.pl.

³ P. Gut, *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006, s. 10-11.

WSTĘP

Współczesna rachunkowość, jako system przetwarzania i prezentacji informacji finansowej, powinna zapewniać rzetelny, przejrzysty i wierny obraz sytuacji ekonomicznej jednostek gospodarczych. Jednak w praktyce coraz częściej obserwuje się przypadki świadomego wpływania na treść sprawozdań finansowych poprzez zastosowanie elastycznych interpretacji przepisów rachunkowości. Zjawiska te, choć pozornie zbliżone, można podzielić na dwa odrębne podejścia: rachunkowość kreatywną i rachunkowość agresywną. Ich istotą jest dążenie do osiągnięcia określonych efektów ekonomicznych, jednak sposoby realizacji tych celów oraz stopień zgodności z regulacjami prawnymi znacząco się różnią.

W literaturze przedmiotu wciąż brakuje jednoznacznych kryteriów pozwalających na klarowne rozgraniczenie tych dwóch form działań rachunkowych. Gdzie zatem przebiega granica między dozwoloną kreatywnością a niedopuszczalną manipulacją? Czy możliwe jest jednoznaczne rozróżnienie między legalnym wykorzystaniem luk w systemie rachunkowości a działaniami prowadzącymi do fałszowania obrazu finansowego jednostki?

Celem niniejszego artykułu jest porównanie kreatywnej i agresywnej rachunkowości w kontekście zgodności z regulacjami rachunkowymi, intencji ich stosowania oraz wpływu na wiarygodność sprawozdań finansowych. Bazując na analizie przepisów prawa, standardów rachunkowości oraz praktyki gospodarczej, w artykule podejmiemy próbę odpowiedzi na pytanie badawcze: jakie są różnice pomiędzy kreatywną a agresywną rachunkowością?

Przyjęta hipoteza badawcza zakłada, że kreatywna rachunkowość stosowana w granicach obowiązujących standardów rachunkowości, różni się od agresywnej rachunkowości stopniem manipulacji i intencją osiągnięcia celów finansowych kosztem rzetelności sprawozdania finansowego.

W kontekście rosnących oczekiwań wobec przejrzystości i wiarygodności informacji finansowej, zrozumienie tej granicy staje się nie tylko przedmiotem teoretycznej refleksji, ale również praktycznym wyzwaniem dla księgowych, audytorów oraz regulatorów rynku.

1. POJĘCIE KREATYWNEJ RACHUNKOWOŚCI

1.1. Definicje i interpretacje w literaturze

W literaturze przedmiotu, stosowane jest wiele pojęć rachunkowości kreatywnej, inaczej także nazywaną twórczą. Słowo „kreatywność” w pozytywnym rozumieniu przejawia się jako twórcze myślenie, zaś w negatywnym – jako zatajenie rzeczywistości, a w najgorszym przypadku zaniechanie prawa⁴.

⁴ M. Szewczyk-Jarocka, *Kreatywna rachunkowość*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku Nauki Ekonomiczne”, t. XXI, 2015, s. 29.

Rachunkowość kreatywna według P. Guta oznacza „prowadzenie rejestracji, ewidencji, przetwarzanie i prezentację zdarzeń gospodarczych przy zastosowaniu obowiązujących przepisów i właściwie interpretowanych zasad rachunkowości w sposób, który nie jest bezpośrednio w tych przepisach wskazany, a który jest wynikiem pomysłowego, twórczego i niestandardowego zastosowania tych przepisów i zasad”⁵. Ta rachunkowość jest szeregiem zamierzonych działań, które mają na celu przedstawić wizerunek przedsiębiorstwa w najbardziej obligatoryjnym świetle, zgodnie z przepisami prawa. Na początku XXI wieku wizerunek kreatywnej rachunkowości ochłodził się poprzez oszustwa i malwersacje, przez co był on mylnie interpretowany⁶. Dzięki temu, wykształciła się jeszcze jedna interpretacja rachunkowości kreatywnej stawiająca ją w negatywnym świetle jako „narzędzie służące do manipulacji informacjami przetwarzanymi w systemie rachunkowości finansowej”⁷. Inni uważają, że księgowi mogą wykorzystywać metody, omijając ustawy i rozporządzenia, które według prawa nie są uważane za oszustwo⁸. Dzięki temu, sprawozdanie finansowe jednostki gospodarczej przykuwa większą uwagę interesariuszy i nie jest odbierane jako chęć malwersacji. Mimo tych działań, stan finansowy podmiotu nie ulega zmianom⁹.

W Polsce rachunkowość kreatywna jest co raz bardziej rozpowszechniona i wbrew nazwie ma ona zdecydowanie negatywny wydźwięk. Przedsiębiorcy decydują się na zastosowanie tej rachunkowości, aby „upiększyć” i zataić niewygodne pozycje sprawozdania finansowego, by wprowadzić w błąd ich czytelników. Co jest sprzeczne ze słownikową definicją kreatywności, według której jest to umysłowy proces niosący za sobą powstawanie nowych pomysłów, idei lub koncepcji. Myślenie kreatywne to myślenie prowadzące do uzyskania oryginalnych i stosownych rozwiązań. Inaczej mówiąc, jest to zdolność do tworzenia czegoś nowego¹⁰. W literaturze przedmiotu nie ma jednoznacznej definicji tego pojęcia oraz jak jest ono interpretowane, w pozytywnym czy też w negatywnym znaczeniu. Biorąc pod uwagę

⁵ P. Gut, *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, op. cit., s. 10-11.

⁶ Ibidem.

⁷ D. Bachtijeva, D. Tamulevičienė, *Comparing earnings management and creative accounting. A general review*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 46 (2), 2022, 115-135.

⁸ Z. Ozygała, R. Burchart, *Granice między rachunkowością kreatywną, agresywną i oszukańczą*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Ekonomicznych, 2024, s. 72.

⁹ A. Baranów, *Kreatywna rachunkowość a oszustwa księgowe*, [w:] R. Kowalak, M. Biernacki (red.), *Debiuty studenckie. Rachunkowość*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, 2019, s. 9-15.

¹⁰ D. Król, *Rachunkowość kreatywna a rachunkowość agresywna*, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 2015, s. 13.

znaczenie słowa „kreatywny” co oznacza, „posiadający umiejętność tworzenia nowych jakości, operatywny, pomysłowy, pozwalający na dokonywanie istotnych zmian i ulepszeń, mający zdolność tworzenia”¹¹.

Przedsiębiorcy wybierają zastosowanie kreatywnej rachunkowości z różnych względów, między innymi:

- zmniejszanie strat lub zwiększanie zysku,
- manipulowanie wskaźnikami, które są używane podczas analizy finansowej,
- przekonanie innych o swojej wiarygodności np. partnerów handlowych, pożyczkodawców, kredytodawców,
- ukrywanie ryzyka finansowego,
- sterowanie osiągnięciami menedżerów, aby możliwe było osiągnięcie premii za wyniki,
- unikanie negatywnych skutków, które mogą wynikać z przeprowadzonej bezpośrednio lub pośrednio kontroli przez akcjonariuszy,
- umożliwienie uzyskania kapitału, który w inny sposób byłby niedostępny¹².

1.2. Techniki kreatywnej rachunkowości

Kreatywna rachunkowość wykorzystuje siedem głównych narzędzi fałszowania informacji prezentowanych w różnych obszarach sprawozdań finansowych.

I. Przedwczesne uznawanie przychodów

- Przedwczesne rozpoznawanie przychodów może przyjmować różne formy. Do najczęściej spotykanych zalicza się wysyłanie towarów przed ostatecznym zawarciem umowy sprzedaży, rozpoznawanie przychodów w sytuacji, gdy istnieje istotny poziom niepewności co do ich faktycznego uzyskania, a także ujmowanie w księgach rachunkowych przychodów dotyczących usług, które zostaną zrealizowane dopiero w przyszłych okresach sprawozdawczych.

II. Ujmowanie w księgach fikcyjnych przychodów

- Do nieprawidłowych praktyk w zakresie ujmowania przychodów zalicza się również ewidencjonowanie w księgach rachunkowych przychodów o charakterze fikcyjnym. Przykładami takich działań są: rozpoznawanie przychodów wynikających z transakcji zamiany aktywów o podobnym charakterze, ujmowanie jako przychodów całkowitej wartości sprzedaży, mimo że część dostarczonych towarów lub usług jest przeznaczona do zwrotu przez nabywcę, a także wykazywanie oszacowanych, nierealnych przychodów w śródkresowych sprawozdaniach finansowych.

¹¹ *Słownik Języka Polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/kreatywny> [dostęp: 03.08.2025 r.].

¹² *Encyklopedia Zarządzania*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Kreatywna_rachunkowo%C5%9B%C4%87 [dostęp: 03.08.2025 r.].

III. Zwiększenie dochodów jednostki za pomocą jednorazowych zysków

- Jednym ze sposobów sztucznego poprawiania wyników finansowych jednostki jest wykorzystywanie jednorazowych zysków w celu podwyższenia dochodów. Działania te obejmują między innymi zwiększanie zysków poprzez sprzedaż aktywów wycenionych poniżej ich rzeczywistej wartości, osiąganie dodatkowego dochodu w wyniku celowego doprowadzenia do przedawnienia należności, a także traktowanie zysków i strat o charakterze nadzwyczajnym oraz jednorazowym na równi z regularnymi pozycjami dochodów jednostki. Inną stosowaną praktyką jest ukrywanie strat związanych z działalnością kontynuowaną przez zaliczanie ich do kosztów działalności zaniechanej, co pozwala na poprawę bieżącego wyniku finansowego.

IV. Przesunięcie kosztów bieżącego okresu sprawozdawczego w ciężar przyszłych okresów

- Do metod polepszania wyniku finansowego jednostki zalicza się również przesuwanie kosztów poniesionych w bieżącym okresie sprawozdawczym na kolejne okresy, co prowadzi do zaniżenia kosztów i zawyżenia aktualnych przychodów. Praktyki tego rodzaju obejmują między innymi nieuzasadnione ujmowanie kosztów jako aktywów, opóźnianie rozpoznawania kosztów amortyzacji środków trwałych oraz niewłaściwe zaniechanie odpisów aktualizujących wartość aktywów, które utraciły przydatność ekonomiczną lub użytkową.

V. Zaniechanie ujęcia w księgach lub nieujawnienie wszystkich zobowiązań

- Do nieprawidłowych praktyk w zakresie rachunkowości zalicza się również celowe pomijanie lub nieujawnianie w sprawozdaniach finansowych wszystkich zobowiązań jednostki. Działania te mogą polegać na błędnym ujmowaniu otrzymanych środków pieniężnych jako przychodów zamiast zobowiązań, zaniechaniu prezentacji zobowiązań pewnych oraz warunkowych, a także celowym niewykazywaniu takich pozycji w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego. Często spotykaną metodą jest również zawieranie transakcji, których głównym celem jest przeniesienie zobowiązań poza bilans jednostki, co zniekształca obraz jej sytuacji finansowej.

VI. Przesunięcie bieżącego dochodu do okresów późniejszych

- Wśród działań mających na celu przesunięcie części bieżących dochodów na przyszłe okresy sprawozdawcze wyróżnia się między innymi tworzenie rezerw w taki sposób, aby odroczyć ujęcie przychodów ze sprzedaży i wykazać je w kolejnych okresach. Inną stosowaną praktyką jest uzgadnianie z kontrahentami momentu rozpoznania przychodów w celu dostosowania ich do oczekiwanej sytuacji finansowej jednostki w danym czasie. Takie działania mogą prowadzić do celowego zniekształcania wyniku finansowego w poszczególnych okresach sprawozdawczych.

VII. Ujęcie w księgach bieżącego okresu kosztów, które dotyczą przyszłych okresów

- Do nieprawidłowych praktyk rachunkowości zalicza się także ujmowanie w kosztach bieżącego okresu wydatków, które faktycznie dotyczą przyszłych okresów sprawozdawczych. Działania tego rodzaju mogą obejmować przyspieszone rozpoznawanie kosztów związanych z przyszłymi, uznaniowymi wydatkami, a także nieuzasadnione obciążanie bieżącego okresu kosztami amortyzacji, które zgodnie z zasadą współmierności powinny zostać ujęte w kolejnych okresach. Tego typu praktyki wpływają na zniekształcenie rzeczywistego wyniku finansowego jednostki w danym okresie¹³.

1.3. Przykłady dopuszczalnych praktyk

Zjawisko rachunkowości kreatywnej występuje w wielu jednostkach gospodarczych, gdyż obejmuje działania zmierzające do wyboru najkorzystniejszych dla danej jednostki metod, na przykład w zakresie wyceny, przy jednoczesnym zachowaniu zgodności z obowiązującymi regulacjami prawnymi. Do takich praktyk można zaliczyć m.in. wybór bardziej dogodnych rozwiązań w ramach przyjętej polityki rachunkowości czy podejmowanie działań zmierzających do optymalizacji obciążeń podatkowych.

1) Zmniejszenie kosztów, aby uzyskać większy zysk (często praktykowane przez przedsiębiorców ubiegających się o kredyt)

Jednym ze sposobów wpływania na wynik finansowy jednostki jest celowe ograniczanie poziomu kosztów w celu wykazania wyższego zysku, co bywa często praktykowane przez przedsiębiorców ubiegających się o kredyt. W polskim systemie podatkowym ujęcie kosztów podatkowych jest co do zasady możliwe do końca roku podatkowego, w którym zostały one poniesione, zgodnie z art. 22 ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wyjątek stanowi nabycie towarów handlowych przeznaczonych do dalszej odsprzedaży, które – zgodnie z § 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów – muszą zostać niezwłocznie ujęte w ewidencji. W praktyce oznacza to, że przedsiębiorca ma możliwość świadomego przesunięcia momentu rozpoznania kosztu, pod warunkiem dokonania tego nie później niż do zakończenia roku podatkowego.

2) Zmniejszenie kosztów poprzez wprowadzenie majątku prywatnego do majątku firmowego, np. samochodu bądź innego środka transportu

Kolejnym ze sposobów zmniejszenia podstawy opodatkowania jest wprowadzenie składników majątku prywatnego do ewidencji środków trwałych wykorzystywanych w działalności gospodarczej, takich jak na przykład samochód lub inny środek transportu. Przedsiębiorca, chcąc w krótkim czasie zwiększyć koszty podatkowe, może wprowadzić taki majątek do firmy, a jeśli jego wartość nie przekracza kwoty

¹³ M. Kutera, A. Hołda, S. Surdykowska, *Oszustwa księgowe – teoria i praktyka*, Difin, Warszawa 2006, s. 58.

10 tys. zł brutto, dokonać jednorazowego odpisu amortyzacyjnego. W efekcie cała wartość początkowa tego składnika zostaje zaliczona do kosztów uzyskania przychodów w miesiącu, w którym został on formalnie wprowadzony do ewidencji. Należy jednak pamiętać, że wprowadzenie takiego majątku powinno być uzasadnione faktycznym jego przeznaczeniem oraz wykorzystywaniem w prowadzonej działalności gospodarczej.

3) Uniknięcie ujęcia przychodu z tytułu sprzedaży wycofanego na cele prywatne majątku firmowego, np. samochodu

Zgodnie z przepisami prawa podatkowego (art. 10 ust. 2 pkt 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych), sprzedaż środka trwałego wycofanego z majątku firmowego na cele prywatne podlega obowiązkowi wykazania przychodu z działalności gospodarczej, jeśli nastąpi w ciągu sześciu lat od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu wycofania tego składnika majątku. Jednakże praktyką pozwalającą na uniknięcie takiego rozpoznanie przychodu jest przekazanie wycofanego majątku w formie darowizny osobom należącym do pierwszej grupy podatkowej, wśród których znajdują się między innymi rodzice oraz dzieci przedsiębiorcy. W przypadku gdy te osoby dokonają późniejszej sprzedaży środka trwałego, przedsiębiorca nie jest zobowiązany do wykazania przychodu z tej transakcji w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

4) Rozliczenie się z żoną/mężem

Jedną z podstawowych możliwości optymalizacji podatkowej, choć często pomijaną przez podatników, jest wspólne rozliczenie się z małżonkiem. Podatnik pozostający w związku małżeńskim i objęty wspólnością majątkową przez cały rok podatkowy ma prawo do wspólnego rozliczenia pod warunkiem, że oboje osiągają dochody opodatkowane na zasadach ogólnych. Procedura ta polega na ustaleniu łącznej sumy dochodów małżonków, która następnie jest dzielona na pół w celu wyliczenia podatku. W sytuacji gdy jeden z małżonków nie osiągnął dochodu w danym roku, wspólne rozliczenie pozwala na uzyskanie korzyści podatkowej w wysokości 556,02 zł. Ponadto wspólne rozliczenie jest korzystne również wtedy, gdy jeden z małżonków przekroczył pierwszy próg podatkowy, a drugi osiąga relatywnie niskie dochody – wówczas suma ich dochodów może nie przekroczyć tego progu, co skutkuje obniżeniem stawki podatkowej od całkowitego dochodu.

5) Zatrudnienie osoby z rodziny

W wyniku zmian w przepisach prawa podatkowego, wprowadzonej w 2019 roku (art. 23 ust. 1 pkt 10 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych), możliwe stało się zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów wynagrodzeń wypłacanych członkom rodziny zatrudnionym w przedsiębiorstwie. Taka praktyka stanowi korzystną metodę zwiększenia kosztów działalności gospodarczej, obejmującą nie tylko pensję, ale również składki na ubezpieczenia społeczne oraz wydatki

na odzież roboczą i środki bezpieczeństwa i higieny pracy. Dodatkową zaletą jest zatrudnienie pracownika cieszącego się zaufaniem właściciela firmy¹⁴.

W lutym 2003 r. ujawniono, iż renomowany holenderski koncern Ahold manipulował swoimi wynikami finansowymi. W zależnej amerykańskiej spółce Foodservice sztucznie zawyżono przychody o prawie 1 mld dolarów. W grudniu 2003 r. wyszło na jaw, że największy włoski koncern spożywczy Parmalat fałszował swoje sprawozdania finansowe. Wartość nieistniejących a wykazywanych w sprawozdaniach aktywów sięgnęła od 7 do 10 mld euro. Nieistniejące aktywa i straty ukrywano między innymi za pomocą różnych spółek zależnych rejestrowanych głównie w „rajach podatkowych”. Przypadek Parmalatu miał znaczący wpływ na biznes i społeczeństwo. Przede wszystkim spowodował negatywne skutki dla byłych dyrektorów finansowych, księgowych, wewnętrznych i zewnętrznych audytorów oraz radcy prawnego Parmalatu, którzy zostali aresztowani, ich osobiste aktywa zostały skonfiskowane przez włoskie sądy, a reputacja została zniszczona.

W Polsce również zanotowano przypadki wykorzystania kreatywnej księgowości. Za przykład może w tym wypadku posłużyć spółka Elektrim. Pierwszy raz spółka zwiększyła zysk netto w roku 1997 w wyniku dokonania równoczesnej operacji sprzedaży i odkupu akcji Bydgoskiej Fabryki Kabli. W związku z tym, że cena rynkowa Bydgoskiej Fabryki Kabli była wyższa niż wartość ujęta w bilansie (w bilansie akcje Bydgoskiej Fabryki Kabli były wycenione według ceny zakupu), Elektrim zrealizował zysk. Kolejne sztuczki księgowe polegały na wyłączeniu strat osiągniętych przez spółki zależne ze sprawozdań skonsolidowanych.

2. POJĘCIE AGRESYWNEJ RACHUNKOWOŚCI

2.1. Definicje i klasyfikacje

W przeciwieństwie do rachunkowości kreatywnej, agresywna cechuje się świadomym, zamierzonym i celowym prowadzeniem rejestracji, ewidencji, przetwarzania i prezentacji zdarzeń gospodarczych w sposób sprzeczny z przepisami oraz zasadami rachunkowości, co skutkuje przedstawieniem lepszej lub gorszej niż prawdziwa sytuacja ekonomiczna jednostki¹⁵.

Według Ostrowskiej rachunkowość agresywna to celowe działanie polegające na prowadzeniu ewidencji operacji gospodarczych oraz prezentowaniu danych finansowych w sposób, który zniekształca rzeczywisty obraz sytuacji majątkowej i finansowej jednostki. Praktyki te często wykraczają poza obowiązujące regulacje prawne lub balansują na granicy ich naruszenia. W ramach tego typu działań niepożądane informacje bywają ukrywane bądź celowo modyfikowane, a zasady rachunkowości są stosowane w sposób niezgodny z ich intencją oraz zasadami etyki

¹⁴ *Kreatywna księgowość – czym jest i co ma na celu?* <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-kreatywna-ksiegowosc-czym-jest-i-co-ma-na-celu>, [dostęp: 30.06.2025 r.].

¹⁵ E. Pięcek, *Rachunkowość kreatywna i agresywna*, Akademia Nauk Stosowanych Stefana Batorego, Warszawa, 2023, s. 274.

zawodowej. Tego rodzaju postępowanie prowadzi do asymetrii informacyjnej między jednostką a jej interesariuszami, w tym inwestorami i kontrahentami, co może mieć negatywne konsekwencje dla oceny wiarygodności i kondycji finansowej przedsiębiorstwa. W związku z powyższym rachunkowość agresywną należy uznać za zjawisko o wyraźnie niekorzystnym charakterze¹⁶.

Główną przyczyną stosowania rachunkowości agresywnej jest jak największe zmaksymalizowanie zysku, co przyczynia się do osiągnięcia korzyści majątkowych. Wyniki firmy zostają świadomie zniekształcone poprzez wprowadzenie mniejszych lub większych modyfikacji sprawozdań finansowych. Inną przyczyną, aby uniknąć negatywnych skutków kontroli ze strony akcjonariuszy, jest ukrycie ryzyka finansowego w celu poprawy zdolności kredytowej lub wyceny spółki¹⁷.

Główne cele rachunkowości agresywnej to:

Zwiększenie zysku i ukrycie strat

Jednym z podstawowych celów stosowania rachunkowości agresywnej jest sztuczne zawyżanie zysku oraz ukrywanie ponoszonych strat. Przedsiębiorstwa, stosując tego typu praktyki, dążą do zaprezentowania korzystniejszego wyniku finansowego, niż wynikałoby to z rzeczywistych danych gospodarczych. Działanie takie ma na celu budowanie wizerunku firmy jako stabilnej i rentownej, nawet w sytuacji, gdy jej sytuacja finansowa jest trudna lub niepewna. Manipulacje te mogą obejmować m.in. przesuwanie kosztów na kolejne okresy, przedwczesne ujmowanie przychodów czy zaniżanie wartości rezerw.

Przekonanie o wiarygodności finansowej przedsiębiorstwa/uzyskanie dostępu do kapitałów

Kolejnym istotnym motywem stosowania rachunkowości agresywnej jest chęć stworzenia obrazu przedsiębiorstwa jako podmiotu o wysokiej wiarygodności finansowej. Taki wizerunek ma bezpośrednie znaczenie przy pozyskiwaniu dodatkowych źródeł finansowania, takich jak kredyty bankowe, emisja obligacji czy przyciąganie inwestorów. Poprawiając wyniki finansowe i wskaźniki zadłużenia, firma może uzyskać korzystniejsze warunki finansowania lub zwiększyć swoje szanse na zdobycie kapitału na rynku.

Unikanie kontroli ze strony akcjonariuszy

Rachunkowość agresywna bywa również stosowana jako narzędzie ograniczające możliwość skutecznej kontroli przedsiębiorstwa przez właścicieli i akcjonariuszy. Przedstawiając spreparowane dane finansowe, zarząd może ukrywać niekorzystne decyzje menedżerskie, ryzykowne transakcje bądź stratne inwestycje, tym

¹⁶ P. Ostrowska, *Problematyka rachunkowości kreatywnej, agresywnej i audytu śledczego w świetle opinii księgowych*, „Academic Review of Business and Economics” 2 (1), 2022, s. 95-113.

¹⁷ D. Król, *Rachunkowość kreatywna a rachunkowość agresywna*, op. cit., s. 17.

samym unikając krytyki oraz prób ingerencji ze strony udziałowców. W dłuższym okresie takie działania prowadzą do osłabienia przejrzystości finansowej jednostki i zafałszowania jej rzeczywistej kondycji.

Manipulowanie podstawowymi wskaźnikami finansowymi

Częstym celem rachunkowości agresywnej jest także wpływanie na wartości kluczowych wskaźników finansowych, takich jak rentowność, płynność, zadłużenie czy wskaźnik rotacji aktywów. Poprawa tych parametrów może mieć znaczenie zarówno w kontekście wewnętrznym – np. przy ocenie pracy zarządu przez właścicieli – jak i zewnętrznym, w kontaktach z instytucjami finansowymi oraz inwestorami.

Wykazanie przez menedżerów własnych osiągnięć w stosunku do poprzedników

Ostatnim z często występujących celów stosowania rachunkowości agresywnej jest dążenie kadry menedżerskiej do podkreślenia własnych osiągnięć poprzez przedstawienie korzystniejszych wyników w porównaniu do okresów wcześniejszych lub działań poprzednich zarządów. Tego typu działania mogą mieć na celu nie tylko budowanie wizerunku skutecznych i kompetentnych menedżerów, ale również zapewnienie sobie dodatkowych korzyści materialnych, np. w postaci premii powiązanych z wynikami finansowymi firmy¹⁸.

2.2. Techniki rachunkowości agresywnej

Podstawowe narzędzia fałszowania informacji generowanych przez rachunkowość to między innymi:

I. Manipulowanie poziomem przychodów

- Polega na uznawaniu przychodów, gdy istnieje istotna niepewność co do ich rzeczywistego uzyskania, ujmowaniu w księgach bieżącego okresu przychodów z tytułu usług, które będą świadczone w przyszłości, manipulowaniu momentem uznawania przychodów w porozumieniu z odbiorcami, ujmowaniu jako przychody ze sprzedaży tej części, co do której wiadomo, że będzie zwrócona przez odbiorcę, oraz ujmowaniu fikcyjnych przychodów w okresowych sprawozdaniach finansowych.

II. Manipulowanie poziomem kosztów

- Obejmuje aktywowanie niewłaściwych kosztów, zaniechanie odpisu w koszty lub straty aktywów bezwartościowych, przyspieszenie ujęcia przyszłych dyskrejonalnych wydatków w ciężar bieżącego okresu, a także ujęcie w ciężar kosztów bieżącego okresu kosztów amortyzacji, które powinny być ujęte w przyszłych okresach sprawozdawczych.

¹⁸ E. Pięcek, *Rachunkowość kreatywna i agresywna*, op. cit., s. 275.

III. Manipulowanie wynikiem finansowym

- Może polegać na zwiększeniu zysku na skutek celowego doprowadzenia do przeterminowanych należności, ukrywaniu strat na działalności kontynuowanej poprzez włączanie ich w koszty działalności zaniechanej, ukrywaniu faktur lub bezzasadnym odsyłaniu ich kontrahentom, rozwiązaniu części rezerwy pod pretekstem jej zawyżonego oszacowania, nabyciu zapasów lub przedmiotów o niskiej wartości i odpisanie ich wartości w koszty, nieuzasadnionym utworzeniu odpisu aktualizującego należności od kontrahenta, a także wykazaniu fikcyjnych niedoborów.

IV. Manipulowanie składnikami aktywów i pasywów

- Polega na ujęciu przychodu, a nie zobowiązania, gdy wpłynęły środki pieniężne, zaniechaniu ujawnienia pewnych lub warunkowych zobowiązań, przeniesieniu aktywów i zobowiązań, które faktycznie istnieją, lecz wyprowadzono je z bilansu¹⁹.

2.3. Przykłady agresywnych działań księgowych

Historia finansów zna wiele przykładów firm, które stosowały agresywną księgowość. Jednymi z głośniejszych przykładów są afery związane z firmami Enron oraz WorldCom.

W 2001 roku firma Enron należała do największych na świecie potentatów w branży energetycznej i zatrudniała ponad 20 tys. pracowników. Pod koniec tego samego roku ogłosiła bankructwo, po tym jak wyszło na jaw, że dokumentacja księgowa była fałszowana. Zarząd postanowił utworzyć 33 partnerskie przedsiębiorstwa, dzięki czemu można było ukryć powstałe straty – aktywa firmy były sztucznie powiększane. Menadżerowie, tuż przed ogłoszeniem bankructwa, wypłacili 100 mln USD premii i bonusów, które sami sobie przyznali.

Rynek zareagował natychmiast – ceny akcji kolosa w krótkim czasie spadły z 90 dolarów do zaledwie kilku centów za sztukę. Ostatecznie upadek Enronu zakończył się procesami zarządu i członków kadry menadżerskiej, oskarżeniami pod adresem firm audytorskich i agencji ratingowych, a nawet przesłuchaniami przed Kongresem Stanów Zjednoczonych. W końcu – aby sytuacja się nie powtórzyła – w USA uchwalona została specjalna ustawa.

Po tym skandalu Enron stał się symbolem oszustw i nieprawidłowości w korporacjach, a w świecie finansowym zaczęło używać określenia agresywna księgowość.

WorldCom była to najlepiej notowana firma na Wall Street. Nieprawidłowości księgowe na skutek oszustw przekroczyły kwotę 10 mld dol. Firma w 2001 przyznała, że zwiększała swoje dochody o 3,85 mld dolarów. Kilka osób wbrew zasadom

¹⁹ G. Michalczyk, *Rachunkowość kreatywna czy rachunkowość agresywna?*, Zdigitalizowano i udostępniono w ramach projektu pn. Rozbudowa otwartych zasobów naukowych Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Edukacji i Nauki na podstawie umowy SONB/SP/512497/2021, s. 375.

rachunkowości wykonywało polecenia kierownictwa w zamian za odpowiednie gratyfikacje finansowe. Po ujawnieniu tych informacji akcje firmy spadły do kilku centów. Przez bankructwo WorldComu pracę straciło 17 tys. osób, a wielu utraciło też szanse na składki emerytalne.

Również w polskich przedsiębiorstwach występowały naganne praktyki rachunkowości. IDMWarsaw to firma należąca do Elektrimu, która w 2000 roku wykazała stratę w wysokości 77,6 mln zł przy wartości aktywów na poziomie 13 tys. zł, a w 2001 roku 16,3 mln zł zysku przy aktywach na poziomie 1,45 mln zł. Za Impexmetal to przykład firmy, która stosowała procedury zawyżania, a następnie zaniżania rezerw. Utworzono tam rezerwy na wszelkie możliwe, nawet hipotetyczne wydatki, obniżając tym samym zysk brutto o 8 mln zł w celu wykazania nieefektywności działania zarządu. Nowe kierownictwo swoją efektywność działań uzyskało rozwiązując część rezerw, co pozwoliło na wzrost zysku o ponad 7 mln zł²⁰.

3. ANALIZA PORÓWNAWCZA KREATYWNEJ I AGRESYWNEJ RACHUNKOWOŚCI

3.1. Zgodność z przepisami rachunkowości

Aby właściwie zdefiniować pojęcia rachunkowości kreatywnej i agresywnej, niezbędne jest odniesienie się do krajowych oraz międzynarodowych regulacji dotyczących prowadzenia rachunkowości i sporządzania sprawozdań finansowych. Szczególne znaczenie w tym kontekście ma Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. 1994 nr 121 poz. 591 z późn. zm.), która stanowi podstawę prawną prowadzenia ksiąg rachunkowych w Polsce.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o rachunkowości, jednostki gospodarcze zobowiązane są do rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyniku finansowego. Ustawa wprowadza również zasadę wiernego i rzetelnego obrazu, która stanowi nadrzędny postulat całego systemu rachunkowości. Oznacza to, że wszystkie dane ujęte w księgach rachunkowych oraz przedstawione w sprawozdaniu finansowym powinny odzwierciedlać rzeczywisty stan majątku, zobowiązań oraz wynik działalności jednostki²¹.

Rachunkowość kreatywna, mimo że może formalnie mieścić się w granicach obowiązujących przepisów, często polega na celowym stosowaniu elastycznych interpretacji norm w celu osiągnięcia zamierzonego efektu – najczęściej poprawy wyniku finansowego lub sytuacji majątkowej prezentowanej w sprawozdaniu. W praktyce oznacza to wykorzystywanie dopuszczalnych metod ewidencji lub wyceny w sposób, który jest zgodny z literą prawa, ale może być sprzeczny z jego duchem. Działania te, choć legalne, naruszają zasadę rzetelności i przejrzystości informacji finansowej, a tym samym podważają zaufanie do sprawozdań finansowych.

²⁰ G. Michalczyk, *Rachunkowość kreatywna czy rachunkowość agresywna?*, op. cit., s. 376-377.

²¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. 2023 poz. 120 z późn. zm.) art. 4 ust 1 i 2.

Z kolei rachunkowość agresywna przekracza granice dozwolone przepisami prawa i przybiera postać świadomego fałszowania danych finansowych. Działania tego typu można zakwalifikować jako oszustwo księgowe, co znajduje potwierdzenie w Międzynarodowych Standardach Rewizji Finansowej nr 240, zgodnie z którymi za niewłaściwe przedstawienie informacji finansowej uznaje się zarówno błędy (działania niezamierzone), jak i oszustwa (działania celowe). W tym kontekście rachunkowość agresywna, która zmierza do zniekształcenia rzeczywistego obrazu sytuacji finansowej i majątkowej jednostki, jednoznacznie klasyfikowana jest jako działanie niezgodne z prawem, a zatem podlegające odpowiedzialności karnej i cywilnej²².

Warto również zaznaczyć, że ustawa o rachunkowości w art. 77-79 przewiduje sankcje za naruszenia przepisów ustawy, w tym za prowadzenie nierzetelnych ksiąg rachunkowych czy sporządzanie fałszywych sprawozdań finansowych. Dodatkowo, zgodnie z art. 4 ust. 5, w przypadku braku jednoznacznych przepisów, jednostka powinna kierować się zasadami ostrożności, istotności oraz nadrzędną zasadą wiernego obrazu, co ogranicza możliwości dowolnej interpretacji przepisów przez kierownictwo jednostki²³.

3.2. Stopień ryzyka zniekształcenia obrazu finansowego

Stopień ryzyka zniekształcenia informacji finansowych w przypadku rachunkowości kreatywnej uzależniony jest przede wszystkim od zakresu i celu stosowanych technik oraz od stopnia elastyczności przepisów rachunkowości.

Rachunkowość kreatywna operuje bowiem w granicach prawa, wykorzystując jego niejednoznaczności, alternatywne metody wyceny czy różnice interpretacyjne. Przykładowo, wybór między metodą LIFO a FIFO, zastosowanie różnych okresów amortyzacji czy uznaniowość w wycenie rezerw mogą w znacznym stopniu wpłynąć na wynik finansowy jednostki. Choć działania te formalnie są dopuszczalne, to niosą za sobą umiarkowane do wysokiego ryzyko deformacji obrazu finansowego, szczególnie gdy są wykorzystywane w sposób systemowy i ukierunkowany na osiągnięcie konkretnego efektu ekonomicznego, np. poprawy wskaźników rentowności lub płynności finansowej.

W przypadku rachunkowości agresywnej, mamy do czynienia ze znacznie wyższym poziomem ryzyka zniekształcenia obrazu finansowego. Jest to bowiem działanie świadome, ukierunkowane na fałszowanie informacji finansowej poprzez łamanie obowiązujących regulacji, np. przez ujmowanie fikcyjnych przychodów, zaniechanie wymaganych odpisów aktualizujących, manipulację rezerwami czy celowe ukrywanie kosztów. Działania te prowadzą do poważnych zniekształceń sprawozdań finansowych, które mogą wprowadzać w błąd kluczowych interesariuszy, takich jak

²² B. Stan, *Rachunkowość kreatywna a agresywna*, Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne Zeszyt nr 1” (2019), s. 42.

²³ Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. 2023 poz. 120 z późn. zm.) art. 77-79.

inwestorzy, wierzyciele, kontrahenci czy organy nadzorcze. Ryzyko w tym przypadku jest bardzo wysokie i obejmuje nie tylko kwestie informacyjne, ale także prawne – łącznie z odpowiedzialnością karną, finansową i reputacyjną dla jednostki oraz jej kierownictwa.

Z perspektywy teorii rachunkowości, zniekształcenie obrazu finansowego wynikające z agresywnych lub kreatywnych praktyk rachunkowych podważa fundamentalne cechy jakościowe informacji finansowej, takie jak: wiarygodność, przejrzystość, porównywalność i użyteczność decyzyjną. W konsekwencji obniża się zaufanie do systemu sprawozdawczości finansowej jako całości, a rynek traci zdolność do efektywnej alokacji kapitału²⁴.

3.3. Tabela porównawcza kluczowych różnic

Istotą rachunkowości kreatywnej i agresywnej jest celowe i zamierzone działanie, które oceniane jest w zależności od okoliczności pozytywnie lub negatywnie. Różnica polega na tym, że rachunkowość kreatywna nie zakrzywia rzeczywistego obrazu przedsiębiorstwa, natomiast rachunkowość agresywna przedstawia nieprawdziwą sytuację finansowo-majątkową firmy²⁵.

Tabela 1. Różnice między rachunkowością kreatywną a agresywną

Rachunkowość kreatywna	Rachunkowość agresywna
1. Działania zgodne z prawem	1. Działania niezgodne z prawem
2. Działania zgodne z zasadami rachunkowości	2. Działania niezgodne z zasadami rachunkowości
3. Prezentowanie rzeczywistego obrazu podmiotu gospodarczego (choć często w sposób korzystny)	3. Prezentowanie innego niż rzeczywisty obrazu sytuacji finansowej podmiotu
4. Działania nieszkodliwe dla odbiorców informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych	4. Działania szkodliwe dla odbiorców informacji finansowych
5. Wykorzystuje luki i alternatywy dopuszczalne przez standardy rachunkowości	5. Wykorzystuje fałszerstwo, zatajanie danych lub ich celowe zniekształcenie
6. Celem jest często prezentacja jednostki w bardziej korzystnym świetle (np. przy pozyskiwaniu inwestora)	6. Celem jest ukrycie faktycznego stanu finansowego jednostki, np. strat, zadłużenia
7. Ryzyko prawne i reputacyjne jest umiarkowane – granice prawa nie są przekroczone	7. Wysokie ryzyko sankcji prawnych, odpowiedzialności karnej i utraty wiarygodności
8. Praktyki te mogą być wykrywane podczas analizy sprawozdań lub przez biegłych rewidentów	8. Często trudne do wykrycia bez pełnego audytu, stosowane celowo i systemowo

Źródło: E. Pięcek, *Rachunkowość kreatywna i agresywna*, op. cit., s. 274

²⁴ K. Schipper, *Commentary on creative accounting*, „Accounting Horizons”, 3(1), 1989, 91-102.

²⁵ M. Lesik M., *Kreatywna rachunkowość jako narzędzie manipulacji wynikiem finansowym jednostki gospodarczej*, „Debiuty naukowe studentów Wyższej Szkoły Bankowej”, Poznań 2011, s. 94.

3.4. Omówienie obszarów wspólnych i granicznych

Granica między rachunkowością kreatywną a agresywną nie zawsze jest jednoznaczna. W praktyce istnieją obszary, w których działania jednostek mogą być różnie interpretowane – zarówno jako dopuszczalne, jak i budzące wątpliwości etyczne lub prawne. Celem niniejszego podrozdziału jest ukazanie tych wspólnych oraz granicznych obszarów, które wymagają szczególnej uwagi ze strony analityków, audytorów i organów nadzoru.

Tabela 2. Porównanie kreatywnej i agresywnej rachunkowości

Rachunkowość kreatywna	Rachunkowość agresywna
Prowadzenie rejestracji, ewidencji, przetwarzanie i prezentacja zdarzeń gospodarczych przy zastosowaniu obowiązujących przepisów i właściwie interpretowanych zasad rachunkowości w sposób, który nie jest bezpośrednio w tych przepisach wskazany, a który jest wynikiem pomysłowego, twórczego i niestandardowego zastosowania tych przepisów i zasad. Można ją porównać ze stosowaniem zabiegów kosmetycznych przez kobietę, która chce podkreślić swoją urodę, co przecież nie powoduje szkód dla otoczenia.	Wiadome, zamierzone i celowe prowadzenie rejestracji, ewidencji, przetwarzanie i prezentacja zdarzeń gospodarczych w sposób sprzeczny z przepisami lub przez niewłaściwe i tendencyjnie interpretowane przepisy oraz zasady rachunkowości, które mogą zaszkodzić użytkownikom informacji księgowych przez przedstawienie innej (lepiej lub gorszej) niż rzeczywista sytuacji ekonomicznej jednostki. Jest ona prowadzona z zamiarem oszustwa, ukierunkowanym na sztuczne zawyżanie zysków lub ukrywanie strat i może być bardzo szkodliwa, a w skrajnych przypadkach (co potwierdza praktyka) maskować upadłość przedsiębiorstw.

Źródło: M. Tokarski, *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, 4, 2008, s. 289-295

4. WNIOSKI

4.1. Podsumowanie wyników analizy porównawczej

Analiza rachunkowości kreatywnej i agresywnej prowadzi do istotnych wniosków, które mają znaczenie nie tylko teoretyczne, lecz przede wszystkim praktyczne – zarówno dla jednostek gospodarczych, jak i odbiorców informacji finansowej, takich jak inwestorzy, audytorzy czy organy nadzoru.

Przede wszystkim należy podkreślić, że granica pomiędzy rachunkowością kreatywną a agresywną jest płynna i często trudna do jednoznacznego określenia. Choć obie formy wykazują cechy intencjonalnego wpływania na obraz sytuacji finansowej jednostki, to zasadniczą różnicą pozostaje stopień zgodności z obowiązującym prawem oraz intencja działania.

Rachunkowość kreatywna opiera się na elastycznym, ale nadal legalnym wykorzystaniu przepisów rachunkowych i dopuszczalnych standardów. W związku z tym, choć może w pewnym stopniu wpływać na sposób prezentacji informacji finansowej, nie narusza bezpośrednio przepisów prawa i zazwyczaj nie prowadzi do wprowadzenia odbiorców informacji w błąd, o ile stosowana jest z zachowaniem zasady rzetelności.

Z kolei rachunkowość agresywna wyraźnie wykracza poza dozwolone normy, prowadząc do świadomego fałszowania danych finansowych, manipulacji informacją oraz działania na szkodę użytkowników sprawozdań. Takie praktyki mają poważne konsekwencje prawne i etyczne, a także mogą prowadzić do naruszenia zasad uczciwej konkurencji oraz zaufania do rynku kapitałowego.

Zidentyfikowane różnice i wspólne cechy obu podejść do rachunkowości wskazują, że kluczowym elementem oceny praktyk księgowych jest nie tylko techniczna zgodność z przepisami, ale również zachowanie zasad etycznych, przejrzystości i odpowiedzialności za informację finansową.

4.2. Potwierdzenie hipotezy

Hipoteza badawcza sformułowana w niniejszej pracy zakładała, że kreatywna rachunkowość stosowana w granicach obowiązujących standardów rachunkowości różni się od agresywnej rachunkowości stopniem manipulacji i intencją osiągnięcia celów finansowych kosztem rzetelności sprawozdania finansowego.

Przeprowadzona analiza teoretyczna oraz przegląd literatury i przepisów prawnych jednoznacznie potwierdzają postawioną hipotezę. Rachunkowość kreatywna, mimo że może być stosowana w sposób wybiórczy lub ukierunkowany, pozostaje w granicach dozwolonych przez prawo, a jej głównym celem jest zwykle optymalizacja obrazu jednostki bez wprowadzania odbiorców informacji w błąd.

Natomiast rachunkowość agresywna wiąże się z celowym i świadomym naruszeniem przepisów prawa oraz etyki zawodowej. Służy często ukrywaniu rzeczywistych strat, poprawie wyników finansowych w sposób nieuprawniony lub manipulacji wyceny aktywów i zobowiązań. Takie działania prowadzą do zafałszowania rzeczywistości ekonomicznej jednostki, a tym samym złamania zasady wiernego i rzetelnego obrazu, co stanowi naruszenie zarówno Ustawy o Rachunkowości, jak i międzynarodowych standardów rewizji finansowej.

Zatem, istotną różnicą między tymi dwoma podejściami jest nie tylko zakres zgodności z regulacjami rachunkowymi, ale przede wszystkim intencja działania – czy celem jest usprawnienie komunikacji z otoczeniem, czy też świadome wprowadzenie odbiorców w błąd dla korzyści finansowych, co podważa wiarygodność sprawozdań finansowych i stabilność rynku.

BIBLIOGRAFIA

1. Baranów A., *Kreatywna rachunkowość a oszustwa księgowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2019.
2. Bachtijeva, D., Tamulevičienė D., *Comparing earnings management and creative accounting. A general review*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 46 (2), 2022.
3. Gut P., *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006.
4. Jarocka M.S., *Kreatywna rachunkowość*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku Nauki Ekonomiczne”, Płock 2015.

5. *Kreatywna księgowość – czym jest i co ma na celu?* <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-kreatywna-ksiegowosc-czym-jest-i-co-ma-na-celu>, [dostęp: 30.06.2025 r.].
6. Król D., *Rachunkowość kreatywna a rachunkowość agresywna*. Wrocław: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2015.
7. Kutera A.H., (2006). *Oszustwa księgowe – teoria i praktyka*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2006.
8. Lesik M., *Kreatywna rachunkowość jako narzędzie manipulacji wynikiem finansowym jednostki gospodarczej*, „Debiuty naukowe studentów Wyższej Szkoły Bankowej”, Poznań 2011.
9. Michalczyk G., *Rachunkowość kreatywna czy rachunkowość agresywna*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2021.
10. Ostrowska P., *Problematyka rachunkowości kreatywnej, agresywnej i audytu śledczego w świetle opinii księgowych*, „Academic Review of Business and Economics”, Katowice 2022.
11. Ozygała Z., Burchart R., *Granice między rachunkowością kreatywną, agresywną i oszukańczą*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Olsztyn 2024.
12. Piecek E., *Rachunkowość kreatywna i agresywna*, Akademia Nauk Stosowanych Stefana Batorego, Warszawa 2023.
13. Schipper K., Commentary on creative accounting, „Accounting Horizons”, 3(1), 1989.
14. Stan B., *Rachunkowość kreatywna a agresywna*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu”, Radom 2019.
15. Tokarski M., *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, 2008.
16. Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. 2023 poz. 120 z późn. zm.)

WHERE IS THE BOUNDARY BETWEEN CREATIVE AND AGGRESSIVE ACCOUNTING?

Abstract

According to P. Gut, creative accounting means “recording, processing, and presenting economic events in compliance with applicable regulations and properly interpreted accounting principles, in a manner not directly indicated in those regulations, resulting from inventive, creative, and unconventional application of those rules and principles.” In contrast, aggressive accounting is characterized by the deliberate, intentional, and purposeful recording, processing,

and presentation of economic events in a manner that violates regulations and accounting principles, leading to the presentation of a financial situation that is better or worse than the actual one. It should be emphasized that the boundary between creative and aggressive accounting is fluid and often difficult to clearly define. Although both forms exhibit features of intentional influence on the financial image of an entity, the fundamental difference lies in the degree of compliance with applicable law and the intention behind the actions.

Keywords: creative accounting, aggressive accounting, manipulation, fraud.

Natalia Starzyk¹, Natalia Rdzanek²

WPŁYW ESG NA SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWĄ – WYZWANIA I OBOWIĄZKI

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wyzwań i obowiązków stawianych przed podmiotami prowadzącymi działalność na terenie UE w związku z raportowaniem niefinansowym (raportowaniem ESG). W szczególności zaprezentowano: aspekty ESG, przepisy określające ramy raportowania niefinansowego, harmonogram wdrażania dyrektywy CSRD, wyzwania związane z pozyskiwaniem i opracowywaniem informacji niefinansowych oraz występujące praktyki greenwashingu. Została również zaprezentowana analiza realizacji celów zrównoważonego rozwoju przez podmioty działające na polskim rynku. Artykuł został napisany w oparciu o źródła z zakresu raportowania niefinansowego oraz obowiązujące regulacje dotyczące zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: ESG, zrównoważony rozwój, CSRD, raportowanie niefinansowe, greenwashing.

WSTĘP

Zarówno uczestnicy rynków finansowych, jak i przedsiębiorstwa muszą się mierzyć z ciągle zmieniającymi się regulacjami prawnymi dotyczącymi ujawniania informacji niefinansowych (informacji ESG). Zainteresowanie kwestiami ESG (*Environment, Social, Governance*) stale rośnie na całym świecie, jednak liderem w dziedzinie wprowadzania ambitnych zmian wciąż pozostaje Europa. W związku z realizacją polityki UE w zakresie zrównoważonego rozwoju, w szczególności

¹ Studentka studiów magisterskich, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego. Artykuł powstał pod opieką merytoryczną dr hab. Marzanny Lament, prof. URad.

² Studentka studiów magisterskich, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego. Artykuł powstał pod opieką merytoryczną dr hab. Marzanny Lament, prof. URad.

„Agendy 2030” nakłada się na przedsiębiorstwa obowiązki związane z raportowaniem ESG. Ważnym aktem regulującym zakres i ramy raportowania jest dyrektywa CSRD (*Corporate Sustainability Reporting Directive*)³ oraz wynikające z niej Europejskie Standardy Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS). Zmiany w regulacjach powodują powstawanie dla przedsiębiorstw wyzwań związanych z opracowywaniem i prezentowaniem danych uwzględniających aspekty ESG – informacje niefinansowe (informacje ESG).

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wyzwań i obowiązków stawianych przed podmiotami prowadzącymi działalność na terenie UE w związku z raportowaniem niefinansowym (raportowaniem ESG).

1. POJĘCIE I ZNACZENIE ESG

1.1. Definicja i komponenty ESG

ESG stało się narzędziem wykorzystywanym do kontroli i utrzymania równowagi w przedsiębiorstwie. W przeciwieństwie do dominującej wśród firm krótkoterminowej strategii działania, ESG promuje długoterminowe plany dla funkcjonowania przedsiębiorstwa, które mają na celu przede wszystkim dążyć do jego rozwoju. Skuteczne wdrożenie kwestii ESG wymaga aktywnej współpracy pomiędzy różnymi interesariuszami – zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. ESG jest nie tylko strategią, ale także zobowiązaniem do przedstawiania rzetelnych i przejrzystych informacji⁴.

Ocena działalności firm coraz częściej obejmuje nie tylko wyniki finansowe, ale również sposób, w jaki wpływają one na otoczenie – środowisko naturalne, społeczeństwo oraz sposób zarządzania. W tym kontekście stosuje się kryteria ESG, które pozwalają mierzyć stopień odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw. Część tych wytycznych wynika bezpośrednio z obowiązujących przepisów prawa w danym kraju, inne zaś są odpowiedzią na rosnące oczekiwania interesariuszy i presję ze strony inwestorów, zaniepokojonych stanem środowiska i przestrzeganiem praw człowieka. W pierwszej kolejności należy dokonać analizy omawianych standardów oraz określić, co dokładnie oznaczają i jakie kwestie obejmują⁵.

E (*Environmental*) symbolizuje regulacje środowiskowe odnoszące się do oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko poprzez prowadzoną przez nich działalność. W szczególności obejmuje kwestie związane z wpływem przedsiębiorstwa

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju

⁴ C. Dolan, D.B. Zalles, *Transparency in ESG and the Circular Economy*, Business Expert Press, LLC 2022, s. 28.

⁵ N. Kostić, A. Hujdur, *Building a Sustainable Future: ESG Business Handbook How Environmental, Social and Governance Standards Can Benefit Your Business*, The AIRE Centre and UNDP Bosnia and Herzegovina, 2023, s. 10.

na zmiany klimatyczne, emisję zanieczyszczeń, generowanie odpadów czy eksploatację zasobów naturalnych. Przedsiębiorstwa, aby ograniczyć negatywny wpływ na środowisko mogą wdrażać strategie ograniczające szkodliwe skutki ich działalności poprzez inwestowanie w odnawialne źródła energii czy wyznaczanie celów mających ograniczyć emisję gazów cieplarnianych. Jednocześnie należy uwzględnić fakt, że każde przedsiębiorstwo pozostaje zależne od zasobów środowiskowych i tym samym jest narażone na konsekwencje ich degradacji – takie jak ekstremalne zjawiska pogodowe czy utrata różnorodności biologicznej⁶.

S (*Social*) odnosi się do relacji przedsiębiorstw z ich otoczeniem społecznym oraz wpływu wywieranego na różne grupy interesariuszy. Obejmuje kwestie dotyczących poszanowania praw człowieka i pracownika, promowanie równości czy ogólnie dążenie do rozwoju społecznego. Przykładowymi działaniami uznawanymi za społecznie odpowiedzialne jest wdrażanie przez przedsiębiorstwo polityki równościowej w miejscu pracy czy zapewnianie etycznych warunków zatrudnienia w całym łańcuchu dostaw⁷.

G (*Governance*) dotyczy wymogów w zakresie ładu korporacyjnego związanego z systemami zarządzania, polityk i mechanizmów kontrolnych wdrażanych przez przedsiębiorstwo w celu spełnienia wymogów prawnych i oczekiwań interesariuszy. Działania te mają na celu tworzenie przejrzystych i etycznych struktur decyzyjnych, zapobieganiu korupcji czy ujawnianiu istotnych informacji. W zakres tych zagadnień wchodzi również kwestie obejmujące ochronę danych osobowych cyberbezpieczeństwo czy odpowiedzialne zarządzanie ryzykiem. Wspierają także różnorodność oraz zapewniają równe szanse dla różnych grup społecznych, dotąd niedostatecznie reprezentowanych w szczególności na szczeblu kierowniczym⁸.

1.2. Regulacje i standardy dotyczące raportowania ESG oraz jego znaczenie

Koncepcja ESG stanowi integralny element szerszej idei, jaką jest zrównoważony rozwój. Kluczowym dokumentem określającym globalne podejście do tej tematyki jest rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 25 września 2015 roku, zatytułowana „Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Choć nie ma mocy prawnej, odgrywa istotną rolę w kształtowaniu standardów raportowania niefinansowego. Tworzy ona strukturę, która wspiera firmy w opracowywaniu, przedstawianiu i raportowaniu kwestii ESG. To kompleksowy plan działań, przyjęty przez wszystkie kraje członkowskie ONZ, obejmujący 17 celów, które mają wyznaczać priorytety polityczne i społeczne na lata 2016-2030. Agenda ta stanowi fundament dla inicjatyw krajowych i międzynarodowych ukierunkowanych na zrównoważoną

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, s. 11.

przyszłość⁹. Inicjatywa ta opiera się na pięciu kluczowych filarach: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój oraz partnerstwo, wyznaczając globalne priorytety na najbliższe lata¹⁰.

W realiach współczesnej gospodarki, zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym, zagadnienia takie jak zrównoważony rozwój firm, społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) oraz kryteria ESG odgrywają coraz większą rolę. Legislacja w tym zakresie ma na celu promowanie odpowiedzialnego i zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym zachowaniu przejrzystości i standardów etycznych. Przestrzeganie wytycznych i wdrażanie strategii w oparciu o CSR i ESG nie tylko poprawia pozycję konkurencyjną firm, ale również ułatwia im spełnianie obowiązków raportowych. Działania te przynoszą dla przedsiębiorstwa zarówno korzyści, jak i wyzwania¹¹.

W Unii Europejskiej obowiązuje szereg wzajemnie powiązanych aktów prawnych, które razem tworzą spójną strukturę regulacyjną wspierającą odpowiedzialne i zrównoważone prowadzenie działalności gospodarczej. Należą do nich m.in. dyrektywa dotycząca raportowania kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem (*Corporate Sustainability Reporting Directive*) oraz tzw. Taksonomia UE. Dyrektywa CSRD zobowiązuje firmy do szczegółowego raportowania działań ESG. Taksonomia pełni funkcję przewodnika, określając konkretne standardy i kryteria, które umożliwiają jednoznaczną identyfikację działań spełniających założenia zrównoważonego rozwoju¹².

Jednolite wytyczne dla firm w zakresie raportowania kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem wprowadzają Europejskie Standardy Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS), przyjęte przez Komisję Europejską w lipcu 2023 r. na podstawie dyrektywy CSRD. System obejmuje 12 standardów – dwa dotyczą ogólnych zasad raportowania i obowiązkowych ujawnień, a dziesięć odnosi się do obszarów środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego (ESG). Regulacje te nakładają nowe obowiązki prezentowania informacji przez przedsiębiorstwa i wyznaczają mierniki służące do oceny efektywności prowadzonych działań w każdym z obszarów¹³.

⁹ M.M. Kos, *Nowe regulacje dotyczące raportowania niefinansowego z perspektywy przedsiębiorców*, Radca Prawny. Zeszyty Naukowe 4 (41)/2024, Uniwersytet Warszawski, 2025, s. 113-114.

¹⁰ Przewodnik po ESG dla firm z sektora MŚP, Polskie Stowarzyszenie ESG, 2024, s. 11.

¹¹ A. Gniadkowska-Szymańska, *Zrównoważony rozwój, społeczna odpowiedzialność biznesu (CRS) i ESG w świetle uregulowań prawnych w Polsce i Unii Europejskiej*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 1/2025, s. 100.

¹² Przewodnik po ESG..., op. cit., s. 26.

¹³ K. Owczarska, *Raportowanie niefinansowe w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu – stan obecny możliwości doskonalenia*, [w:] *Zrównoważony rozwój – trendy, wyzwania, kontrowersje*, (red.) D. Teneta, Debiuty studenckie 2024, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2024, s. 112.

2. WPŁYW ESG NA STRUKTURĘ I ZAWARTOŚĆ SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

2.1. Integracja danych niefinansowych i finansowych w raportach

Raportowanie przedsiębiorstwa polega na udostępnianiu prawdziwych informacji na temat prosperowania jednostki. Przedsiębiorstwa zobowiązane są do sporządzania dwóch podstawowych typów raportów, którymi jest raport finansowy i raport niefinansowy. Głównym zamysłem tworzenia i publikacji takich raportów jest dostarczenie interesariuszom kluczowych informacji o funkcjonowaniu firmy oraz w jaki sposób wpływa na środowisko¹⁴.

Jednostki są zobowiązane do ujawniania swoich danych w sprawozdaniach finansowych. Wśród raportów finansowych wyróżnia się rachunek zysków i strat oraz najważniejszy do analizy przedsiębiorstw bilans. Dokumenty te stanowią kluczowe sedno wiedzy o kondycji finansowej firmy i dokonanych finansach w danym roku sprawozdawczym. Ustawa o rachunkowości nakłada na przedsiębiorstwa w Polsce obowiązek prezentowania sprawozdań finansowych¹⁵.

Sprawozdanie finansowe powinno być przygotowywane według wytycznych Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) i przedstawiać obecną pozycję przedsiębiorstwa. Szczególnym celem tworzenia sprawozdania finansowego jest przedstawienie informacji o aktualnym stanie przedsiębiorstwa na przestrzeni czasu z jakiego tworzony jest raport. Dane zawarte w takich sprawozdaniach wspierają kontrolę majątku i działania firmy. Ułatwia również analizę wykonywania planów czy identyfikację niekorzystnych odchyleń finansowych firmy. Informacje gromadzone w raportach są pomocne przy tworzeniu planów budżetowych oraz podejmowaniu działań zapobiegających niepożądanym zdarzeniom¹⁶.

Raportowanie niefinansowe zostało wprowadzone w Unii Europejskiej w odpowiedzi na różnorodność raportowania kwestii społecznych i środowiskowych w Europie. W tej kwestii ma znaczenie Dyrektywa NFRD, która nawiązuje do stosowania jednolitych zasad. Raportowanie pozafinansowe to nie tylko raportowanie, ale również podejście zarządcze z perspektywy uwzględnienia wszystkich aspektów ESG i podejmowania decyzji w rozwoju firmy sprzyjającym środowisku. Część sprawozdań przedsiębiorstw, która dotyczy informacji niefinansowych musi być przygotowana w tym samym terminie co pozostałe elementy raportu rocznego. Po zakończeniu procesu sporządzania, skompletowane w pełni już sprawozdanie jest przekazywane do odpowiednich instytucji. W terminie zgodnym z ustaleniami w ustawie o rachunkowości są przekazywane do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej lub Krajowego Rejestru Sądowego¹⁷.

¹⁴ M.M. Kos, *Nowe regulacje dotyczące...*, op. cit., s. 110.

¹⁵ Ibidem, s. 110-111.

¹⁶ M. Frymus, *Sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej źródłem informacji dla interesariuszy – ujęcie jakościowe*, Uniwersytet Szczeciński, 2016, s. 441.

¹⁷ M.M. Kos, *Nowe regulacje dotyczące...*, op. cit., s. 112-115.

2.2. ESG a jakość informacji i korzyści przedsiębiorstw

Łączenie informacji finansowych i pozafinansowych jest stosowane przez coraz więcej firm na świecie poprzez wdrażanie raportowania zintegrowanego. Ten typ sprawozdawczości staje się standardem światowym, który zyskuje na znaczeniu w środowisku biznesowym. Tworząc raporty, przedsiębiorstwa opierają się zarówno na przepisach, jak i ramach raportowania. Stopień szczegółowości prezentowanych informacji może różnić się, biorąc pod uwagę zależności od organizacji. Pewna swoboda w przygotowywaniu raportów pozwala firmom lepiej dopasować przekaz do potrzeb kontrahentów¹⁸.

Doświadczenie w publikowaniu raportów niefinansowych z roku na rok wpływa na coraz lepsze przygotowanie firm do tego procesu. Polskie spółki, które są notowane na giełdzie już od dłuższego czasu, mają obowiązek przygotowywania tego typu raportów. Poprzez takie praktyki mogły sobie wypracować skuteczne metody gromadzenia danych i organizacji. Największe trudności związane z raportowaniem pozafinansowym będą miały jednostki, które aktualnie, jak i w przyszłości zostaną objęte tym obowiązkiem. Jednak z perspektywy przedsiębiorstw dużo problemów związanych z tym raportowaniem mogą mieć przedsiębiorstwa o zróżnicowanej działalności¹⁹.

Raportowanie ESG może znacząco polepszyć postawę firmy w oczach inwestorów, zwłaszcza poprzez emisję zielonych obligacji. Ten typ raportowania przedstawia stopień zaangażowania przedsiębiorstwa w działania zrównoważone. Zamiennym rozwiązaniem są obligacje SLB (*Sustainability-Linked Bonds*), które zapewniają elastyczność wykorzystywania środków oraz gwarantują osiągnięcie celów ESG. Zielone pożyczki, takie jak kredyty SLL (*Sustainability Linked Loan*), motywują firmy do poprawy wyników ESG, a co za tym idzie – oferowane są lepsze warunki finansowe w momencie realizacji danych celów. Raporty ESG, które są upubliczniane, pomagają inwestorom w szybkiej ocenie ryzyka związanego z danym podmiotem. Wskaźniki ESG mają duże znaczenie do podejmowania decyzji o dalszym finansowaniu przedsięwzięć firmy. Obecnie może się zdarzyć, że firmy, które nie są objęte obowiązkiem raportowania mogą zostać zmuszone do niego przez zagranicznych inwestorów oczekujących danych o zrównoważonym łańcuchu dostaw²⁰.

¹⁸ S. Lorenc, A. Kustra, *Raportowanie danych niefinansowych w świetle aktualnych zmian ustawy o rachunkowości*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 488, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, 2017, s.100.

¹⁹ *Raport – Koszty i wyzwania ESG*, Polskie Stowarzyszenie ESG, 2023, s. 24.

²⁰ R. Kolasiński, *Raportowanie ESG w praktyce polskich przedsiębiorstw*, Polityka Insight, Warszawa 2023, s. 21-26.

3. WYZWANIA ZWIĄZANE Z WDROŻENIEM RAPORTOWANIA ESG

3.1. Bariery organizacyjne oraz problemy z pozyskiwaniem i weryfikacją danych ESG

Raportowanie niefinansowe wraz ze wzrostem świadomości społeczeństwa powoduje konieczność dostosowywania się przedsiębiorstw do nowych regulacji i sprostania wyzwaniom, które one powodują. Stały się one nie tylko obowiązkiem prawnym, ale także sposobem na pokazanie zaangażowania w realizację kwestii ESG. Pomagają dotrzeć do większej grupy interesariuszy dzięki swojej transparentności i wpłynąć na wizerunek firmy. Jednak proces przygotowania raportów finansowych nie należy do najprostszych. Zmienność regulacji, mnogość standardów raportowych, potrzeba zbierania i przetwarzania złożonych danych, a także obawy przed konsekwencjami prawnymi, powodują, że menedżerowie często postrzegają raportowanie niefinansowe jako obciążenie. W odpowiedzi na te wyzwania, wiele organizacji inwestuje w specjalistyczne zespoły, zatrudnia ekspertów lub korzysta z usług doradczych, co wiąże się z dodatkowymi kosztami²¹.

Wyzwaniami stawianymi przed kadrą są także trudności związane z gromadzeniem i prezentacją danych ESG, zwłaszcza pod względem ich liczby, jakości oraz zgodności. Główną przyczyną tych problemów to brak uniwersalnego, międzynarodowo uznanego systemu, który jasno określałby zasady raportowania i udostępniania informacji dotyczących funkcjonowania organizacji w obszarach środowiskowych, społecznych i zarządczych²².

Dodatkowo przedstawiane informacje, opracowywane według nowej dyrektywy CSR, będą przedstawiane z wielu perspektyw oraz będą obejmować dwukierunkową analizę: zarówno wpływu stosowania się do kwestii ESG na działalność organizacji, jak i jednostki na ESG. Projekt Dyrektywy CSRD ma na celu usprawnienie sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym ograniczeniu kosztów dla podmiotów raportujących²³.

3.2. Wykorzystywanie ESG do upiększania wizerunku przedsiębiorstwa (*greenwashing*)

Opracowywane i publikowane przez przedsiębiorstwa raporty powinny obejmować przejrzyste, użyteczne i wiarygodne informacje. Analiza sprawozdań zawierających właściwe informacje przeprowadzona przez zainteresowane podmioty pozwala na ocenę skuteczności prowadzonych przez dane przedsiębiorstwo działań uwzględniających aspekty ESG. Czasami jednak firmy wykorzystują te raporty do zaprezentowania nieprawdziwego obrazu prowadzonej działalności. Działania

²¹ Ibidem, s. 110-111.

²² N. Topczewska, *Rola i rodzaje ratingów ESG na rynku finansowym*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 1/2024, s. 51.

²³ M. Wójcik-Jurkiewicz, *Raportowanie narzędziem corporate governance*, [w:] *Corporate governance w teorii i praktyce – wybrane problemy*, (red.) K. Olejko, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2022, s. 106-107.

te mają na celu przedstawienie działalności w korzystniejszym świetle niż jest w rzeczywistości. Wyróżnić można trzy praktyki stosowane przez firmy: *greenwashing*, *bluewashing* i zarządzanie wrażeniem (*impression management*)²⁴.

Greenwashing to zjawisko polegające na udawaniu przez firmy, że są bardziej ekologiczne niż są w rzeczywistości, przybiera to coraz bardziej złożone i podstępne formy. Przedsiębiorstwa wykorzystują różnorodne techniki, które mają stworzyć pozory, że przedsiębiorstwo dba o środowisko, gdy tak naprawdę mu szkodzi. Choć wprowadzanie w błąd jest moralnie wątpliwe, to nie oznacza, że zawsze jest niezgodne z prawem, gdyż wykorzystywane są do tego luki w przepisach. Mimo potępienia takich działań w opinii publicznej wciąż są one stosowane często z wyrachowaniem. Przedsiębiorstwa z wysoką oceną w ramach stosowania się do kwestii ESG przyciągają zainteresowanie różnych grup interesariuszy. Wizerunek firmy ma duże znaczenie zarówno dla potencjalnych pracowników, jak i inwestorów²⁵. W ramach *greenwashingu* wyróżnia się kilka sposobów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwo do poprawy wizerunku²⁶:

- *Greencrowding* – strategia polegająca na ukrywaniu się w tłumie poprzez jak najwolniejsze dostosowywanie się do zmieniających się standardów zrównoważonego rozwoju w danej branży, licząc, że brak postępów nie zostanie zauważony.
- *Greenlighting* – skupianie się na pozytywnym działaniu prowadzonym przez przedsiębiorstwo i nagłaśnianie go w celu odwrócenia uwagi od pozostałych działań negatywnie wpływających na środowisko.
- *Greenshifting* – polega na przerzuceniu całej odpowiedzialności za szkody ekologiczne na konsumentów.
- *Greenlabelling* – zabieg marketingowy polegający na nadawaniu produktom etykiety „eko”, która nie ma pokrycia w rzeczywistości.
- *Greenrinsing* – jest to ciągle zmienianie założonych celów środowiskowych, nim zostaną one zrealizowane, w celu unikania odpowiedzialności i rozliczenia z nich.
- *Greenhushing* – to celowe przemilczenie zrealizowanych przez przedsiębiorstwo celów ESG, aby uniknąć kontroli i pytań ze strony interesariuszy.

²⁴ A. Szadzińska, I. Majchrzak, M. Remlein, A. Szycha, *Rachunkowość zarządcza a zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo IUS PUBLICUM, Katowice 2021, s. 189.

²⁵ J. Willis, T. Bofiliou, A. Manili, I. Reynolds, N. Kozłowski, *The Greenwashing Hydra*, Planet Tracker 2023, s. 1-7.

²⁶ K. Piróg, *Greenwashing – formy, regulacje prawa unijnego i konsekwencje*, [w:] *Zrównoważony rozwój - trendy, wyzwania, kontrowersje*, (red.) D. Teneta, Debiuty studenckie 2024, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2024, s. 140-141.

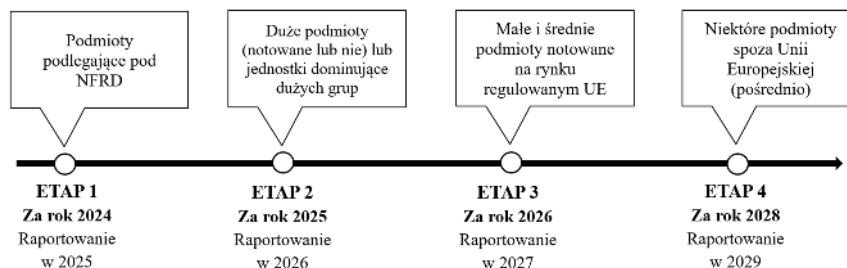
Bluwashing sposób kreowania przez firmy swojego wizerunku jako społecznie odpowiedzialnych, mimo że w rzeczywistości nie przestrzegają podstawowych standardów etycznych. Wykorzystują do tego powoływanie się na różnego rodzaju inicjatywy społeczne, które mają sugerować zaangażowanie w zrównoważony rozwój. Praktyka ta służy przykryciu działań firmy sprzecznych z założeniami²⁷.

Zarządzanie wrażeniem to celowe kształtowanie treści raportów tak, aby firma wyglądała korzystniej niż wynikałoby to z obiektywnej oceny. Praktyki te polegają na celowym kształtowaniu przekazu w raportach tak, by wywołać pozytywne odczucia u odbiorców. Do najczęściej stosowanych praktyk należą m.in.: utrudnianie odbioru treści poprzez stosowanie specjalistycznego lub skomplikowanego języka, eksponowanie korzystnych informacji przy jednoczesnym bagatelizowaniu problemów czy wykorzystywanie elementów graficznych w celu przyciągnięcia uwagi do pozytywnych aspektów, a odwrócenia od negatywnych²⁸.

4. OBOWIĄZKI PRZEDSIĘBIORSTW I ROLA KSIĘGOWYCH W PROCESIE ESG

4.1. Nowe obowiązki informacyjne i sprawozdawcze – Dyrektywa CSRD

Obecna dyrektywa CSRD (Dyrektywa 2022/2464) weszła w życie w styczniu 2023 r. Aktualnie ma duże znaczenie w procesie ESG, jest nią Dyrektywa w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju. Europejskie Standardy Sprawozdawczości Finansowej są istotne wśród elementów Dyrektywy CSRD. Elementy zostały opracowane przez Europejską Grupę Doradczą ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG)²⁹. Wraz z zaistnieniem Dyrektywy CSRD został nałożony obowiązek przedstawiający się w kilku etapach na przestrzeni lat.

Rys. 1. Harmonogram wdrażania Dyrektywy CSRD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: R. Kolasiński, *Raportowanie ESG w praktyce polskich przedsiębiorstw*, Polityka Insight, Warszawa 2023, s. 12

²⁷ A. Szadzińska, I. Majchrzak, M. Remlein, A. Szychta, *Rachunkowość zarządcza a...*, op. cit., s. 190.

²⁸ Ibidem, s. 190-191.

²⁹ K. Owczarska, *Raportowanie niefinansowe...*, op. cit., s. 113-114.

Pierwszy etap obowiązuje od 2025 roku, gdyż od tego momentu ma zacząć obowiązywać Dyrektywa CSRD dla spółek, które są objęte NFRD. Obejmuje on sprawozdania za rok 2024, ale również dotyczy to firm, które przekroczą wymogi NFRD za ten rok obrotowy. Warunek objęcia przepisami jest taki, że firmy muszą zatrudniać powyżej 500 pracowników, ale również musi być spełnione przynajmniej jedno kryterium, którymi jest posiadanie obrotów netto powyżej 40 mln EUR lub suma bilansowa przekracza 20 mln EUR³⁰.

Drugi etap funkcjonować ma od 2026 roku i obejmuje rok obrotowy 2025. Zakres jednostek zobowiązanych do sporządzania raportów niefinansowych powiększa się o wszystkie duże podmioty, niezależnie od tego czy są notowane na giełdzie. Kryterium klasyfikacji jako duży podmiot obejmuje spełnienie dwóch z trzech warunków. Są nimi: zatrudnienie ponad 250 pracowników, wypracowanie obrotu netto więcej niż 50 EUR lub wartości sumy aktywów przekraczającej 25 mln EUR³¹.

Trzeci etap pojawi się w 2027 i będzie dotyczył 2026 roku, w którym to nowe wymogi będą obejmować już małe i średnie przedsiębiorstwa notowane na rynku regulowanym, jednak z nieuwzględnieniem mikroprzedsiębiorstw. Wyjątkiem w tym przypadku jest to, że MŚP będą posiadały możliwość, aby zrezygnować ze stosowania wprowadzonych zasad do 2029 roku. Tak samo jak w roku poprzednim będą musiały spełniać dwa z trzech kryteriów, którymi są: zatrudnienie ponad 10 pracowników, uzyskanie obrotu netto powyżej 900 tys. EUR lub sumy aktywów powyżej 450 tys. EUR³².

Ostatni etap obejmuje raportowanie w 2029 roku za rok 2028. Nowelizacja spowoduje, że również firmy spoza Unii Europejskiej, jeśli prowadzą znaczącą działalność na jej terenie, będą podlegały Dyrektywie CSRD. Dotyczy to przede wszystkim podmiotów, które w UE osiągają ponad 150 mln EUR przychodów netto ze sprzedaży. Obowiązek raportowania będzie miał zarówno zastosowanie, jeśli firma posiada oddział w UE o obrotach netto przekraczających 40 mln EUR, a także jeżeli firma posiada w Unii jednostkę zależną, która podlega pod CSRD³³.

4.2. Wpływ ESG na procedury audytu i kontroli

Dyrektywa CSRD obejmuje duży zakres firm, które muszą zważać na jej postulaty. Przedsiębiorstwa, które już są oraz zostaną dopiero objęte nowymi przepisami nałożonymi przez CSRD, będą musiały stosować zasadę wyboru, która obrazuje dwie możliwości. Przestrzeganie nałożonych regulacji przejawia się koniecznością ujawniania wymaganych informacji w zakresie ESG albo uzasadnienia, dlaczego nie podejmują działań stosowania się do przepisów. Każde postanowienie firmy musi

³⁰ Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek. GPW. 2023 aktualizacja 2024, s. 21.

³¹ K. Owczarska, *Raportowanie niefinansowe...*, op. cit., s. 113.

³² Wytyczne do raportowania ESG..., op. cit., s. 21.

³³ K. Owczarska, *Raportowanie niefinansowe...*, op. cit., s. 113.

zostać omówione i zaakceptowane przez zarząd firmy. Następnie należy je uwzględnić w corocznym sprawozdaniu finansowym, które dodatkowo musi zostać poddane niezależnej weryfikacji przez podmioty zewnętrzne. Ma to istotne znaczenie, ponieważ zapewnia wiarygodność przedstawianych informacji³⁴.

Jednostki podlegające Dyrektywie CSRD muszą zatrudnić niepostronnego audytora, który dokona tzw. atestacji. Proces atestacji jest jednym z wymogów wynikających z zaistniałej dyrektywy. Rolą audytora jest skontrolowanie przestrzegania zasad tworzenia raportów CSRD, czy też przeprowadzenie analizy istotności, ale także wyboru ujawnianych informacji. Szczególnie istotne jest również spełnienie wymogów informacyjnych Taksonomii UE. Spełnienie wszystkich wymagań audytowych wiąże się z przygotowaniem szczegółowej dokumentacji, która obrazuje procesy i kontrole. Najczęstszym rozwiązaniem audytorów jest stosowanie się do Międzynarodowych Standardów Usług Atestacyjnych (ISAE 3000), choć możliwe jest również oparcie się na krajowych regulacjach lub innych uznanych wytycznych. Obecne prawo nie narzuca standardów związanych z atestacją jednak w perspektywie najbliższych lat Komisja Europejska planuje opracowanie i wdrożenie wytycznych określających standardy dla atestacji na poziomie ograniczonej pewności, a następnie również na poziomie zapewniającym wyższą pewność oceny ujawnianych danych³⁵.

W sytuacji, kiedy jednostka nie spełni obowiązku funkcjonowania zgodnie z zasadami ESG może skutkować konsekwencjami prawnymi, a niekiedy konsekwencjami finansowymi czy sankcjami przewidzianymi w przepisach. Przedsiębiorstwa ignorujące wymogi mogą również częściej spotkać się ze strony instytucji nadzorczych z kontrolami i audytami. Zwiększona liczba kontroli może negatywnie wpłynąć na wizerunek firmy, co może wiązać się z utratą reputacji wśród inwestorów oraz dodatkowymi kosztami operacyjnymi³⁶.

5. DOBRE PRAKTYKI W RAPORTOWANIU ESG

W celu sprawdzenia dobrych praktyk zrównoważonego rozwoju w raportach niefinansowych analizie zostały poddane 3 firmy z różnych branż. Firmami biorącymi udział w badaniu były: Grupa CCC, ING Bank Śląski S.A., Grupa PZU. Analiza sprawozdań polegała na sprawdzeniu, jakie cele zrównoważonego rozwoju były realizowane przez wybrane podmioty i jakie były ich plany na przyszłe lata. Dotyczy to raportów niefinansowych jednostek z 2023 roku. Najważniejszą kwestią jest dążenie do spełnienia jak największej liczby Celów Zrównoważonego Rozwoju. Agenda 2030 jest kluczowym aspektem w wyznaczaniu ram realizacji kwestii ESG. Każda z nich podejmuje konkretne inicjatywy wspierające społeczną odpowiedzialność i troskę o środowisko.

³⁴ N. Kostić, A. Hujdur, *Building a Sustainable Future...*, op. cit., s. 31.

³⁵ *Wytyczne do raportowania ESG...*, op. cit., s. 42.

³⁶ *Przewodnik po ESG...*, op. cit., s. 17.

Rys. 2. Porównanie celów zrównoważonego rozwoju realizowanego przez Grupę CCC, ING Bank Śląski S.A. i Grupę PZU

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Raport Zrównoważonego Rozwoju Grupy Kapitałowej CCC za rok obrotowy rozpoczynający się 1 lutego 2023 r. i kończący się 31 stycznia 2024 r.*; *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. w 2023 roku*; *PZU raport zintegrowany 2023*

Wspólnie jednostki realizowały 8 zrównoważonych celów. W trosce o środowisko realizują następujące cele: czystej energii (7), działanie w dziedzinie klimatu (13), życia na lądzie (15). W ramach środowiska ING i CCC realizują również cel (14) polegający na ochronie mórz i oceanów. Skupiają się również na celu 8 obejmującym zapewnienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego i godnych warunków pracy. Swoim działaniem starają się nadażyć nad innowacyjnością w przemyśle i zbudować stabilną infrastrukturę (9), a zarazem promują zrównoważoną konsumpcję i produkcję (12). Dążą w swojej realizacji do wzmocnienia pozycji kobiet, realizując tym samym punkt (5), ale również zmniejszenie nierówności w krajach, który znajduje się w punkcie (10).

Żadne z analizowanych przedsiębiorstw nie realizuje punktu (2), który obejmuje walkę z głodem. PZU i ING podejmują działania dążące do poprawy jakości życia społeczeństwa oraz wspierają ochronę zdrowia (3), a także promują samorozwój poprzez zdobywanie wyższych kwalifikacji (4). ING jest jedyną z analizowanych instytucji, która swoimi działaniami wpływa na zmniejszenie ubóstwa (1) oraz nakłania do pokoju w społeczeństwie (16). Jako swoją strategię przyjmuje propagowanie nawiązywania więzi między partnerami na całym świecie, aby wspomóc zrównoważony rozwój (17). W swojej strukturze CCC funkcjonuje, spełniając warunek 6, który ściśle jest związany ze zrównoważonym środowiskiem zasobów wodnych. Swoimi zadaniami PZU i ING starają się sprawić, aby otoczenie ludzkie stało się bardziej bezpieczne i stabilne dla społeczeństwa (11). Działania te nie tylko wzmacniają ich wizerunek, lecz także realnie wpływają na poprawę warunków życia i stanu środowiska.

W nadchodzących latach Grupa CCC planuje realizować „Ambicje 2030” w zakresie zrównoważonego rozwoju, koncentrując się na odpowiedzialnej produkcji i redukcji emisji. Przedsiębiorstwo zamierza zwiększyć udział produktów zrównoważonych w sprzedaży do ponad 50%, przetwarzając zużyte produkty na surowce wtórne oraz poprzez eliminowanie w środowisku śladu opakowań. Jako kluczowy cel CCC zakłada dążyć do pełnej transparentności łańcucha dostaw i zaangażowanie swoich dostawców do zrównoważonego raportowania.

Firma PZU ma określone cele swojej działalności w zakresie zrównoważonego rozwoju do 2050 roku. PZU do 2030 roku będzie kontynuować redukcję emisji dwutlenku węgla poprzez systematyczną wymianę floty na hybrydową i elektryczną. Firma dąży do tego, aby w 2040 roku jej główni kontrahenci stosowali się do trendów klimatycznych, a do 2050 roku chcą doprowadzić, aby obejmowało to również wszystkich ich klientów.

W najbliższych latach ING S.A. planuje aktywnie wspierać transformację środowiskową w zaplanowanej przez siebie strategii na lata 2025-2027. Planuje to wprowadzić poprzez finansowanie projektów OZE na kwotę 5 mld zł do 2030 roku oraz promowanie energooszczędnego budownictwa i funduszy ESG. Do 2027 roku chce zredukować intensywność emisji CO₂ z biur o 51% względem 2019 roku, a także zapewnić, że większość klientów objętych planem transformacji będzie posiadać zatwierdzone strategie dekarbonizacji. Jednocześnie ING wzmacnia zaangażowanie społeczne, inwestując w równość płac, rozwój programów emerytalnych, działania wolontariackie oraz całkowicie wycofując się z finansowania działalności opartej na węglu po 2025 roku.

PODSUMOWANIE

Jedną z ważnych kwestii zrównoważonego rozwoju jest strategia ESG. Kształtują ją różnego rodzaju regulacje prawne, w tym dyrektywy UE, będące ważnymi ramami strategii działania podmiotów gospodarczych. Obecnie coraz więcej przedsiębiorstw podejmuje się raportowania niefinansowego (raportowania ESG), aby w ten sposób stać się bardziej atrakcyjnym dla nowych kontrahentów, a także konsumentów. Z biegiem czasu znacznie więcej jednostek, nawet mniejsze przedsiębiorstwa, będą musiały sporządzać taki typ sprawozdania z powodu nałożonych na nie przepisów. Agenda 2030 staje się kluczowa, a jednostki starają się spełniać jak najwięcej punktów tak, aby stać się „doskonałym” przedsiębiorstwem na tle innych globalnych firm, pokazując istotę realizacji wyznaczonych celów zrównoważonego rozwoju. Znaczenie ESG znacznie wzrosło w ostatnich latach, co wynika z większej świadomości społeczeństwa w zakresie dbałości o środowisko naturalne czy relacje społeczne, aby zapewnić lepsze warunki społeczno-gospodarcze w przyszłości. Przedsiębiorstwa i inne podmioty z otoczenia społeczno-gospodarczego mają duży wpływ na gospodarkę, więc wprowadzane zmiany znajdą w niej odzwierciedlenie i istotnie wpłyną na zasady prowadzenia działalności gospodarczej.

BIBLIOGRAFIA

1. Dolan C., & Zalles D.B., *Transparency in ESG and the Circular Economy*, Business Expert Press, LLC 2022.
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju.

3. Frymus M., *Sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej źródłem informacji dla interesariuszy – ujęcie jakościowe*, Uniwersytet Szczeciński, 2016.
4. Gniadkowska-Szymańska A., *Zrównoważony rozwój, społeczna odpowiedzialność biznesu (CRS) i ESG w świetle uregulowań prawnych w Polsce i Unii Europejskiej*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 1/2025.
5. Kolasiński R., *Raportowanie ESG w praktyce polskich przedsiębiorstw*, Polityka Insight, Warszawa 2023.
6. Kos M.M., *Nowe regulacje dotyczące raportowania niefinansowego z perspektywy przedsiębiorców*, Radca Prawny. Zeszyty Naukowe 4 (41)/2024, Uniwersytet Warszawski, 2025.
7. Kostić N., Hujdur A., *Building a Sustainable Future: ESG Business Handbook How Environmental, Social and Governance Standards Can Benefit Your Business*, The AIRE Centre and UNDP Bosnia and Herzegovina, 2023.
8. Lament M., *Raportowanie ESG (Environmental Social Governance) w zakładach ubezpieczeń w Polsce*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH, 190 (2023).
9. Lorenc S., Kustra A., *Raportowanie danych niefinansowych w świetle aktualnych zmian ustawy o rachunkowości*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 488, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, 2017.
10. Owczarska K., *Raportowanie niefinansowe w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu – stan obecny możliwości doskonalenia*, [w:] *Zrównoważony rozwój - trendy, wyzwania, kontrowersje*, (red.) D. Teneta, Debiuty studenckie 2024, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2024.
11. Piróg K., *Greenwashing – formy, regulacje prawa unijnego i konsekwencje*, [w:] *Zrównoważony rozwój - trendy, wyzwania, kontrowersje*, (red.) D. Teneta, Debiuty studenckie 2024, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2024.
12. *Przewodnik po ESG dla firm z sektora MŚP*, Polskie Stowarzyszenie ESG, Warszawa, 2024.
13. *Raport – Koszty i wyzwania ESG*, Polskie Stowarzyszenie ESG, Warszawa 2023.
14. Szadzińska A., Majchrzak I., Remlein M., Sychta A., *Rachunkowość zarządcza a zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo IUS PUBLI-CUM, Katowice 2021.
15. Topczewska N., *Rola i rodzaje ratingów ESG na rynku finansowym*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 1/2024.
16. Willis J., Bofilou T., Manili A., Reynolds I., Kozłowski N., *The Greenwashing Hydra*, Planet Tracker 2023.
17. Wójcik-Jurkiewicz M., *Raportowanie narzędziem corporate governance*, [w:] *Corporate governance w teorii i praktyce – wybrane problemy*, (red.) K. Olejko, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2022.

18. *Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek*. GPW, Warszawa 2023, aktualizacja 2024.

IMPACT OF ESG ON FINANCIAL REPORTING – CHALLENGES AND RESPONSIBILITIES

Abstract

The purpose of this article is to present the challenges and obligations faced by entities operating in the EU in relation to non-financial reporting (ESG reporting). In particular, the following are presented: aspects of ESG, regulations defining the framework for non-financial reporting, the timetable for the implementation of the CSRD, the challenges of obtaining and compiling non-financial information and the occurring greenwashing practices. An analysis of the implementation of sustainable development goals by entities operating on the Polish market was also presented. The article was written based on sources in the field of non-financial reporting and applicable regulations on sustainable development.

Keywords: *ESG, sustainable development, CSRD, non-financial reporting, greenwashing.*

Marta Adacha¹, Patrycja Plaza²

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ MŚP W POLSCE I W CZECHACH

Streszczenie

Celem niniejszego opracowania jest identyfikacja oraz porównanie kluczowych determinant wpływających na konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w Polsce i w Czechach. W ramach badań przeanalizowano pięć strategicznych obszarów funkcjonowania sektora: otoczenie regulacyjno-administracyjne, poziom innowacyjności i zaawansowania cyfrowego, dostępność źródeł finansowania, jakość kapitału ludzkiego oraz ogólne koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo przeprowadzono analizę SWOT dla obu krajów, zastosowano benchmarking oraz dokonano przeglądu wybranych dobrych praktyk wspierających rozwój MŚP. Wyniki badań wskazują, że Czechy charakteryzują się korzystniejszym klimatem regulacyjnym, wyższym poziomem innowacyjności, bardziej zaawansowaną cyfryzacją oraz umiarkowanymi kosztami zatrudnienia i opodatkowania przedsiębiorstw. Polska natomiast dysponuje większym potencjałem rynkowym oraz wykazuje wyższą dynamikę eksportową MŚP, jednak napotyka istotne bariery administracyjne, relatywnie wyższe koszty pracy oraz niższy poziom wykorzystania technologii cyfrowych w sektorze przedsiębiorstw. Na podstawie przeprowadzonych analiz sformułowano rekomendacje ukierunkowane na wzmocnienie konkurencyjności polskich MŚP. Obejmują one m.in.: uproszczenie procedur administracyjnych, intensyfikację działań wspierających cyfryzację przedsiębiorstw, poprawę dostępności finansowania w początkowej fazie rozwoju oraz dostosowanie systemu edukacyjnego do realnych potrzeb rynku pracy.

¹ Studentka II roku, kierunek finanse i rachunkowość, studia II stopnia, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.

² Studentka II roku, kierunek finanse i rachunkowość, studia II stopnia, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.

Słowa kluczowe: małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), konkurencyjność, innowacyjność.

WSTĘP

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią kluczowy segment gospodarki zarówno w Polsce, jak i w Czechach. Jak wynika z danych opublikowanych w 2024 roku, obejmujących statystyki za rok 2023, podmioty należące do tego sektora stanowią ponad 99% wszystkich firm działających w obu krajach. Ich wkład w tworzenie produktu krajowego brutto wynosi około 51% w Polsce i 54% w Czechach (Eurostat, 2024; CzechStat, 2024). Ponadto sektor MŚP zapewnia zatrudnienie blisko 6,9 mln osób w Polsce oraz ponad 2 mln pracowników w Czechach, co jednoznacznie potwierdza jego fundamentalne znaczenie dla krajowych rynków pracy (GUS, 2024; CzechInvest, 2024).

W kontekście dynamicznych przemian technologicznych, nasilającej się globalizacji łańcuchów dostaw, rosnącej konkurencji międzynarodowej oraz intensyfikacji procesów cyfryzacyjnych, zagadnienie konkurencyjności MŚP nabiera szczególnego znaczenia strategicznego. Utrzymanie się na rynku oraz rozwój przedsiębiorstw zależą od szeregu czynników, w tym warunków regulacyjno-instytucjonalnych, dostępu do źródeł finansowania, jakości kapitału ludzkiego, poziomu innowacyjności i cyfryzacji, jak również zdolności do ekspansji międzynarodowej.

Celem niniejszego opracowania jest porównawcza analiza czynników determinujących konkurencyjność sektora MŚP w Polsce i w Czechach, z wykorzystaniem najbardziej aktualnych danych i raportów opublikowanych w 2024 roku. Intencją autorek jest identyfikacja zarówno barier, jak i czynników wspierających rozwój MŚP w obu krajach, a także sformułowanie rekomendacji mogących przyczynić się do wzrostu efektywności, odporności oraz zdolności adaptacyjnych firm w warunkach zmieniającego się otoczenia gospodarczego.

Na potrzeby analizy przyjęto następujące pytanie badawcze:

Które czynniki w największym stopniu kształtują konkurencyjność sektora MŚP w Polsce na tle Czech i w jaki sposób można je wykorzystać do zwiększenia efektywności oraz zdolności adaptacyjnych tych przedsiębiorstw?

Zastosowana metodologia opiera się na podejściu *desk research*, obejmującym analizę danych wtórnych pochodzących z raportów, baz danych i opracowań analitycznych publikowanych przez krajowe i międzynarodowe instytucje badawcze. Uwzględniono m.in.:

- Eurostat (m.in. dane dotyczące internacjonalizacji, eksportu wg klasyfikacji NACE, produktywności MŚP),
- Główny Urząd Statystyczny (GUS) oraz Český statistický úřad (ČSÚ) – informacje nt. liczby przedsiębiorstw, struktury zatrudnienia oraz klasyfikacji działalności gospodarczej,
- Komisję Europejską (w tym: SME Performance Review, Single Market Scoreboard, Digital Economy and Society Index – DESI),
- OECD (m.in. SME and Entrepreneurship Outlook, Country Profiles).

1. ZNACZENIE TERMINU „KONKURENCYJNOŚĆ” W STOSUNKU DO MŚP

Konkurencyjność jest wieloelementowym pojęciem. W głównej mierze rozumianym jako zdolność przedsiębiorstw do efektywnego konkutowania z innymi podmiotami gospodarczymi w warunkach rynkowych. Obejmuje to w szczególności predyspozycje firm do doskonalenia się. Progres może następować poprzez udoskonalenie dotychczasowych produktów, powiększenie skali produkcji bądź na skutek wdrożenia innowacyjnych technologii. Konkurencyjność postrzegana może być również przez pryzmat czasu, jako umiejętność szybkiego oraz efektywnego dokonywania zmian i nowoczesnych rozwiązań na tle pozostałych uczestników rynku. Wzrastające współcześnie znaczenie innowacji posiada wpływ na intensyfikację działań konkurencyjnych³.

Zatem koncepcja konkurencyjności odnosi się do kompetencji przedsiębiorstwa do działalności w określonej branży w systemie wolnorynkowym. Pozycja firmy na rynku zależy od jej konkurencyjności, aby była ona pewniejsza musi charakteryzować się wyższą konkurencyjnością. Na zdolność do konkurencyjności wpływa wiele czynników, wśród nich m.in.: stopień innowacji i rozwinięta baza technologiczna organizacji, rozbudowana sieć partnerów biznesowych oraz kontrahentów, jakość a także cena produktów, nakłady własne oraz dostępność kapitału zewnętrznego, otoczenie biznesowe. Podtrzymywanie wysokiego standardu innowacyjności, pojmowanej jako umiejętność do systematycznego konstruowania oraz wprowadzania nowości, jest fundamentalne dla osiągnięcia mocnej pozycji rynkowej w skali globalnej. Małe i średnie przedsiębiorstwa bazują głównie na własnych zasobach innowacyjnych. Natomiast dorobek zewnętrzny instytucji badawczych jest sporadycznie wykorzystywany w tym sektorze. Działania innowacyjne w MŚP mają charakter epizodyczny, nie posiadają regularnego systemu wsparcia modernizacji. Występują również znaczne bariery hamujące rozwój w tym zakresie. Jednak wraz z postępem transformacji gospodarczej, wyraźnie rośnie innowacyjność. Świadczy to o coraz efektywniejszym dostosowaniu MŚP do realiów rynku⁴.

Przedsiębiorczość jest powodem wzrostu konkurencyjności MŚP. Każde jedno nowo utworzone przedsiębiorstwo bądź transformacja już istniejącego podmiotu inicjuje przejściowe zamieszanie na rynku. Konsekwencją tego jest wymuszenie na konkurencji podjęcia reakcji, takich jak: zwiększenie wydajności, wdrożenie innowacyjnych produktów bądź promocyjne działania, mające na celu wsparcie sprzedaży. Natomiast dla konsumenta rezultatem będzie szersza gama produktów

³ OSLO MANUAL – *The Measurement of Scientific and Technological Activities – Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data*, OECD/Eurostat 1997, s. 47.

⁴ A. Czajkowska, *Konkurencyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] *Konkurencyjność jako determinanta rozwoju przedsiębiorstwa*, (red.) S. Lachiewicz, M. Matejun, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, 2009, s. 68.

oraz atrakcyjniejsze ceny. Główną rolę w formowaniu zasad rynku oraz urzeczywistnianiu teorii gospodarki rynkowej pełnią przedsiębiorcy. Konkurencja wywołana poprzez ich działalność, skutkuje licznymi korzyściami⁵.

Małe firmy cechują się elastycznością, która jest skutkiem rozmiarów organizacji, przejrzystej struktury oraz przedsiębiorczości właścicieli. W następstwie tego posiadają one możliwość do szybszej reakcji na zmiany popytowe. Ponadto są w stanie wykorzystać luki podażowe, szczególnie w słabiej rozwiniętych regionach oraz niewielkich miastach.

MŚP pełnią ważną rolę elastycznych podwykonawców oraz partnerów dla dużych firm. Produkty oraz usługi są dostarczane przez nich w odpowiedniej ilości, jakości oraz na określony czas. Zatem mali dostawcy wpływają na konkurencyjność dużych przedsiębiorstw. Sektor MŚP czynnie uczestniczy również w rozbudowie infrastruktury gospodarczej, za pośrednictwem stymulowania kooperacji oraz systemów podwykonawstwa⁶.

Małe przedsiębiorstwa sprzyjają podtrzymywaniu niskich cen, co powoduje wzmocnienie konkurencyjności gospodarki na rynku globalnym. Sektor MŚP z reguły cechuje się działaniem o niskich kosztach oraz większym stopniu adaptacji do rynku. Występuje tam również skłonność do ryzyka oraz otwartość na innowacje. Produkcja na taką skalę wpływa korzystnie na lokalny rynek, przyczyniając się do tworzenia miejsc pracy, również poprzez wykorzystywanie rodzimych surowców, a także wywierając korzystniejszy wpływ na środowisko⁷.

Sektor MŚP dzięki wyjątkowym zasobom oraz doświadczeniom, cechuje się przewagą własnościową na tle konkurencji. Niepowtarzalne technologie pozwalają na oferowanie przez MŚP produktów rozpoznawalnych na rynkach zagranicznych. Skupiają się na produkcji wyrobów o wysokim stopniu zaawansowania technologicznego. Obniżają koszty oraz wprowadzają innowacje za pomocą optymalnego wykorzystania kompetentnej kadry. Dostęp do zasobów spoza organizacji i sieci współpracy, generuje przewagę kooperacyjną dla MŚP. Wykorzystują globalne kanały dystrybucji, co zapewnia im możliwość korzystania z ważnych informacji rynkowych oraz technologicznych. Dodatkowo otwiera drogę do współpracy z zagranicznymi partnerami biznesowymi w obszarach produkcji, badań, rozwoju oraz sprzedaży. Dzięki udziałowi w międzynarodowych sieciach występuje zwiększona efektywność działań oraz następuje poprawa konkurencyjności na globalnym rynku. Sektor MŚP wyróżnia się również na tle innych podmiotów przewagą lokalizacyjną. Wynika to z sprzyjającego położenia oraz korzystnych warunków makroekonomicznych, odnoszących się do niższych kosztów czynników produkcji i przychylnej polityce państwa. Na dodatek

⁵ M. Forost, *Helping Small Business in Eastern Europe*, „The OECD Observer” 1996 nr 198, s. 3.

⁶ B. Piasecki, A. Rogut, E. Stawasz, S. Johnson, D. Smallbone, *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MŚP w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2001, s. 208.

⁷ A. Czajkowska, *Konkurencyjność polskich małych i...* op. cit., s. 69.

te warunki otwierają drogę do zmniejszenia kosztów operacyjnych, usprawnienia łańcucha dostaw, a także wzmocnienia pozycji konkurencyjnej firm w określonym regionie⁸.

Małe oraz średnie przedsiębiorstwa dążą do pozyskiwania szybkich zysków. Decyzje operacyjne są dla nich ważniejsze niż decyzje strategiczne. Skoncentrowane są na zapotrzebowaniu rynku oraz niską kapitałochłonność. Stanowią one fundament rozwoju gospodarki. Postępy w tym sektorze przyczyniają się do zwiększenia ich konkurencyjności na rynku, co stanowi kluczowy czynnik do utrzymania się MŚP w gospodarce⁹.

Sektor ten wyposażony jest w unikalne cechy rynkowe, technologiczne, finansowe, organizacyjne oraz lokalizacyjne, które determinują działania małych i średnich przedsiębiorstw. W tym aspekcie różnią się one od dużych firm. Spowodowane jest to przez ich niższą pozycję rynkową, wyższą wrażliwość na zmiany otoczenia oraz presję do dynamicznego dostosowania się. Częściowo przewagę konkurencyjną dużych podmiotów neutralizują za pomocą swojej elastyczności oraz łatwości w adaptacji. Przejrzysta struktura organizacyjna, bezpośrednie powiązanie właścicieli z kierowaniem firmą, ukierunkowanie na szybkie efekty wspomagają płynne wdrażanie zmian i usprawnień. Dynamiczne działania MŚP przyczyniają się do dużego poziomu kreatywności oraz innowacyjności. Zarazem sektor ten charakteryzuje się wysoką heterogenicznością. Specyfikacja technologii, branży oraz strategii przedsiębiorstwa posiada wpływ na zapotrzebowanie na innowacje. Nowatorskie działania MŚP obejmują zarówno podstawowe działania imitacyjne, bardziej skomplikowane formy współdziałania, jak i wprowadzanie radykalnych innowacji¹⁰.

2. CHARAKTERYSTYKA SEKTORA MŚP W POLSCE I CZECHACH (2024)

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią trzon systemu gospodarczego zarówno Polski, jak i Czech. Pomimo różnic demograficznych oraz skali rynku, czeski sektor MŚP cechuje się wyższą efektywnością gospodarczą mierzoną udziałem w PKB. Jednocześnie niskie bezrobocie obserwowane w obu krajach stwarza sprzyjające warunki dla stabilizacji rynku pracy, ale równolegle może stanowić istotne ograniczenie dla dalszej ekspansji przedsiębiorstw w tym segmencie.

Zgodnie z klasyfikacją Komisji Europejskiej, do kategorii MŚP zalicza się 3 kategorie przedsiębiorstw. Średnie przedsiębiorstwa zatrudniają poniżej 250 osób oraz osiągające roczny przychód nieprzekraczający 50 mln euro lub sumę bilansową poniżej 43 mln euro. Drugą kategorią są małe przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 50 pracowników oraz ich przychód netto jest mniejszy niż 10 mln euro bądź suma bilansowa jest mniejsza niż 10 mln euro. Ostatnim rodzajem są mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające mniej niż 10 pracowników, a ich przychód netto bądź

⁸ B. Plawgo, *Zachowania małych i średnich przedsiębiorstw w procesie internacjonalizacji*, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle, ORGMASZ, Warszawa 2004, s. 80.

⁹ B. Mikołajczyk, *Finansowe uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw z uwzględnieniem sektora MŚP*, Difin, Warszawa 2006, s. 96-97.

¹⁰ E. Stawasz, *Innowacje a mała firma*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999, s. 93-96.

suma bilansowa muszą być mniejsze niż 2 mln euro¹¹. W 2024 roku udział MŚP w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w Polsce i Czechach przekraczał 99%, co wskazuje na ich kluczową rolę w strukturze obu gospodarek.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w Polsce w 2023 roku funkcjonowało około 2,31 mln aktywnych podmiotów niefinansowych, z czego zdecydowaną większość – blisko 97% – stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. Łącznie MŚP wygenerowały około 45,3% polskiego PKB. Dla porównania w Czechach – według CzechStat oraz raportu SME Performance Review 2024 – sektor ten obejmował również ponad 99% przedsiębiorstw, przy czym jego udział w tworzeniu krajowego PKB wynosił około 54%.

W 2024 roku sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w Polsce zatrudniał około 6,9 mln osób, co potwierdza jego kluczową rolę jako jednego z głównych źródeł zatrudnienia w gospodarce narodowej. Największy udział w strukturze zatrudnienia miały mikroprzedsiębiorstwa, które generowały około 4,4 mln miejsc pracy, podczas gdy małe i średnie przedsiębiorstwa odpowiadały za pozostałą część. W Republice Czeskiej sektor MŚP zapewniał zatrudnienie ponad 2 mln osób, co również wskazuje na jego strategiczne znaczenie dla krajowego rynku pracy i stabilności społeczno-ekonomicznej.

Zarówno Polska, jak i Czechy należą do państw Unii Europejskiej o najniższym poziomie bezrobocia. Według danych Eurostatu z pierwszego kwartału 2024 roku, zharmonizowana stopa bezrobocia wynosiła:

- 2,9% w Polsce,
- 2,6% w Czechach.

Tak niski poziom bezrobocia sprzyja ogólnej stabilności rynku pracy, ale stanowi jednocześnie wyzwanie dla firm z sektora MŚP – szczególnie w kontekście rosnącej presji płacowej oraz trudności w pozyskaniu odpowiednio wykwalifikowanej kadry.

Tabela 1. Zestawienie kluczowych wskaźników sektora MŚP w Polsce i Czechach (dane za 2023, publ. 2024)

Wskaźnik	Polska (2024)	Czechy (2024)	Źródło
Liczba MŚP	ok. 2,3 mln	ok. 1,2 mln	GUS, CzechStat
Udział MŚP w ogólnej liczbie firm	>99%	>99%	Eurostat
Udział MŚP w PKB	45,3%	54%	Eurostat, KE
Zatrudnienie w MŚP	6,9 mln osób	2 mln osób	GUS, CzechStat
Stopa bezrobocia (harmonizowana)	2,9%	2,6%	Eurostat (Q1 2024, dane za 2023)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*, *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024, European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024

¹¹ Rozporządzenie Komisji Wspólnot Europejskich nr 364/2004 z dnia 25 lutego 2004 r., załącznik 1.

Zgromadzone dane wyraźnie wskazują, że sektor MŚP odgrywa strategiczną rolę zarówno w gospodarce Polski, jak i Czech. Stanowi on nie tylko główną formę organizacji działalności gospodarczej, lecz także istotne ogniwo systemu zatrudnienia. Choć liczba firm tego typu w Polsce jest ponad dwukrotnie większa niż w Czechach, to czeski sektor MŚP osiąga wyższy udział w tworzeniu PKB, co może świadczyć o jego większej wydajności i produktywności. Dodatkowo niska stopa bezrobocia – utrzymująca się w obu krajach poniżej 3% – pozytywnie wpływa na ogólną sytuację na rynku pracy. Niemniej jednak może to również rodzić trudności w pozyskiwaniu nowych pracowników, zwłaszcza w sektorze mikro- i małych przedsiębiorstw, co w dłuższej perspektywie może ograniczać ich możliwości rozwoju i ekspansji.

Reasumując, MŚP w Polsce i Czechach stanowią kluczowe ogniwo gospodarki narodowej, zarówno pod względem liczebności, jak i wpływu na zatrudnienie oraz wzrost gospodarczy. Jednocześnie warunki ich dalszego rozwoju będą zależeć od zdolności do adaptacji w obliczu niedoborów kadrowych oraz konieczności zwiększania efektywności.

4. KLUCZOWE CZYNNIKI KONKURENCYJNOŚCI – UJĘCIE PORÓWNAWCZE MŚP W POLSCE I W CZECHACH

Konkurencyjność sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i w Czechach zależy od szeregu czynników instytucjonalnych i strukturalnych. Do najważniejszych należą: warunki regulacyjne, poziom innowacyjności, dostęp do finansowania, zasoby kadrowe oraz koszty operacyjne. Mimo podobnego położenia geograficznego i statusu w UE, oba kraje wykazują zróżnicowane wyniki w zakresie tych elementów, co wpływa na ich odmienne ścieżki rozwoju sektora MŚP.

Z analizy danych zawartych w OECD Regulatory Policy Outlook 2024 oraz EU Single Market Scoreboard wynika, że Czechy oferują korzystniejsze i bardziej przewidywalne otoczenie regulacyjne dla sektora MŚP niż Polska. Przedsiębiorcy w Czechach napotykają na niższy poziom biurokracji, co przekłada się m.in. na krótszy średni czas rejestracji działalności gospodarczej oraz mniejsze obciążenia administracyjne w bieżącej działalności operacyjnej. Dodatkowo, w najnowszym zestawieniu Index of Economic Freedom (2024) Czechy uzyskały wyższy wynik w kategorii „efektywność regulacji przedsiębiorstw”, co potwierdza bardziej stabilne i sprzyjające warunki prowadzenia działalności. W przeciwieństwie do tego, Polska – pomimo wdrażania kolejnych reform upraszczających procedury gospodarcze – nadal charakteryzuje się wyższą złożonością systemu podatkowego i regulacyjnego, co w praktyce ogranicza elastyczność działania MŚP i zwiększa koszty zgodności regulacyjnej.

Tabela 2. Porównanie wskaźników regulacyjnych w Polsce i Czechach (2024)

Wskaźnik/Źródło	Polska	Czechy	Źródło
Czas rejestracji firmy (dni)	7,5	4,2	OECD Regulatory Outlook 2024
Wskaźnik swobody gospodarczej	67,5 / 100	73,4 / 100	Index of Economic Freedom 2024
Ocena funkcjonowania rynku wewnętrznego UE	72/100	78/100	EU Single Market Scoreboard 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*, *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024, European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024

Zgodnie z wynikami Digital Economy and Society Index (DESI) 2024, Czechy wyraźnie wyprzedzają Polskę pod względem integracji technologii cyfrowych w małych i średnich przedsiębiorstwach. Dotyczy to w szczególności szerszego wykorzystania rozwiązań chmurowych, automatyzacji procesów oraz rozwiniętej sprzedaży online. Czechy cechują się także bardziej zaawansowaną infrastrukturą cyfrową wspieraną przez programy rządowe i regionalne klastry technologiczne.

Również w European Innovation Scoreboard 2024, Czechy zostały sklasyfikowane jako kraj o umiarkowanie wysokim poziomie innowacyjności, podczas gdy Polska znajduje się w grupie państw o umiarkowanie niskim potencjale innowacyjnym. Jednym z kluczowych czynników ograniczających innowacyjność w Polsce pozostaje niski udział wydatków sektora prywatnego na badania i rozwój (B+R) oraz ograniczona współpraca pomiędzy nauką a sektorem MŚP. Brakuje systemowego wsparcia dla transferu technologii oraz dostępu do wykwalifikowanych specjalistów cyfrowych.

Zgodnie z wynikami SME Access to Finance Survey 2024, aż 68% czeskich MŚP oceniło dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania jako łatwy, podczas gdy w Polsce analogiczną opinię wyraziło jedynie 48% przedsiębiorstw. Różnica ta wynika w dużej mierze z bardziej rozwiniętego systemu wsparcia przedsiębiorczości w Czechach, w tym aktywnej roli instytucji takich jak CzechInvest, które nie tylko wspierają finansowanie, ale również ułatwiają kontakt z inwestorami zagranicznymi i lokalnymi funduszami. Czeski system charakteryzuje się również większą dostępnością doradztwa inwestycyjnego oraz sieciami aniołów biznesu.

W przypadku Polski, wsparcie dla MŚP koncentruje się głównie na instrumentach publicznych – takich jak gwarancje i pożyczki udzielane przez BGK czy dotacje dystrybuowane przez PARP. Choć instrumenty te pełnią ważną funkcję stabilizacyjną, to ich wpływ na innowacyjność i skalowanie przedsiębiorstw jest ograniczony. Z danych zawartych w EIF Reports 2024 wynika ponadto, że czeski rynek *venture capital* i *private equity* jest znacznie bardziej rozwinięty niż polski, co zapewnia tamtejszym innowacyjnym MŚP i start-upom większe możliwości rozwoju w fazie wzrostu oraz ekspansji międzynarodowej.

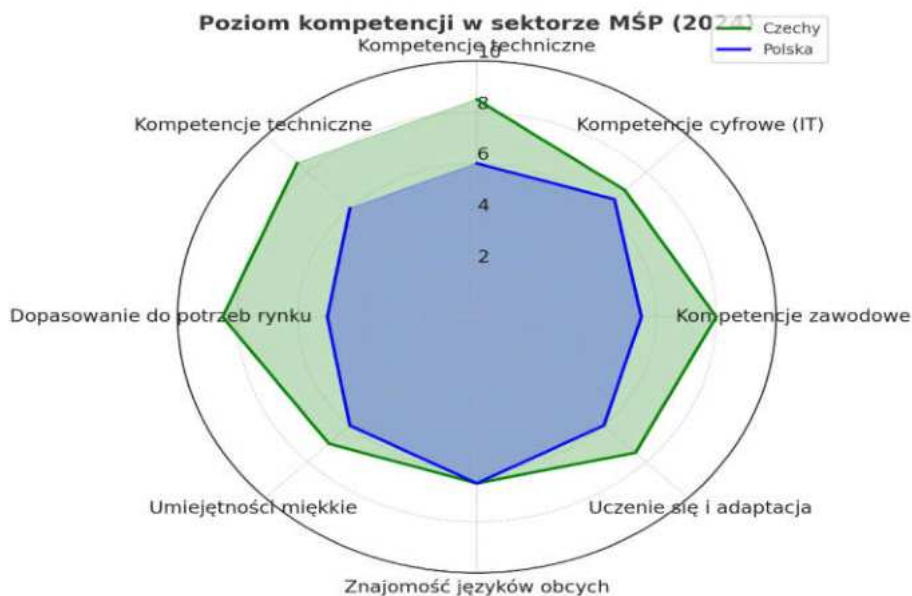
Tabela 3. Dostępność finansowania dla MŚP (2024)

Wskaźnik / Źródło	Polska	Czechy	Źródło
Udział firm z łatwym dostępem do kredytu	48%	68%	SME Access to Finance Survey 2024
Poziom rozwoju rynku VC (indeks)	0,25	0,45	EIF Reports 2024
Główne źródło finansowania	Kredyty bankowe	Kredyty + VC	KE, BGK, CzechInvest

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*, *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024, European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024

Czechy cechują się wyższym poziomem dopasowania kompetencji pracowników do potrzeb rynku. System szkolnictwa zawodowego, oparty na modelu dualnym, ułatwia integrację absolwentów z sektorem MŚP. Dane z Eurostat (2024) i OECD Employment Outlook potwierdzają, że czeski rynek pracy jest bardziej elastyczny i mniej dotknięty niedoborem specjalistów technicznych.

W Polsce jednym z kluczowych problemów jest luka kompetencyjna – szczególnie w branżach przemysłowych i IT. Prognozy KE Skills Forecast 2024 oraz raportu Future of Jobs (WEF) wskazują na pilną potrzebę modernizacji systemu edukacji oraz rozwoju szkoleń ustawicznych dla pracowników MŚP.

Rysunek 1. Poziom kompetencji w sektorze MŚP (skala 0-10, 2024)

Źródło: *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024

Koszty pracy w Polsce pozostają niższe niż w Czechach, co stanowi jeden z czynników przewagi cenowej polskich MŚP, szczególnie w produkcji i usługach outsourcingowych. Według danych Eurostat (2024) średni koszt godziny pracy w Polsce wynosił 12,3 euro, a w Czechach 15,1 euro.

Jednak Polska charakteryzuje się wyższymi kosztami energii elektrycznej oraz częstymi zmianami przepisów podatkowych. Dane OECD Tax Database i raportów PwC / EY 2024 wskazują, że czeski system podatkowy jest bardziej przewidywalny, a poziom obciążeń dla firm – umiarkowany.

Tabela 4. Wybrane koszty działalności w MŚP (2024)

Wskaźnik	Polska	Czechy	Źródło
Średni koszt pracy (€/h)	12,3	15,1	Eurostat 2024
Cena energii dla firm (€/kWh)	0,22	0,18	Eurostat 2024
Stopa CIT	19%	19%	OECD Tax Database 2024
Zmienność przepisów podatkowych	Wysoka	Niska	EY Reports 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*, *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024, European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024

Analiza porównawcza pokazuje, że Czechy wypracowały bardziej stabilne i sprzyjające warunki do prowadzenia działalności gospodarczej przez sektor MŚP. Dotyczy to zarówno otoczenia regulacyjnego, jak i poziomu innowacyjności oraz dostępności finansowania. Polska natomiast wyróżnia się korzystniejszymi kosztami pracy i dużą liczbą przedsiębiorstw, lecz jej przewagi są osłabiane przez niestabilność regulacyjną, mniejszą dostępność kapitału wysokiego ryzyka i niższy poziom kompetencji technicznych.

Aby zwiększyć konkurencyjność polskiego sektora MŚP, niezbędne jest uproszczenie przepisów, wzmocnienie ekosystemu innowacji oraz poprawa jakości kształcenia zawodowego. Wspólne wyzwania dla obu krajów to rozwój kompetencji cyfrowych i lepsze wykorzystanie potencjału jednolitego rynku Unii Europejskiej.

5. PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK I BENCHMARK

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) w Polsce, mimo rosnących nakładów na innowacje, nadal wykazują niższą konkurencyjność względem czeskich odpowiedników. Kluczowymi barierami są m.in.: wolniejsza cyfryzacja, mniejsza internacjonalizacja działalności oraz słabsza koordynacja regionalnego wsparcia instytucjonalnego.

Porównanie Polski i Czech pokazuje wyraźne różnice w strategiach rozwojowych sektora MŚP. W szczególności różnice dotyczą skali eksportu, poziomu cyfryzacji oraz skuteczności współpracy firm z instytucjami otoczenia biznesu.

Dane Eurostat (2024) pokazują, że czeskie MŚP osiągają wyższy poziom internacjonalizacji działalności. Udział eksportu w ich przychodach jest o 10 punktów procentowych wyższy niż w Polsce, a firmy częściej operują poza rynkiem UE.

Tabela 5. Porównanie poziomu internacjonalizacji MŚP – Polska vs Czechy (2024)

Wskaźnik	Polska	Czechy	Źródło
Udział eksportu w całkowitych przychodach MŚP	17%	27%	Eurostat (2024)
Odsetek MŚP eksportujących poza UE	6,5%	11,2%	Eurostat, CzechInvest
Udział sektora przemysłowego (PKD/NACE C) w eksporcie MŚP	22%	35%	Eurostat, PARP (2024)

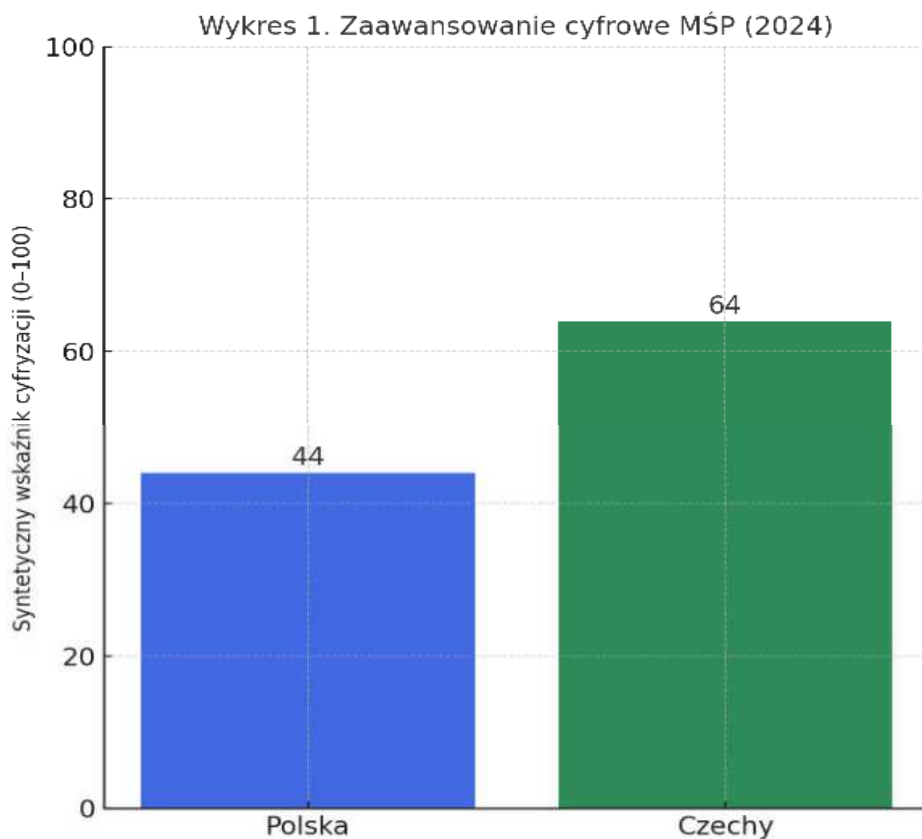
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*, *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024, European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024

Transformacja cyfrowa czeskich MŚP przebiega szybciej i jest szerzej wspierana instytucjonalnie (programy CzechInvest, ulgi inwestycyjne, dostęp do kompetencji cyfrowych). Z raportu PARP *MŚP wobec wyzwań transformacji cyfrowej 2024* wynika, że polskie firmy dopiero nadrabiają zaległości w zakresie ERP, CRM i automatyzacji procesów.

Tabela 6. Poziom wdrożeń technologii cyfrowych w MŚP (2024)

Technologia / narzędzie	Polska (% MŚP)	Czechy (% MŚP)	Źródło
Systemy ERP	26%	42%	PARP, CzechInvest (2024)
CRM	31%	51%	PARP, CzechInvest (2024)
E-commerce (kanał własny)	34%	47%	PARP, CzechInvest (2024)
Automatyzacja procesów	15%	33%	OECD, CzechInvest (2024)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CzechInvest, *Support for SMEs and Regional Innovation Systems*, Brussels 2024

Wykres 1. Zaawansowanie cyfrowe MŚP (syntetyczny wskaźnik: 0-100)

Źródło: PARP, *MŚP wobec wyzwań transformacji cyfrowej*, 2024

Czechy wykazują bardziej spójny model rozwoju regionalnego – zintegrowany system klastrów, inkubatorów i agencji lokalnych. CzechInvest wspiera cyfryzację i eksport na poziomie lokalnym. W Polsce, mimo szerokiej sieci instytucji, brak spójności działań i ograniczona współpraca z uczelniami technicznymi ograniczają efekty wsparcia.

Studia przypadków dobrych praktyk:

- **Polska – Case Study (PARP 2024): Firma IT z Poznania**

Firma wdrożyła system CRM z elementami sztucznej inteligencji, finansowany częściowo ze środków UE (program „GoDigital”). Efekt: wzrost przychodów o 25% r/r i ekspansja na rynki skandynawskie.

- **Czechy – Case Study (CzechInvest 2024): SME Tech s.r.o.**

Producent części maszyn w Ołomuńcu zintegrował robotyzację z ERP i automatyzacją magazynowania (wsparcie z „Digitální podnik 2023+”). Produktywność wzrosła o 40%, a czas realizacji zamówień skrócono o 35%.

- **OECD SME Case Study (2024): Porównanie kultury zarządzania**

Czeskie firmy wykazują wyższy poziom dojrzałości zarządczej: 62% stosuje *lean management*, 48% ma wdrożone programy mentoringowe dla kadry średniego szczebla. W Polsce: odpowiednio 34% i 22%.

Czeskie MŚP są bardziej zintegrowane z rynkiem międzynarodowym, co skutkuje wyższą konkurencyjnością w kluczowych branżach przemysłowych. Polska natomiast pozostaje w tyle, zwłaszcza jeśli chodzi o eksport poza Unię Europejską. Transformacja cyfrowa w Czechach jest znacznie głębsza i lepiej skoordynowana na poziomie instytucjonalnym, podczas gdy w Polsce brakuje zintegrowanych programów, które łączyłyby wsparcie finansowe, doradcze oraz rozwój kompetencji. Ekosystem regionalny w Czechach, w tym funkcjonujące klastry przemysłowe, odgrywa istotną rolę integrującą MŚP z sektorem naukowym oraz rynkami zagranicznymi. W Polsce natomiast współpraca ta ma charakter sporadyczny i niesystemowy. Ponadto kultura zarządzania oraz model organizacyjny czeskich MŚP są bardziej nowoczesne, co przekłada się na ich większą elastyczność, lepsze zarządzanie procesami zmian oraz wyższą zdolność adaptacji do globalnych trendów.

6. ANALIZA SWOT MŚP (POLSKA VS CZECHY)

MŚP w Polsce i Czechach funkcjonują w zbliżonych uwarunkowaniach makroekonomicznych, jednak wykazują znaczące różnice w strukturze przewag i barier rozwojowych. Analiza SWOT ujawnia, że czeskie firmy są bardziej osadzone w międzynarodowych łańcuchach wartości i lepiej wspierane przez system instytucjonalny, podczas gdy polskie MŚP dysponują większym rynkiem wewnętrznym i potencjałem do cyfrowej transformacji.

Tabela przedstawia syntetyczne ujęcie silnych i słabych stron (czynniki wewnętrzne) oraz szans i zagrożeń (czynniki zewnętrzne) dla sektora MŚP w Polsce i Czechach, oparte na analizie danych z rozdziałów wcześniejszych, raportów OECD, EU oraz krajowych.

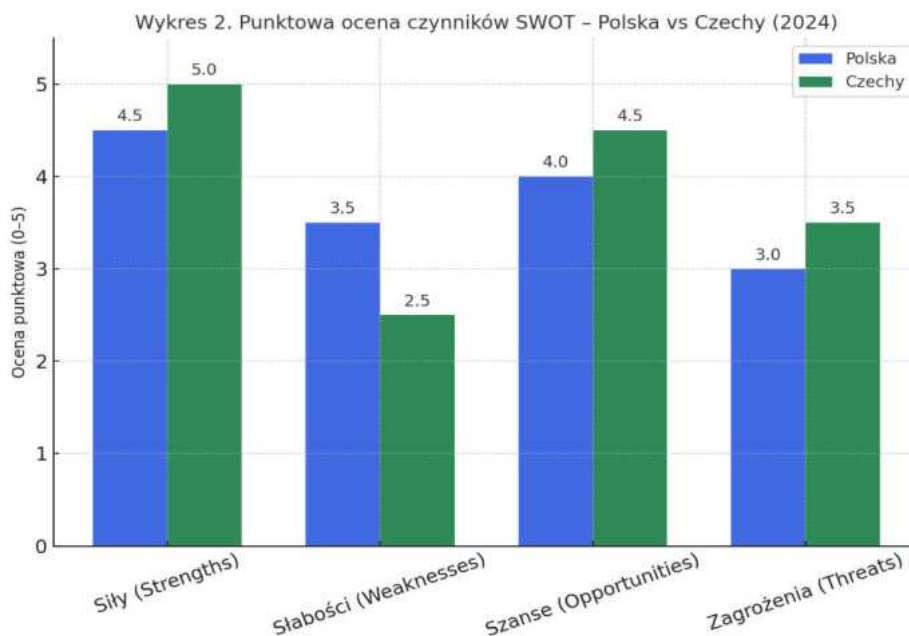
Tabela 7. Analiza SWOT MŚP – Polska vs Czechy (2024)

Obszar analizy	Polska	Czechy	Źródło
Sily (Strengths)	Dynamiczny rynek wewnętrzny; rozwój e-commerce; dostępność środków UE na cyfryzację i innowacje	Silna pozycja eksportowa; wyższy poziom cyfryzacji; efektywne wsparcie regionalne (CzechInvest)	SME Performance Review, EU Competitiveness 2024
Słabości (Weaknesses)	Niski poziom internacjonalizacji; ograniczona automatyzacja; rozproszone wsparcie instytucjonalne	Niedobory kadrowe w sektorach zaawansowanych; mniejsze zasoby rynku wewnętrznego	OECD Country Profiles, PARP
Szanse (Opportunities)	Ekspansja poza UE; wzrost inwestycji w cyfryzację; rozwój współpracy B+R z uczelniami	Integracja z niemieckimi łańcuchami wartości; wpływ BIZ; rozwój specjalizacji przemysłowych	Własna synteza z raportów
Zagrożenia (Threats)	Rosnące koszty pracy; niedobór kompetencji cyfrowych; ryzyko legislacyjne	Uzależnienie od rynku niemieckiego; zmienność kosztów energii; napięcia geopolityczne	EU/OECD Reports 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*, *SME Performance Review*, European Commission – Annual Report on EU SMEs, 2024, European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024

Na podstawie danych jakościowych i wskaźników można opracować syntetyczny wykres siły wpływu poszczególnych elementów SWOT. Poniżej przedstawiono porównanie punktowe (0-5), w którym 5 oznacza najwyższą intensywność danego czynnika.

Porównanie siły czynników SWOT ujawnia odmienny profil strategiczny sektora MŚP w Polsce i Czechach. Czeski sektor wykazuje wyraźnie silniejsze mocne strony oraz większy potencjał w zakresie wykorzystania szans, przy relatywnie niższej intensywności słabości wewnętrznych. Polska z kolei boryka się z bardziej nasilonymi barierami wewnętrznymi oraz mniejszym wykorzystaniem szans rozwojowych, co wymaga aktywnej polityki wspierającej transformację i umiędzynarodowienie sektora.

Wykres 2. Punktowa ocena czynników SWOT – Polska vs Czechy (2024)

Źródło: OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland, 2024*

Czechy dysponują lepiej skoordynowanym systemem wspierania MŚP, szczególnie w obszarze eksportu oraz cyfryzacji, co znacząco przekłada się na ich przewagę konkurencyjną na rynku międzynarodowym. Polska natomiast posiada przewagę wynikającą z większej skali rynku oraz dostępu do funduszy unijnych, jednak brakuje jej spójnej i zintegrowanej polityki instytucjonalnej na poziomie zarówno regionalnym, jak i centralnym. Oba kraje stoją przed istotnymi szansami rozwoju, które wynikają przede wszystkim z rosnącej cyfryzacji oraz umiędzynarodowienia łańcuchów wartości. Polska musi jednak nadrobić zaległości w zakresie wdrażania rozwiązań związanych z Przemysłem 4.0, natomiast Czechy powinny ograniczyć swoją silną zależność od niemieckiej gospodarki. Zarówno Polska, jak i Czechy borykają się z podobnymi zagrożeniami, takimi jak niedobór wykwalifikowanych kadr, rosnąca inflacja czy niestabilność regulacyjna, przy czym Polska silniej odczuwa ryzyko związane z częstymi zmianami legislacyjnymi oraz rosnącą presją kosztową.

7. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Analiza porównawcza konkurencyjności MŚP w Polsce i Czechach prowadzi do wniosku, że czynniki wpływające na ich rozwój mają w dużej mierze charakter strukturalny i instytucjonalny. Choć oba kraje działają w obrębie jednolitego rynku UE i wykazują podobny poziom rozwoju gospodarczego, różnice w politykach publicznych i stopniu internacjonalizacji sektora MŚP mają istotne konsekwencje dla ich pozycji konkurencyjnej. W przypadku Czech szczególną rolę odgrywa silna

integracja z niemieckim rynkiem i międzynarodowymi łańcuchami wartości, wspierana przez instytucje takie jak CzechInvest. MŚP w tym kraju cechuje wyższy poziom cyfryzacji, efektywniejszy system wsparcia oraz bardziej dojrzałe strategie eksportowe.

W Polsce natomiast sektor MŚP operuje w warunkach większego rynku wewnętrznego oraz silnie rozwijającego się e-commerce. Istnieje również szeroki dostęp do funduszy europejskich wspierających innowacje i cyfryzację. Jednakże brak spójności instytucjonalnej, niska skala umiędzynarodowienia (udział eksportu to zaledwie 17%, z czego tylko 6,5% firm eksportuje poza UE), a także ograniczony poziom automatyzacji stanowią istotne bariery dla dalszego wzrostu. Pomimo tych trudności, potencjał transformacyjny polskich MŚP pozostaje znaczący, zwłaszcza w kontekście rosnących inwestycji w technologie cyfrowe oraz coraz szerszej współpracy z sektorem nauki i badań.

Zalecenia Komisji Europejskiej z 2024 roku podkreślają konieczność wzmocnienia zdolności administracyjnych w Polsce, szczególnie na poziomie regionalnym, tak aby efektywniej wykorzystywać środki unijne w ramach programów wspierających MŚP. Think tanki takie jak CASE (Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych) i PIE (Polski Instytut Ekonomiczny) zwracają uwagę na potrzebę uproszczenia mechanizmów wsparcia dla eksportu oraz stworzenia profesjonalnych struktur doradczych dla firm zainteresowanych ekspansją zagraniczną. CEPS postuluje wprowadzenie instrumentów fiskalnych, które premiowałyby inwestycje w cyfryzację oraz rozwój kompetencji cyfrowych wśród mikro- i małych przedsiębiorstw. Bruegel wskazuje natomiast na konieczność rozwoju współpracy sektorowej i klastrowej, co pozwoliłoby lepiej wykorzystać potencjał innowacyjny i konkurencyjny MŚP.

W Czechach natomiast rekomendacje KE sugerują zmniejszenie zależności eksportu od rynku niemieckiego poprzez dywersyfikację partnerów handlowych oraz wzmocnienie inwestycji w automatyzację i rozwój kompetencji związanych z Przemysłem 4.0, szczególnie poza głównymi ośrodkami miejskimi. OECD oraz Bruegel rekomendują intensyfikację współpracy publiczno-prywatnej w celu transferu technologii oraz know-how, co przyczyni się do dalszego rozwoju i stabilności sektora MŚP w Czechach.

Podsumowując, zarówno Polska, jak i Czechy stoją przed podobnymi wyzwaniami, które dotyczą modernizacji sektora MŚP, przy czym każdy z krajów powinien uwzględnić swoje specyficzne uwarunkowania i skupić się na wzmacnianiu własnych mocnych stron oraz ograniczaniu słabości. Wykorzystanie szans płynących z transformacji cyfrowej i umiędzynarodowienia rynków wymaga dobrze skoordynowanych polityk i efektywnego wsparcia instytucjonalnego.

BIBLIOGRAFIA

1. Bruegel, *Europe's SMEs in the Digital Decade*, Bruksela 2024.
2. CASE, *Enhancing SME Export Capacity in CEE Countries*, Warszawa 2024.
3. CEPS, *SMEs and Competitiveness in the Single Market*, Bruksela 2024.

4. Czajkowska A., *Konkurencyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Konkurencyjność jako determinanta rozwoju przedsiębiorstwa*, (red.) S. Lachiewicz, M. Matejun, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, 2009.
5. CzechInvest, *Support for SMEs and Regional Innovation Systems*, Brussels 2024.
6. European Commission, *Country Report – Poland & Country Report – Czech Republic*, Brussels 2024.
7. Eurostat, *SME Export Data by NACE Rev. 2 Classification*, 2024.
8. Mikołajczyk B., *Finansowe uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw z uwzględnieniem sektora MŚP*, Difin, Warszawa 2006.
9. Forost M., *Helping Small Business in Eastern Europe*, „The OECD Observer” 1996, 198.
10. OECD, *SME and Entrepreneurship Outlook – Czech Republic, Poland*, 2024.
11. *OSLO MANUAL – The Measurement of Scientific and Technological Activities – Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data*, OECD/Eurostat 1997.
12. PARP, *MŚP wobec wyzwań transformacji cyfrowej*, 2024.
13. Piasecki B., Rogut A., Stawasz E., Johnson S., Smallbone D., *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MŚP w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2001.
14. PIE, *Przemysł 4.0 w polskich MŚP – bariery i perspektywy*. Warszawa 2024.
15. Pławgo B., *Zachowania małych i średnich przedsiębiorstw w procesie internacjonalizacji*, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle ORGMASZ, Warszawa 2004.
16. SME Performance Review, *European Commission – Annual Report on EU SMEs*, 2024.
17. Stawasz E., *Innowacje a mała firma*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999.

FACTORS INFLUENCING THE COMPETITIVENESS OF SMES IN POLAND AND THE CZECH REPUBLIC

Abstract

The purpose of this study is to identify and compare key determinants affecting the competitiveness of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Poland and the Czech Republic. The research analyzed five strategic areas of the sector: the regulatory and administrative environment, the level of innovation and digital sophistication, the availability of funding sources, the quality of human capital and the overall cost of doing business. In addition, a SWOT analysis was conducted

for both countries, benchmarking was applied, and selected good practices supporting SME development were reviewed. The results indicate that the Czech Republic has a more favorable regulatory climate, a higher level of innovation, more advanced digitization, and moderate employment and business taxation costs. Poland, on the other hand, has greater market potential and exhibits higher SME export dynamics, but faces significant administrative barriers, relatively higher labor costs and a lower level of digital technology use in the business sector. Based on the analysis carried out, recommendations aimed at strengthening the competitiveness of Polish SMEs were formulated. These include: simplification of administrative procedures, intensification of activities supporting digitization of enterprises, improvement of access to financing at the initial stage of development, and adaptation of the educational system to the real needs of the labor market.

Keywords: small and medium-sized enterprises (SMEs), competitiveness, innovation.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 1, nr 1 (2025)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2025.004>

lic. Adam Kobiela¹, lic. Piotr Rokita², lic. Miłosz Ozga³

WPŁYW INFLACJI NA WZROST GOSPODARCZY W WYBRANYCH KRAJACH ŚWIATA

Streszczenie

Wpływ inflacji na wzrost gospodarczy jest częstym tematem badań. Obserwacje te pozwalają wyznaczyć odpowiedni poziom inflacji dla danego kraju, który maksymalizuje tempo wzrostu gospodarczego oraz czy występuje dodatnia czy ujemna zależność między tymi zmiennymi. Celem pracy jest ustalenie zależności pomiędzy wzrostem gospodarczym a inflacją. Artykuł analizuje zależność między inflacją a wzrostem gospodarczym, koncentrując się na danych empirycznych z krajów rozwiniętych i rozwijających się w okresie ostatnich lat. Autorzy przedstawiają teoretyczne podstawy relacji inflacja – wzrost, na podstawie nowoczesnych i klasycznych modeli makroekonomicznych, odwołując się do klasycznych i nowoczesnych modeli makroekonomicznych, takich jak test przyczynowości Grangera, model Solowa czy krzywą Phillipsa. Wyniki badań wskazują, że umiarkowana inflacja nie jest niekorzystna w niektórych warunkach instytucjonalnych. Niestabilna, wysoka inflacja ma negatywny wpływ na realne dochody, wydajność i inwestycje, prowadząc do spowolnienia wzrostu gospodarczego.

Słowa kluczowe: inflacja, wzrost gospodarczy.

¹ Student studiów II stopnia kierunku finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.

² Student studiów II stopnia kierunku finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.

³ Student studiów II stopnia kierunku finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego.

WSTĘP

Inflacja ma znaczący wpływ na poziom wzrostu gospodarczego. Wykorzystując klasyczne i nowoczesne modele makroekonomiczne można ocenić, jak duży wpływ ma inflacja na wzrost gospodarczy oraz jaki jest odpowiedni poziom inflacji dla danego kraju, aby tempo wzrostu gospodarczego było jak największe.

Dzięki przeprowadzonym badaniom można stwierdzić, że umiarkowana inflacja wpływa pozytywnie na wzrost gospodarczy w przeciwieństwie do niestabilnej, wysokiej.

Celem pracy jest przedstawienie, jaki wpływ ma inflacja na wzrost gospodarczy w wybranych krajach na przełomie ostatnich lat.

1. POJĘCIE INFLACJI

Inflacja to proces trwałego wzrostu ogólnego poziomu cen w gospodarce, który prowadzi do spadku siły nabywczej pieniądza. Oznacza to, że za tę samą ilość pieniędzy można kupić mniej towarów lub usług niż wcześniej⁴.

Przyczyny inflacji⁵:

- Nadmierne zwiększanie podaży pieniądza przez bank centralny;
- Wzrost kosztów produkcji, np. surowców energetycznych;
- Zwiększony popyt na dobra i usługi.

Skutki inflacji⁶:

- Spadek realnych dochodów konsumentów;
- Redystrybucja siły nabywczej na korzyść emitującego pieniądza;
- Utrata zaufania do pieniądza jako środka przechowywania wartości.

Wskaźniki mierzenia inflacji:

- **Deflator PNB** – to wskaźnik obliczany jako stosunek PNB nominalnego oraz PNB realnego,
- **Wskaźnik cen dóbr konsumpcyjnych** – to miara średniego poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych, ważona udziałem poszczególnych dóbr, odniesiona do cen z roku bazowego⁷,

⁴ M. Belka: *Elementarne zagadnienia ekonomii*. Wyd. II. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005, s. 414.

⁵ M. Belka, *op. cit.*, s. 412.

⁶ S. Owsiak: *Podstawy nauki finansów*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2002, s. 194-195.

⁷ R. Barro, *Makroekonomia*, s.63, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997.

- **Wskaźnik cen dóbr produkcyjnych** – to średni ważony poziom cen surowców i półproduktów, porównywany z ich cenami w ustalonym roku odniesienia⁸.

W 2024 r. tempo wzrostu cen na świecie było bardzo zróżnicowane – od niemal zerowej inflacji w części państw wysoko rozwiniętych, po ekstremalnie wysokie, trzycyfrowe wskaźniki w niektórych regionach globu. W październiku 2024 pięć krajów z najwyższym poziomem inflacji to⁹:

- Republika Sudanu (118,9%),
- Republika Sudanu Południowego (79,3%),
- Wenezuela (71,7%),
- Argentyna (62,7%),
- Turcja (33,0%).

Średni poziom inflacji w państwach należących do strefy Euro pod koniec 2024 roku wynosi od 1,5% do 3,0%, co odpowiada założeniom Europejskiego Banku Centralnego. Występuje jednak zauważalne zróżnicowanie – w krajach tzw. starej Unii inflacja jest zazwyczaj niższa, podczas gdy w nowych państwach członkowskich z Europy Wschodniej obserwuje się silniejszą presję inflacyjną¹⁰.

2. ZWIĄZEK POMIĘDZY INFLACJĄ A WZROSTEM GOSPODARCZYM

Najczęściej przeprowadzane badania wykazują występowanie negatywnej korelacji między wzrostem gospodarczym a inflacją. Najważniejszą rzeczą jest ustalenie właściwego poziomu inflacji w państwie – czyli takiej inflacji, gdzie jest najwyższe tempo wzrostu gospodarczego. Najlepszy poziom inflacji zależy od struktury i charakteru gospodarki dla każdego kraju jest inny¹¹.

Chowdhury i Malik analizowali długo- i krótkookresowy związek pomiędzy wzrostem gospodarczym a inflacją w czterech państwach Azji południowej (Indie, Sri Lanka, Pakistan i Bangladesz) w latach 1957-1997, posługując się modelem wektorowej korekty błędem. Ujawniło to występowanie dodatniej korelacji pomiędzy wzrostem gospodarczym a inflacją w każdym badanym kraju. Wykazali również, że współczynnik

⁸ R. Barro, *op. cit.*, s. 54.

⁹ M. Friedman, *Intrygujący pieniądz. Z historii systemów monetarnych*, wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1994, s. 199.

¹⁰ M. Fiedman., *op. cit.*, s. 12.

¹¹ H. Hazlitt, *Inflacja wróg publiczny nr 1*, tłum Jan M. Filor, Fijorr Publishing Company Warszawa 2007, s. 23.

wrażliwości wzrostu gospodarczego na zmiany inflacji był mniejszy od wskaźnika wrażliwości inflacji na zmiany tempa wzrostu gospodarczego¹².

Także Li rozpatrywał związki pomiędzy wzrostem gospodarczym a inflacją w 117 państwach (27 państw rozwiniętych gospodarczo i 90 państw rozwijających się) w latach 1961-2004. Doprowadziło to do uznania, że wystąpiła korelacja ujemna oraz że ta zależność była nieliniowa¹³.

Z kolei Mubarik ustalił średni progowy poziom inflacji w Pakistanie w latach 1973-2000, korzystając z modelu progowego i testu przyczynowości Grangera. Jego badania wykazały, że roczna stopa inflacji mniejsza niż 9% pozytywnie wpływała na wzrost gospodarczy, a powyżej tego poziomu tempo wzrostu gospodarczego w tym kraju było ujemne¹⁴.

Senhadji i Khan dokonali zbadania związku pomiędzy wzrostem gospodarczym a inflacją w 140 rozwijających się i gospodarczo rozwiniętych państwach w latach 1960-1998, korzystając z nieliniowej metody najmniejszych kwadratów. Rezultat ich badań wskazał na występowanie poziomu inflacji, poniżej którego nie występowała korelacja wzrostu gospodarczego na inflację, a powyżej tego poziomu odnotowano negatywny wpływ wzrostu gospodarczego do inflacji w badanych państwach. Stwierdzono również że poziom progowy inflacji w krajach rozwijających się oscylował w granicy (11-12%) i był znacznie wyższy niż w krajach rozwiniętych gospodarczo (1-3%)¹⁵.

3. WPŁYW INFLACJI NA GOSPODARKE W WENEZUELI

Wenezuela jest jednym z krajów z najwyższą inflacją, w 2024 r. wyniosła ona 71,7%. Mimo że kraj ten posiada jedno z największych rezerw ropy naftowej na świecie, to jego gospodarka znajduje się w głębokim kryzysie. Inflacja w Wenezueli ma wiele przyczyn, które razem doprowadziły do obecnej sytuacji gospodarczej:

- **Zależność od ropy naftowej** – Wenezuela posiada jedno z największych rezerw ropy naftowej na świecie, co sprawiło, że gospodarka kraju stała się silnie uzależniona od eksportu tego surowca. Spadek cen ropy na rynkach światowych znacząco wpłynął na dochody państwa.

¹² Y. Mubarik. *Inflation and Growth* A, 2005: An Estimate of the Threshold Level of. State Bank of Pakistan Research Bulletin Inflation in Pakistan.

¹³ G. Mallik., Chowdhury A., 2001. *Inflation and Economic Growth: Evidence from Asia-Pacific Development Journal* 8 Four South Asian Countries.

¹⁴ Trading economies.com, op. cit.

¹⁵ Li M., *Inflation and Economic Growth: Threshold Effects and Transmission Mechanisms*. CEA 40th Annual Meetings. 26-28 May 1996.

- **Polityka monetarna** - rząd Wenezueli, aby pokryć deficyt budżetowy, zdecydował się na drukowanie dużych ilości pieniędzy. To zwiększyło podaż pieniądza, co przyczyniło się do wzrostu inflacji.
- **Kontrole cen i nacjonalizacja** - wprowadzenie kontroli cen przez rząd miało na celu ochronę konsumentów, ale doprowadziło do niedoborów towarów, ponieważ producenci nie byli w stanie sprzedawać swoich produktów po zaniżonych cenach. Dodatkowo, nacjonalizacja wielu sektorów gospodarki osłabiła ich efektywność.
- **Wydatki socjalne i zadłużenie** – rząd wprowadził liczne programy socjalne, które były finansowane z dochodów z ropy. Kiedy ceny ropy spadły, rząd musiał się zadłużać, aby kontynuować te programy, co pogłębiło kryzys.
- **Brak stabilności politycznej i gospodarczej** – częste zmiany polityczne i brak stabilności gospodarczej zniechęcały inwestorów i prowadziły do dalszej destabilizacji gospodarki.

4. WPLYW INFLACJI NA GOSPODARKE W SZWAJCARII

Inflacja w Szwajcarii jest obecnie na bardzo niskim poziomie. W maju 2025 roku wskaźnik inflacji wyniósł -0,1%, co oznacza deflację. W październiku 2024 r. była ona na poziomie 1,1%. Jest to pierwszy przypadek deflacji od marca 2021 roku.

Główne czynniki wpływające na ten spadek to: obniżki cen transportu, żywności i napojów bezalkoholowych oraz opieki zdrowotnej. Mimo że inflacja jest niska, koszty życia w Szwajcarii nadal rosną, szczególnie w sektorach takich jak mieszkania i energia oraz restauracje i hotele. Inflacja w Szwajcarii ma znaczący wpływ na gospodarkę, a jej niski poziom, a nawet deflacja, przynoszą zarówno korzyści, jak i wyzwania:

- **Koszty życia** – niska inflacja lub deflacja może prowadzić do spadku cen niektórych towarów i usług, co jest korzystne dla konsumentów, ponieważ ich siła nabywcza wzrasta.
- **Wydatki konsumpcyjne** – gdy ceny spadają, konsumenci mogą odkładać zakupy w oczekiwaniu na dalsze obniżki cen, co może prowadzić do zmniejszenia wydatków konsumpcyjnych i spowolnienia wzrostu gospodarczego.
- **Inwestycje** – niska inflacja może zniechęcać do inwestycji, ponieważ przedsiębiorcy mogą obawiać się spadku cen swoich produktów w przyszłości, co może prowadzić do zmniejszenia zysków.
- **Dług publiczny** – deflacja zwiększa realną wartość długu publicznego, co może utrudniać jego spłatę i prowadzić do większych obciążeń budżetowych,
- **Eksport** – silny frank szwajcarski, który często towarzyszy niskiej inflacji, może utrudniać eksport, ponieważ szwajcarskie produkty stają się droższe dla zagranicznych nabywców.

Szwajcaria podejmuje kilka działań, aby stymulować inflację i przeciwdziałać deflacji:

- **Obniżanie stóp procentowych** – Narodowy Bank Szwajcarii (SNB) obniża stopy procentowe, aby zachęcić do większego wydatkowania i inwestowania. Niższe stopy procentowe sprawiają, że kredyty są tańsze, co może pobudzić konsumpcję i inwestycje.
- **Interwencje na rynku walutowym** – SNB interweniuje na rynku walutowym, aby osłabić franka szwajcarskiego. Silny frank sprawia, że importowane produkty są tańsze, co może prowadzić do deflacji. Osłabienie franka może pomóc w zwiększeniu cen importowanych dóbr.
- **Polityka fiskalna** – rząd może zwiększać wydatki publiczne, inwestując w infrastrukturę i inne projekty, co może stymulować gospodarkę i zwiększać popyt na towary i usługi.
- **Wsparcie dla sektora prywatnego** – rząd wspiera przedsiębiorstwa poprzez różne programy, które mają na celu zwiększenie produkcji i zatrudnienia. To może prowadzić do wzrostu płac i konsumpcji.
- **Monitorowanie cen** – SNB i inne instytucje monitorują ceny w różnych sektorach gospodarki, aby szybko reagować na zmiany i wprowadzać odpowiednie środki zaradcze.

5. WPŁYW INFLACJI NA GOSPODARKE W POLSCE

W 2024 roku inflacja w Polsce wyniosła średnio 4,7%. Nasz kraj należy zatem do grupy państw ze średnim poziomem inflacji.

W grudniu 2024 roku wskaźnik CPI (*Consumer Price Index*) również wyniósł 4,7% w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku. Ceny usług wzrosły o 6,6%, a ceny towarów o 4,0%.

Inflacja w Polsce ma znaczący wpływ na gospodarkę, a jej poziom wpływa na różne aspekty życia gospodarczego i społecznego.

- **Siła nabywcza konsumentów** – wysoka inflacja prowadzi do spadku siły nabywczej pieniądza, co oznacza, że za tę samą ilość pieniędzy można kupić mniej towarów i usług. To może ograniczać konsumpcję i wpływać na standard życia.
- **Koszty prowadzenia biznesu** – inflacja zwiększa koszty produkcji, ponieważ ceny surowców, energii i wynagrodzeń rosną. Przedsiębiorstwa mogą być zmuszone do podnoszenia cen swoich produktów, co może prowadzić do spadku popytu.
- **Stopy procentowe** – wysoka inflacja często prowadzi do podwyżek stóp procentowych przez Narodowy Bank Polski (NBP), aby kontrolować wzrost cen. Wyższe stopy procentowe zwiększają koszty kredytów, co może hamować inwestycje i konsumpcję.

- **Niepewność gospodarcza** – wysoka inflacja wprowadza niepewność w gospodarce, co może zniechęcać do długoterminowych inwestycji. Przedsiębiorstwa mogą mieć trudności z planowaniem budżetów i prognozowaniem przyszłych kosztów.
- **Wzrost płac** – w odpowiedzi na rosnące koszty życia, pracownicy mogą domagać się wyższych wynagrodzeń. To może prowadzić do spirali inflacyjnej, gdzie wzrost płac napędza dalszy wzrost cen.
- **Polityka fiskalna i monetarna** – rząd i NBP podejmują różne działania, aby kontrolować inflację, takie jak zamrażanie cen energii, obniżanie podatków czy interwencje na rynku walutowym.

Prognozy inflacji w Polsce na najbliższe lata wskazują na stopniowy spadek, choć poziom inflacji pozostanie relatywnie wysoki w krótkim okresie. Oto szczegóły:

- 2025 rok: Inflacja ma spaść do poziomu 4,1%.
- 2026 rok: Przewiduje się dalszy spadek inflacji do 3,3%.
- 2027 rok: Inflacja ma osiągnąć poziom 2,5%, co jest zbliżone do celu inflacyjnego Narodowego Banku Polskiego (NBP).

Te prognozy zakładają stopniowe odmrażanie cen energii i żywności oraz kontynuację działań mających na celu stabilizację gospodarki.

6. WPŁYW INFLACJI NA GOSPODARKĘ W TURCJI

W latach 2022-2024 Turcja miała jeden z najwyższych poziomów inflacji spośród krajów gospodarek wschodzących. Wskaźnik inflacji osiągnął:

- 72,3% w 2022 roku – najwyższy poziom w XXI wieku,
- 53,9% w 2023 roku – częściowe spowolnienie tempa wzrostu cen,
- 58,5% w 2024 roku – ponowny wzrost dynamiki inflacyjnej, utrzymująca się presja cenowa.

Do skutków wzrostu gospodarczego można zaliczyć:

- a) **Spowolnienie realnego wzrostu PKB** – nominalne wskaźniki wzrostu PKB sugerowały rozwój (efekt inflacji) jednak realny wzrost gospodarczy został znacznie ograniczony. Wysoka inflacja spowodowała zmniejszenie siły nabywczej konsumentów, ograniczając konsumpcję prywatną – główną siłę napędową tureckiej gospodarki.
- b) **Niestabilność inwestycji** – inflacja przekraczająca 50% rocznie prowadzi do zwiększenia awersji do ryzyka kraju i zagranicznych inwestorów. Prowadziło to do: zmniejszenia liczby długoterminowych kapitałowych inwestycji, wzrostu

kosztów finansowania działalności gospodarczej, gdyż stopy procentowe rosły z uwagi na inflację, większego wahania kursu liry tureckiej i odpływu kapitału zagranicznego.

- c) **Deformacja struktury gospodarki** – firmy i gospodarstwa domowe starały się uchronić przed utratą wartości kapitału, inwestując w nieruchomości, waluty obce, złoto i dobra materialne, odcinając zasoby od produktywnych inwestycji.

Inflacja spowodowała zmniejszanie się płac realnych. Pomimo tego, że rząd zwiększał płacę minimalną, to tempo wzrostu wynagrodzeń nie nadążało za tempem wzrostu cen. Uuboższe społeczeństwo doświadczało zwiększenia nierówności w dochodach przez zwiększające się koszty dóbr podstawowych (energii, żywności itp.). Doprowadziło to do zwiększenia się niepokoju w społeczeństwie z powodu trudności utrzymania standardu życia i rosnącego ubóstwa.

Turcja w analizowanym okresie prowadziła nietypową politykę pieniężną. Bank centralny w latach 2022-2023 utrzymywał niskie stopy procentowe (polityka nieortodoksyjna), osłabiając lirę i napędzając inflację. Pod koniec 2023 roku i w 2024 roku podjęto bardziej restrykcyjne działania (stopniowe zwiększenie stóp procentowych), ale ich efekt był ograniczony ze względu na utrwalone oczekiwania inflacyjne.

W sferze fiskalnej rosły wydatki budżetowe (m.in. na dopłaty do żywności i energii), co prowadziło do zwiększenia się deficytu budżetowego. Rząd stosował mechanizmy osłonowe (np. depozyty indeksowane do kursu walutowego), które miały stabilizować sytuację, ale generowały dodatkowe obciążenia dla finansów publicznych.

Oslabienie liry zwiększyło konkurencyjność eksportu (w szczególności tekstyliów, wyrobów przemysłowych i produktów rolnych). Wzrost kosztów importu (głównie komponentów do produkcji i surowców energetycznych) zwiększył deficyt na rachunku obrotów bieżących. Inflacja importowana (wzrost cen dóbr z zagranicy) dodatkowo potęgowała presję cenową w kraju.

Do długoterminowych konsekwencji można zaliczyć:

- a) **Utratę zaufania do waluty krajowej** – długotrwale występująca wysoka inflacja doprowadziła do osłabienia zaufania ludności i przedsiębiorstw do liry, co utrudniło stabilizację gospodarczą.
- b) **Oslabienie potencjału wzrostowego** – niestabilność makroekonomiczna, nieefektywna alokacja kapitału i zmniejszona liczba inwestycji obniżyły tempo wzrostu PKB w kolejnych latach,
- c) **Ryzyko stagflacji** – utrzymująca się wysoka inflacja przy niskim realnym wzroście gospodarczym doprowadzało gospodarkę do stagflacji – kombinacji inflacji i stagnacji.

Wysoka inflacja utrzymująca się w Turcji w latach 2022-2024 negatywnie wpływała na rozwój gospodarczy kraju. W krótkim okresie sprzyjała wzrostowi nominalnego PKB i eksportu, ale w długim okresie zwiększyła nierówności społeczne, doprowadziła do strukturalnych problemów makroekonomicznych, zniechęciła inwestorów i osłabiła fundamenty gospodarki.

7. WPŁYW INFLACJI NA GOSPODARKE W EKWADORZE

Ekwador w latach 2022-2024 charakteryzował się niskim i malejącym poziomem inflacji:

- 2022 rok: 3,5%
- 2023 rok: 2,2%
- 2024 rok: 1,5%

Wartości te kształtowały się poniżej średnich dla regionu Ameryki Łacińskiej, co wynikało ze specyfiki gospodarki Ekwadoru – przede wszystkim faktu, że kraj ten od 2000 roku stosuje dolar amerykański jako walutę narodową (dolaryzacja). Dzięki temu presja inflacyjna była skutecznie kontrolowana, a gospodarka była mniej podatna na wewnętrzne impulsy cenowe związane z polityką monetarną.

Przyczynami wpływu niskiej inflacji na wzrost gospodarczy były:

- a) **Stabilność makroekonomiczna jako fundament wzrostu** – niski poziom inflacji zapewniał gospodarce Ekwadoru stabilne środowisko makroekonomiczne, które: wspierało planowanie inwestycji długoterminowych, ograniczało ryzyko spadku siły nabywczej konsumentów i sprzyjało przewidywalności kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. W latach 2022-2024 niska inflacja wspomagała umiarkowanemu wzrostowi PKB, ale nie wystarczała do rozwiązania strukturalnych problemów gospodarki (tj. ograniczony dostęp do finansowania zewnętrznego, niestabilność polityczna czy wysoki poziom długu publicznego).
- b) **Korzystne warunki dla inwestycji** – niska inflacja w połączeniu z dolarowym systemem walutowym sprzyjała napływowi kapitału zagranicznego i obniżała ryzyko kursowe. Inwestorzy zagraniczni postrzegali Ekwador jako kraj o stabilnych fundamentach monetarnych w regionie charakteryzującym się często podwyższoną inflacją (np. w Argentynie czy w Kolumbii).

Do czynników wpływających na dochody ludności i konsumpcję należy zaliczyć:

- a) **Ochrona siły nabywczej** – niski poziom inflacji pozwolił zachować realne dochody gospodarstw domowych. Ceny podstawowych dóbr i usług rosły wolniej niż w krajach sąsiednich, łagodząc presję kosztową najuboższych grup społecznych.

- b) **Stabilność cen a konsumpcja** – niska inflacja pozwoliła utrzymać stabilną konsumpcję prywatną, która w Ekwadorze jest głównym składnikiem PKB. Gospodarstwa domowe mogły podejmować decyzje konsumpcyjne bez obawy o nagłe i gwałtowne wahanie cen.

Do czynników wpływających na handel zagraniczny należy zaliczyć:

- a) **Względna utratę konkurencyjności** – niska inflacja jest korzystna, lecz w przypadku Ekwadoru, jako gospodarki dolarowej, oznaczała również wyzwania dla sektora eksportowego. W latach 2022-2024 wiele krajów regionu doświadczało osłabienia swoich walut i wysokiej inflacji doprowadzając do zwiększenia się ich cenowych konkurencyjności na międzynarodowych rynkach. Ekwador, posługując się dolarem, nie miał możliwości dostosowania kursowego, co osłabiło dynamikę eksportu niektórych towarów (zwłaszcza produktów przemysłowych i rolnych).
- b) **Niższe koszty importu** – stabilność cen i brak presji na deprecjację waluty ograniczały wzrost cen dóbr importowanych, co było korzystne dla gospodarki zależnej od importu wielu towarów (np. maszyn, części zamiennych, paliw).

Do czynników wpływających na politykę gospodarczą można zaliczyć:

- a) **Ograniczone narzędzia polityki monetarnej** – Ekwador nie miał instrumentów do stymulowania gospodarki przez manipulowanie podażą pieniądza czy stopami procentowymi. Dlatego też wzrost gospodarczy zależał przede wszystkim od polityki fiskalnej i czynników zewnętrznych (np. cen ropy naftowej – kluczowego surowca eksportowego).
- b) **Dyscyplinę fiskalną jako warunek stabilności** – niska inflacja wspierała starania rządu o utrzymanie dyscypliny budżetowej, ale ograniczała możliwość zmniejszenia zadłużenia przez obniżenie realnej wartości długu publicznego. Oznaczało to konieczność prowadzenia odpowiedzialnej polityki fiskalnej i utrzymywanie wiarygodności kredytowej kraju.

Do długoterminowych skutków niskiej inflacji można zaliczyć:

- a) **Wzrost zaufania do gospodarki** – niska inflacja wzmacniała postrzeganie Ekwadoru jako państwa stabilnego pod względem makroekonomicznym.
- b) **Ograniczenie ryzyka społecznego** – brak nagłych wzrostów cen minimalizowało ryzyko wybuchu niezadowolenia społecznego spowodowanego kryzysem kosztów życia.
- c) **Potrzebę reform strukturalnych** – wysokie bezrobocie, zależność od eksportu surowców naturalnych i wysoki poziom ubóstwa ograniczały potencjał wzrostu gospodarczego.

Niska i spadająca inflacja w latach 2022-2024 była istotnym czynnikiem stabilizującym gospodarkę Ekwadoru. Tworzyła przewidywalne warunki inwestycji, ograniczała ryzyko destabilizacji makroekonomicznej i sprzyjała stabilności cen i ochronie realnych dochodów ludności. Doprowadzała jednak do braku elastyczności polityki pieniężnej, zmuszała do prowadzenia odpowiedzialnej polityki fiskalnej i przeprowadzenia reform strukturalnych, które podtrzymywałyby rozwój gospodarczy oraz utrzymania konkurencyjności eksportu w warunkach sztywnego kursu walutowego.

ZAKOŃCZENIE

Przeprowadzone analizy wykazują znaczny wpływ inflacji na tempo wzrostu gospodarczego. Charakter tej relacji zależy od kontekstu makroekonomicznego, jakości instytucji państwowych oraz poziomu inflacji. Przewidywalna, umiarkowana inflacja sprzyja rozwojowi gospodarczemu a niestabilna, wysoka inflacja wpływa negatywnie, obniżając efektywność alokacji zasobów, zakłócając decyzje konsumenckie i ograniczając inwestycje.

Aby zapewnić stabilność cen należy wdrożyć odpowiednią politykę monetarną w kraju oraz wzmocnić niezależność banków centralnych. W przyszłości warto pogłębić badania nad wpływem inflacji w zależności od poziomu rozwoju gospodarczego danego kraju oraz roli oczekiwań inflacyjnych w kształtowaniu długookresowego wzrostu.

Podsumowując, utrzymanie niskiej i stabilnej inflacji stanowi niezbędny warunek sprzyjający trwałemu i zrównoważonemu wzrostowi gospodarczemu.

BIBLIOGRAFIA

1. Barro R., *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997.
2. Belka. M., *Elementarne zagadnienia ekonomii*. Wyd. II. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005.
3. Friedman M., *Intrygujący pieniądz. Z historii systemów monetarnych*, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1994.
4. Hazlitt H., *Inflacja wróg publiczny nr 1*, tłum Jan M. Filor, Fijorr Publishing Company, Warszawa 2007.
5. Khan M. S., *Threshold Effects in the Relationship between Inflation and Growth*. International Monetary Fund Staff Papers 48 Senhadji A. S. 2001.
6. Li M., *Inflation and Economic Growth: Threshold Effects and Transmission Mechanisms*. CEA 40th Annual Meetings. May 1996.
7. Mallik G., Chowdhury A., *Inflation and Economic Growth: Evidence from Asia-Pacific Development Journal* 8 Four South Asian Countries. 2001.
8. Mubarik Y., *Inflation and Growth: An Estimate of the Threshold Level of*. State Bank of Pakistan Research Bulletin Inflation in Pakistan, 2005.
9. Owsiak S., *Podstawy nauki finansów*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002.

10. Tomashevich. R, *Inflacja 2024: od 0,9% do 118,9% - w których krajach ceny rosną najszybciej* realting.com <https://realting.com/pl/news/which-countries-have-the-highest-inflation> [dostęp: 28.06.2025 r.].

INFLUENCE OF INFLATION ON ECONOMIC GROWTH IN SELECTED COUNTRIES

Abstract

The effect of inflation on economic growth is a frequent topic of research. These observations make it possible to determine the appropriate level of inflation for a country that maximizes the rate of economic growth and whether there is a positive or negative relationship between these variables. The purpose of this paper is to determine the relationship between economic growth and inflation. The article analyzes the relationship between inflation and economic growth, concentrating on empirical data from developed and developing countries in recent years. The authors present the theoretical basis of the inflation-growth relationship, on the basis of modern and classical macroeconomic models, referring to classical and modern macroeconomic models, such as the Granger causality test, the Solow model and the Phillips curve. The results show that moderate inflation is not unfavorable under certain institutional conditions. Unstable, high inflation has a negative impact on real income, productivity and investment, leading to a slowdown in economic growth.

Keywords: inflation, economic growth.

Klaudia Makuch¹

ZIELONE FINANSOWANIE W GMINIE

Streszczenie

W artykule omówiono ideę zielonego finansowania oraz oceniono jego zastosowanie na poziomie lokalnym na przykładzie Gminy Góra Kalwaria i Gminy Piaszeczno. Przedstawiono definicje, instrumenty oraz rolę samorządów w transformacji energetycznej. Część empiryczna oparta została na analizie inwestycji środowiskowych finansowanych z funduszy krajowych i lokalnych. Studium przypadku ukazało różnice i podobieństwa w podejściu obu gmin do zielonego finansowania.

Słowa kluczowe: zielone finansowanie, gmina, finanse publiczne, zrównoważony rozwój, projekty środowiskowe.

WSTĘP

Współczesne wyzwania związane z ochroną klimatu i środowiska naturalnego stawiają przed samorządami nowe zadania, szczególnie w obszarze odpowiedzialnego gospodarowania środkami publicznymi. Wdrażanie działań z zakresu zrównoważonego rozwoju wymaga nie tylko zaangażowania społecznego i politycznego, ale również właściwego finansowania, które pozwoli na realizację inwestycji sprzyjających poprawie stanu środowiska.

Zielone finansowanie jako forma wsparcia projektów proekologicznych, zyskuje coraz większe znaczenie w polityce lokalnej. Gminy mają możliwość korzystania z różnych instrumentów krajowych i unijnych, które umożliwiają realizację działań zmierzających do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, poprawy efektywności energetycznej, rozwoju odnawialnych źródeł energii czy gospodarki obiegu zamkniętego.

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie zagadnienia zielonego finansowania zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym. Szczególną uwagę poświęcono

¹ Studentka kierunku finanse i rachunkowość – studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. K. Pułaskiego, e-mail: 112709@student.uthrad.pl.

działaniom podejmowanym przez gminę Góra Kalwaria i gminę Piaseczno, które stanowią studium przypadku w analizie lokalnych inwestycji ekologicznych. Artykuł obejmuje zarówno definicje i instrumenty zielonego finansowania, jak i konkretne przykłady wdrażanych rozwiązań, ukazując możliwości oraz ograniczenia w praktyce jednostek samorządu terytorialnego.

1. ZIELONE FINANSOWANIE – UJĘCIE TEORETYCZNE

1.1. Definicja i zakres zielonego finansowania

Pojęcie zielonego finansowania nie ma jednej, powszechnie przyjętej definicji. Jego interpretacja zależy od kontekstu (ekonomicznego, środowiskowego czy politycznego) oraz od instytucji posługującej się tym terminem. Główna trudność wynika już z samego znaczenia słowa „zielone”, które może być rozumiane w różnoraki sposób, jako odniesienie do działań środowiskowych, klimatycznych czy zrównoważonych. W praktyce oznacza to, że termin ten bywa używany wymiennie z takimi określeniami, jak „finanse klimatyczne”, „niskoemisyjne”, a nawet „zrównoważone”².

Zielone finansowanie odnosi się przede wszystkim do takich działań inwestycyjnych i finansowych, które przyczyniają się do ochrony środowiska lub poprawy stanu klimatu. Może obejmować zarówno projekty publiczne, jak i prywatne. Od rozwoju infrastruktury przyjaznej dla środowiska, przez finansowanie energii odnawialnej, po projekty dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym³. W uproszczeniu można uznać, że każda inwestycja, pożyczka czy instrument finansowy, który wspiera działania proekologiczne, może być uznany za element zielonego finansowania⁴.

Znaczenie zielonych finansów wzrosło szczególnie po podpisaniu Porozumienia Paryskiego w 2015 roku, które podkreśliło konieczność przekierowania globalnych strumieni finansowych w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. W odpowiedzi na te wyzwania Unia Europejska stworzyła system klasyfikacji zrównoważonych inwestycji, który klasyfikuje i identyfikuje działania, które można uznać za ekologiczne, co ma ograniczyć zjawisko *greenwashingu* oraz zwiększyć przejrzystość inwestycji⁵.

² M. Postuła, *Zielone finanse w polskich jednostkach samorządu terytorialnego na tle Unii Europejskiej*, [w:] J. Szolno-Koguc (red.), *Finanse samorządowe*, Polska Akademia Nauk, Warszawa 2023, s. 221.

³ S.B. Borad, *Green Finance – Meaning, Benefits, Challenges, and Trends*, eFinanceManagement, 11 czerwca 2022, dostępny <https://efinancemanagement.com/sources-of-finance/green-finance> [dostęp: 15.07.2025].

⁴ G. Kelkar, *How Does Green Finance Benefit Organizations and the World*, 9 stycznia 2023, <https://emeritus.org/blog/finance-what-is-green-finance/> [dostęp: 15.07.2025].

⁵ A. Pańczyszyn, *Porozumienie paryskie. Klucz do globalnej walki ze zmianą klimatu*, 21 lutego 2024, <https://kompasesg.pl/esg/technologie-i-innowacje/porozumienie-paryskie-klucz-do-globalnej-walki-ze-zmiana-klimatu/> [dostęp: 15.07.2025].

Zielone finanse niosą za sobą liczne korzyści, zarówno środowiskowe, jak i ekonomiczne. Z jednej strony umożliwiają finansowanie działań, które redukują emisje, ślad węglowy czy zanieczyszczenia, z drugiej strony natomiast stanowią impuls do rozwoju technologii i modeli biznesowych przyjaznych środowisku⁶. Tego rodzaju inwestycje przyczyniają się także do zmniejszenia postrzeganego ryzyka związanego z projektami ekologicznymi, co jest istotne z perspektywy inwestorów i instytucji finansowych⁷.

Współczesne strategie instytucji finansowych powinny odpowiadać na potrzebę transformacji w kierunku niskoemisyjnej gospodarki oraz rozwoju OZE, co przekłada się na ich długoterminową rentowność i poziom zaufania społecznego⁸.

W praktyce, zielone finanse mogą przyjmować formę dotacji, preferencyjnych kredytów, zielonych obligacji czy zaangażowania kapitałowego. Ich cechą charakterystyczną jest konieczność przypisania finansowanych środków do konkretnych celów środowiskowych oraz wykazania realnych, mierzalnych korzyści ekologicznych⁹. Wymaga to stosowania transparentnych mechanizmów weryfikacji, monitoringu i raportowania efektów, szczególnie w przypadku finansowania projektów publicznych¹⁰.

Zielone finanse stanowią szeroką kategorię działalności finansowej, która służy transformacji środowiskowej i klimatycznej. W niniejszej pracy przyjęte zostało szerokie rozumienie tego pojęcia, zgodnie z którym zielone finansowanie obejmuje nie tylko działania przeciwdziałające zmianom klimatu, lecz również wspierające ochronę bioróżnorodności, czystość powietrza i wód, a także efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi¹¹.

1.2. Instrumenty i mechanizmy zielonego finansowania

Zielone finansowanie obejmuje instrumenty finansowe, które są wykorzystywane do finansowania projektów mających pozytywny wpływ na środowisko. Do najważniejszych z nich należą:

- zielone obligacje,
- zielone kredyty i zielone pożyczki,
- fundusze ESG/zielone fundusze inwestycyjne,
- programy dotacyjne.

⁶ G. Kelkar, *How Does Green...*, op. cit., s. 101.

⁷ S.B. Borad, *Green Finance – Meaning...*, op. cit., s. 87.

⁸ D. Michalski, *Zielone finanse. Finansowanie zielonej transformacji*, *Finanse i Controlling* 78/2021 (listopad-grudzień), <https://www.financeicontrolling.pl/finanse/zielone-finanse-finansowanie-zielonej-transformacji> [dostęp: 15.07.2025].

⁹ K. Wieczorek, *ESG jako klucz do pozyskania „zielonego” finansowania. Jakie korzyści przynosi odpowiedzialne inwestowanie*, 22 sierpnia 2024, <https://staniekandpartners.pl/blog/esg-klucz-do-zielonego-finansowania/> [dostęp: 15.07.2025].

¹⁰ M. Postuła, *Zielone finanse w...*, op. cit., s. 221-222.

¹¹ K. Wieczorek, *ESG jako klucz...*, op. cit., s. 53.

Zielone obligacje to dłużne papiery wartościowe, z których środki są wykorzystywane wyłącznie do finansowania lub refinansowania projektów mających pozytywny wpływ na środowisko. Obejmują one inwestycje m.in. w odnawialne źródła energii, transport niskoemisyjny, gospodarkę wodną, efektywność energetyczną czy adaptację do zmian klimatycznych¹². Aby emisja mogła zostać zakwalifikowana jako zielona, musi spełniać określone standardy rynkowe, przede wszystkim *Green Bond Principles* (GBP) opracowane przez *International Capital Market Association* (ICMA). Zgodnie z tymi zasadami, zielone obligacje muszą zawierać: jasno zdefiniowany cel emisji (*Use of Proceeds*), przejrzysty proces oceny projektów, system zarządzania pozyskanymi środkami oraz regularne raportowanie o ich wykorzystaniu i efektach środowiskowych¹³. Certyfikacja oraz nadzór nad zgodnością emisji z wymogami GBP realizowane są przez zewnętrzne, niezależne podmioty, takie jak *Sustainalytics* czy firmy audytorskie. Taka weryfikacja zwiększa zaufanie inwestorów i transparentność działań emitenta¹⁴. Na rynku międzynarodowym zielone obligacje są obecne już od 2007 roku, a pierwsze emisje przeprowadziły m.in. Bank Światowy i Europejski Bank Inwestycyjny. Istotny wzrost zainteresowania tym instrumentem odnotowano po zawarciu Porozumienia Paryskiego w 2015 roku. W Polsce pionierską emisję rządowych zielonych obligacji przeprowadzono w 2016 roku, co czyni nasz kraj jednym z prekursorów tego typu instrumentów w sektorze publicznym. Również sektor samorządowy zaczyna korzystać z tego narzędzia. Przykładowo, Grudziądz jako pierwsze miasto w Polsce wyemitowało zielone obligacje komunalne, finansując m.in. infrastrukturę wodno-kanalizacyjną w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych¹⁵.

Zielone kredyty i zielone pożyczki to dwa podstawowe instrumenty zielonego finansowania, obok zielonych obligacji. Są one wykorzystywane do finansowania inwestycji, które mają pozytywny wpływ na środowisko i wspierają zrównoważony rozwój. W odpowiedzi na rosnące zainteresowanie tego typu instrumentami, międzynarodowe organizacje finansowe opracowały zasady mające na celu ujednolicenie standardów rynkowych. Dla zielonych obligacji wytyczne te zawarte są w *Green Bond Principles* (GBP) opracowanych przez ICMA, natomiast dla zielonych kredytów w *Green Loan Principles* (GLP) opracowanych przez *Loan*

¹² A. Pańczyszyn, *Zielone obligacje. Czym są i jak wspierają zrównoważony rozwój*, opublikowany 15 czerwca 2024, dostępny w: <https://kompasesg.pl/esg/technologie-i-innowacje/zielone-obligacje-czym-sa-i-jak-wspieraja-zrownowazony-rozwoj/> [dostęp: 18.07.2025].

¹³ S. Stefaniak, A. Padiasek, *Zielone obligacje. Perspektywy wsparcia rozwoju rynku w Polsce*, Instra Policy Note 01/2023, Warszawa 2023, s. 8.

¹⁴ M. Lipowicz, *Zielone obligacje – instrument finansowania zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw*, Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej, Nr 6/2023, Katowice 2023, s. 95-97.

¹⁵ WKB lawyers, *Zielone kredyty i obligacje - ekologiczna alternatywa dla tradycyjnych form finansowania*, styczeń 2021, https://wkb.pl/wp-content/uploads/2021/01/WKB-Legal-Alert_Zielone-Finanse-czesc-2.pdf [dostęp: 18.07.2025].

Market Association (LMA). Zgodnie z definicją LMA, zielony kredyt to każdy produkt kredytowy (np. kredyt inwestycyjny, obrotowy, hipoteczny), który został przyznany w całości lub w części na finansowanie bądź refinansowanie projektów zaliczanych do tzw. zielonych. Do przykładowych obszarów kwalifikujących się jako „zielone” należą: odnawialne źródła energii, efektywność energetyczna, ochrona zasobów wodnych i gleby, czysty transport, zrównoważone budownictwo czy ochrona bioróżnorodności¹⁶. Z kolei zielone pożyczki to produkty finansowe przeznaczone zarówno dla osób prywatnych, jak i przedsiębiorstw, które realizują inwestycje przyjazne środowisku. Pożyczki te mogą być wykorzystywane, np. na zakup i instalację paneli fotowoltaicznych, zakup samochodów elektrycznych, termomodernizację budynków lub wdrażanie technologii wspierających gospodarkę o obiegu zamkniętym¹⁷. W przypadku przedsiębiorstw, zielone pożyczki często przyznawane są na preferencyjnych warunkach, o ile projekt ma wyraźny wymiar ekologiczny lub społeczny¹⁸.

Jednym z coraz ważniejszych instrumentów zielonego finansowania są też fundusze ESG, które lokują kapitał wyłącznie w przedsiębiorstwa spełniające określone kryteria z zakresu *Environmental, Social, Governance* (środowiska, kwestii społecznych oraz ładu korporacyjnego)¹⁹. Pojęcie ESG zyskało istotne znaczenie w kontekście transformacji klimatycznej i społecznej, zarówno w wymiarze rynkowym, jak i regulacyjnym. Wzrost znaczenia ESG wiąże się m.in. z polityką Zielonego Ładu Unii Europejskiej, presją inwestorów, właścicieli firm oraz regulacjami, takimi jak Rozporządzenie SFDR (2019/2088), które zobowiązuje instytucje finansowe do raportowania na temat wpływu ich działalności na środowisko i społeczeństwo. Dzięki tym regulacjom fundusze ESG zyskują na znaczeniu jako narzędzie umożliwiające przekierowanie kapitału z sektorów wysokoemisyjnych do działalności zrównoważonej, zgodnej z celami klimatycznymi Porozumienia Paryskiego²⁰. Fundusze ESG inwestują w spółki, które pozytywnie oceniane są pod względem następujących kryteriów:

- Środowiskowych (E), obejmujących zarządzanie emisjami CO₂, efektywność energetyczną, gospodarkę odpadami i ochronę zasobów naturalnych.
- Społecznych (S), związanych z przestrzeganiem praw człowieka, relacjami z pracownikami, polityką różnorodności i wpływem na lokalne społeczności.
- Ładu korporacyjnego (G), dotyczących przejrzystości działania, struktury zarządczej, etyki, przeciwdziałania korupcji i poszanowania praw akcjonariuszy²¹.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ G. Kelkar, *How Does Green...*, op. cit., s. 102.

¹⁸ K. Wieczorek, *ESG jako klucz...*, op. cit., s. 34.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ P. Paprotny, P. Bednarski, D. Hutny, *Zielone finanse po polsku. Jak ESG zmieni sektor bankowy i finansowanie firm?*, maj 2021, s. 2-3, 8-9, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2021/06/Zielone-finance-po-polsku.pdf> [dostęp: 18.07.2025].

²¹ K. Wieczorek, *ESG jako klucz...*, op. cit., s. 65.

W ramach wsparcia transformacji energetycznej i rozwoju zrównoważonej gospodarki, zarówno instytucje krajowe, jak i unijne oferują szereg programów dotacyjnych dla przedsiębiorstw inwestujących w technologie proekologiczne. Programy te mają na celu ułatwienie finansowania inwestycji w obszarach takich jak efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii, redukcja emisji czy modernizacja przemysłu²². Do najważniejszych aktualnych programów dotacyjnych należą:

- Kredyt Ekologiczny (BGK), czyli jeden z kluczowych instrumentów finansowych wspierających zieloną transformację w sektorze MŚP i dużych firm. Program umożliwia pozyskanie dotacji na spłatę części kapitału kredytu bankowego przeznaczonego na:
 - modernizację procesów produkcyjnych,
 - termomodernizację budynków,
 - poprawę efektywności energetycznej,
 - systemy rekuperacji i magazynowania energii,
 - instalację odnawialnych źródeł energii (OZE).
- Programy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) prowadzą liczne inicjatywy wspierające zrównoważony rozwój, w tym:
 - dofinansowanie projektów ograniczających emisje gazów cieplarnianych,
 - wsparcie dla inwestycji poprawiających efektywność energetyczną,
 - fundusze na gospodarkę obiegu zamkniętego i ograniczanie zużycia surowców,
 - finansowanie instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła.
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) są kontynuacją wsparcia z funduszy strukturalnych UE i ukierunkowany jest na zieloną transformację przedsiębiorstw, szczególnie w zakresie:
 - cyfryzacji procesów przemysłowych,
 - ograniczenia zanieczyszczeń,
 - wprowadzenia gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - zwiększenia efektywności energetycznej²³.

Instrumenty zielonego finansowania odgrywają kluczową rolę w transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju. Umożliwiają realizację inwestycji proekologicznych, wspierając działania na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Ich rosnące znaczenie świadczy o trwałym kierunku zmian w polityce finansowej i inwestycyjnej, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.

²² <https://www.ayming.pl/uslugi/zielone-finansowanie/> [dostęp: 18.07.2025].

²³ Ibidem.

2. ZIELONE FINANSOWANIE W PRAKTYCE SAMORZĄDÓW

2.1. Rola gminy w transformacji energetycznej i ochronie środowiska

Gminy jako podstawowe jednostki samorządu terytorialnego odgrywają kluczową rolę w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju i transformacji energetycznej na poziomie lokalnym. W związku z bliskością do obywateli i bezpośrednią znajomością lokalnych uwarunkowań oraz potrzeb społecznych, samorządy są szczególnie predysponowane do wdrażania działań prośrodowiskowych i energetycznych²⁴.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy m.in. zaopatrzenie w energię elektryczną, ciepłą i gaz, ochrona środowiska, gospodarka odpadami, planowanie przestrzenne czy utrzymanie urządzeń publicznych. Te obszary działalności stanowią fundament działań gminy na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Gminy zobowiązane są również do sporządzania planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, co wynika wprost z zapisów prawa energetycznego²⁵.

W obliczu postępujących zmian klimatycznych oraz przyjęcia krajowych i unijnych dokumentów strategicznych, takich jak Polityka Energetyczna Polski do 2040 roku (PEP2040), dyrektywa RED II czy Europejski Zielony Ład, lokalne władze muszą podejmować działania zarówno adaptacyjne, jak i zapobiegawcze²⁶. Obejmują one m.in. promowanie odnawialnych źródeł energii, tworzenie zielonej infrastruktury, racjonalne gospodarowanie wodami opadowymi oraz modernizację sieci energetycznych²⁷.

Jednym z głównych narzędzi realizacji celów klimatycznych na poziomie lokalnym jest strategia transformacji energetycznej gminy. Powinna być ona zintegrowana z pozostałymi dokumentami planistycznymi i finansowymi gminy, w tym strategią rozwoju, wieloletnią prognozą finansową oraz miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Strategia ta nie tylko wyznacza kierunki działań,

²⁴ J. Bujn et. al., *Kompendium wiedzy na temat transformacji energetycznej JST*, Instytut Innowacji i Odpowiedzialnego Rozwoju, marzec 2021, <https://zielona-transformacja.org/wp-content/uploads/publikacja-kompendium-2025-web-ok.pdf> [dostęp: 19.07.2025].

²⁵ Art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1465 i art. 18 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne.

²⁶ B.Z. Filipiak, *Polityka energetyczna jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego w świetle ryzyka finansowego i niefinansowego*, [w:] D. Rynio, A. Zakrzewska-Półtorak (red.), *Przestrzeń i regiony w nowoczesnej gospodarce. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Korenikowi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023, s. 223-225.

²⁷ <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/rola-samorzadow-terytorialnych-w-ochronie-srodowiska-w-tym-w-ochronie-klimatu> [dostęp: 19.07.2025].

ale również ułatwia pozyskiwanie środków zewnętrznych, m.in. z funduszy krajowych i europejskich²⁸.

Nie bez znaczenia pozostają również działania edukacyjne i świadomościowe prowadzone przez gminy, od kampanii promujących oszczędność energii, po doradztwo energetyczne i wspieranie mieszkańców w pozyskiwaniu dotacji na inwestycje w OZE. Gminy mają także możliwość współpracy z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi w celu wdrażania innowacyjnych, zielonych technologii²⁹.

Gminy mają zarówno prawne obowiązki, jak i szerokie możliwości w zakresie transformacji energetycznej. Ich rola jest nie tylko organizacyjna i planistyczna, ale także edukacyjna, inwestycyjna i koordynacyjna. Efektywne wykorzystanie tego potencjału jest niezbędne do osiągnięcia celów klimatycznych i poprawy jakości życia lokalnych społeczności.

2.2. Przykłady realizacji zielonych projektów w polskich gminach

Polskie gminy coraz częściej podejmują skuteczne działania proekologiczne, które odpowiadają na współczesne wyzwania klimatyczne oraz potrzeby mieszkańców. Przykłady wdrożonych projektów z całej Polski pokazują różnorodność podejść, od inwestycji w odnawialne źródła energii, przez działania w zakresie retencji wód, gospodarki odpadami, aż po edukację ekologiczną i ochronę bioróżnorodności³⁰.

W zakresie odnawialnych źródeł energii prym wiodą takie gminy jak Poddębice, które stworzyły geotermalną sieć ciepłowniczą, znacznie ograniczając emisję CO₂ i zmniejszając uzależnienie od paliw kopalnych. Również Kisielice wdrożyły systemy fotowoltaiczne na budynkach publicznych, a gmina Przykona uruchomiła biogazownię, która przetwarza odpady organiczne na energię³¹. W Katowicach powstało Miejskie Centrum Energii, zajmujące się monitoringiem zużycia mediów i optymalizacją energetyczną budynków. Przykładem efektywnej modernizacji w formule partnerstwa publiczno-prywatnego jest termomodernizacja magistratu w Kaletach oraz oczyszczalni ścieków w Mławie. W Zgierzu zastosowano tę formułę przy kompleksowej termomodernizacji obiektów komunalnych³².

W kontekście gospodarki wodnej ważne projekty realizowano m.in. w Radomiu, gdzie przeprowadzono renaturyzację rzeki oraz w Rumi, która zachęca mieszkańców

²⁸ B.Z. Filipiak, *Polityka energetyczna jednostek...*, op. cit., s. 223-225.

²⁹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/rola-samorzadow-terytorialnych-w-ochronie-srodowiska-w-tym-w-ochronie-klimatu> [dostęp: 19.07.2025].

³⁰ <https://gminne.pl/jakie-sa-najciekawsze-przyklady-dzialan-proekologicznych-w-gminach/> [dostęp: 20.07.2025].

³¹ Ibidem.

³² eco-miasto.pl, *Przewodnik dobrych praktyk Eco-Miasto*, <https://www.teraz-srodowisko.pl/media/pdf/eco-miasto-pl.pdf> [dostęp: 20.07.2025].

do retencjonowania wody opadowej³³. Wrocław wdrożył specjalistyczne systemy retencji dostosowane do zadań specjalnych, a w Gdańsku zrealizowano kompleksowy program retencji miejskiej. W Lublinie oraz Wrocławiu funkcjonują zaawansowane systemy monitoringu sieci wodociągowej, co przekłada się na zmniejszenie strat i zwiększenie efektywności gospodarowania wodą³⁴.

W obszarze transportu ekologicznego wyróżnia się Jaworzno, które rozwinęło sieć elektrycznej komunikacji miejskiej oraz Lublin, w którym funkcjonują trolejbusy bez trakcji. Niepołomice zaś oddały brzegi rzeki rowerzystom, integrując transport rowerowy z istniejącą infrastrukturą miejską³⁵.

Wiele gmin inwestuje w rozbudowę infrastruktury służącej segregacji i recyklingowi. Stalowa Wola wykorzystuje biogaz w lokalnym zakładzie przetwarzania odpadów, natomiast w Białymstoku gruntownie zmodernizowano sortownię odpadów w ramach zakładu MBP³⁶. Wejherowo zrealizowało projekt „Ekofabryka”, który skupia się na naprawie, przetwarzaniu i ponownym wykorzystaniu przedmiotów. Z kolei Morawica promuje strategię less waste w skali lokalnej³⁷.

Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych jest istotnym elementem działań proekologicznych. Przykładem jest projekt odtworzenia siedlisk w Dolinie Środkowej Wisły czy rewitalizacja dawnych terenów przemysłowych w Warszawie i Opolu³⁸. Cieszyn i Zamość włączyły mieszkańców w akcję sadzenie roślin i rozwój zieleni miejskiej, natomiast program „Zielony Pierścień Warszawy” zakłada systemowe zazielenianie obrzeży stolicy³⁹.

Wdrażanie zielonych projektów wspierane jest przez inicjatywy edukacyjne. Wrocław prowadzi program „Zielone Szkoły”, w którym dzieci uczą się o ekologii poprzez praktykę, m.in. dzięki instalacji paneli fotowoltaicznych w placówkach oświatowych⁴⁰. Zielonka realizuje program „EkoZielonka”, oferując warsztaty i konkursy dla dzieci i młodzieży. Interesującą inicjatywą są również działania realizowane przez Stowarzyszenie Jurajski Ruch Społeczny „Jurasto”, takie jak projekt „Temat rzeka, podnosimy poziom”, obejmujący edukację ekologiczną nad rzekami Raclawka, Lubieńka i potokiem Będkówka, oraz projekt „Pod prąd” realizowany m.in. w Krośnie Odrzańskim i Islandii, który łączył edukację przyrodniczą z eksperymentami dźwiękowymi i twórczą eksploracją środowiska nadrzecznego⁴¹.

³³ M. Kozłowski, K. Maliszewska, M. Wiśnicka, *Dobre praktyki zielonych liderów samorządowych i pozarządowych*, Warszawa 2024, <https://sendzimir.org.pl/wp-content/uploads/2024/05/Dobre-praktyki-zielonych-liderow.pdf> [dostęp: 20.07.2025].

³⁴ eco-miasto.pl, *Przewodnik dobrych praktyk...*, op. cit.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ M. Kozłowski, K. Maliszewska, M. Wiśnicka, *Dobre praktyki zielonych...*, op. cit., s. 43.

³⁸ eco-miasto.pl, *Przewodnik dobrych praktyk...*, op. cit.

³⁹ M. Kozłowski, K. Maliszewska, M. Wiśnicka, *Dobre praktyki zielonych...*, op. cit., s. 45.

⁴⁰ <https://gminy-w-polsce.pl/najciekawsze-projekty-realizowane-przez-polskie-gminy/> [dostęp: 19.07.2025].

⁴¹ M. Kozłowski, K. Maliszewska, M. Wiśnicka, *Dobre praktyki zielonych...*, op. cit., s. 44.

Zielone projekty realizowane w polskich gminach pokazują, że samorządy skutecznie wspierają zrównoważony rozwój. Inwestują w odnawialne źródła energii, retencję wód, gospodarkę odpadami, transport ekologiczny i edukację ekologiczną. Działania te nie tylko chronią środowisko, ale też poprawiają jakość życia mieszkańców i budują świadomość ekologiczną społeczności lokalnych.

3. STUDIUM PRZYPADKU: GMINA GÓRA KALWARIA I GMINA PIASECZNO

3.1. Charakterystyka gmin

Gmina Góra Kalwaria jest gminą miejsko-wiejską położoną w centralnej części województwa mazowieckiego, około 19 km na południe od Warszawy. Należy do powiatu piaseczyńskiego i graniczy m.in. z Konstancinem-Jeziorną, Piasecznem, Prażmowem, Chynowem oraz przez Wisłę z Sobieniami-Jeziory i Karczewem⁴². Powierzchnia gminy wynosi 144 km², a według danych na 2024 rok zamieszkuje ją około 28,6 tys. mieszkańców⁴³. Administracyjnie składa się z miasta Góra Kalwaria oraz 38 sołectw⁴⁴. Mimo bliskości stolicy, gmina zachowała charakter przyrodniczy i rekreacyjny. Znaczną część jej obszaru zajmują tereny cenne przyrodniczo, m.in. dwa obszary Natura 2000: Dolina Środkowej Wisły, będąca ostoją ptaków wodno-błotnych, oraz Łąki Soleckie, gdzie chronione są cenne gatunki motyli, ślimaków i siedlisk łąkowych. Na terenie gminy znajduje się także fragment Chojnowskiego Parku Krajobrazowego oraz rezerwat przyrody Łachy Brzeskie. Cennym walorem przyrodniczym są również liczne pomniki przyrody, w tym Jezioro Czerskie i ponad dwadzieścia wiekowych drzew, głównie dębów szypułkowych⁴⁵.

Gmina Piaseczno to gmina miejsko-wiejska, również zlokalizowana w województwie mazowieckim, na południowym krańcu Warszawy. Wchodzi w skład Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego i sąsiaduje z gminami Konstancin-Jeziorna, Góra Kalwaria, Tarczyn, Lesznowola oraz Prażmów⁴⁶. Jej powierzchnia wynosi 128 km². Według danych na 2024 rok gmina liczy około 97,9 tys. mieszkańców, z czego ponad połowa zamieszkuje miasto Piaseczno⁴⁷. Administracyjnie obejmuje ono 32 sołectwa oraz miasto będące siedzibą władz powiatowych. Gmina posiada bardzo dobre połączenia komunikacyjne, przebiegają przez nią trasy szybkiego ruchu E77 i E67, a w pobliżu znajduje się lotnisko im. Fryderyka Chopina oraz południowa obwodnica Warszawy. Planowany jest także przebieg autostrady A2. Ze względu na szybki rozwój urbanizacyjny i bliskość stolicy, Piaseczno pełni głównie funkcje mieszkaniowe, usługowe i administracyjne. Choć udział terenów

⁴² <https://gorakalwaria.pl/cms/1299/gmina> [dostęp: 21.07.2025].

⁴³ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica> [dostęp: 21.07.2025].

⁴⁴ <https://gorakalwaria.pl/cms/1299/gmina> [dostęp: 21.07.2025].

⁴⁵ <https://gorakalwaria.pl/cms/1313/przyroda> [dostęp: 21.07.2025].

⁴⁶ <https://bip.piaseczno.eu/artykul/54/51/polozenie> [dostęp: 21.07.2025].

⁴⁷ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica> [dostęp: 21.07.2025].

naturalnych jest mniejszy niż w Górze Kalwarii, w gminie prowadzone są działania mające na celu ochronę i rozwój zieleni oraz poprawę jakości życia w warunkach intensywnego rozwoju metropolitalnego⁴⁸.

3.2. Zielone inwestycje w Górze Kalwarii

W Górze Kalwarii podejmowane są liczne inicjatywy mające na celu poprawę jakości powietrza, efektywności energetycznej budynków oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii. Dzięki dostępowi do programów ogólnopolskich oraz lokalnych form wsparcia mieszkańcy mogą uzyskać dofinansowania do inwestycji ekologicznych.

Jednym z najbardziej kompleksowych projektów jest program „Czyste Powietrze”, który umożliwia właścicielom domów jednorodzinnych uzyskanie dotacji m.in. na wymianę przestarzałych źródeł ciepła, docieplenie budynków czy montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła. Program ma na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i poprawę efektywności energetycznej budynków. Aby uzyskać wsparcie, wymagane jest przeprowadzenie audytu energetycznego oraz spełnienie warunków formalnych dotyczących własności i dochodów. Proces składania wniosków wspierany jest przez lokalnych urzędników w punkcie konsultacyjnym przy ul. Pijarskiej 40 w Górze Kalwarii⁴⁹.

Oprócz ogólnokrajowych działań, mieszkańcy mogą korzystać także z gminnych dopłat do wymiany pieców. W ramach lokalnego programu można uzyskać zwrot do 60% kosztów kwalifikowanych, jednak nie więcej niż 8 tys. zł. Wsparcie obejmuje wymianę źródeł ciepła opartych na paliwach stałych na urządzenia bardziej ekologiczne. Wnioski przyjmowane są w kancelarii Urzędu Miasta i Gminy, a o przyznaniu środków decyduje kolejność zgłoszeń⁵⁰.

Kolejnym obszarem inwestycji są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Gmina oferuje dofinansowanie do budowy oczyszczalni lub likwidacji zbiorników bezodpływowych. Dotacja również może wynieść do 60% poniesionych kosztów, maksymalnie do 8 tys. zł. Proces obejmuje złożenie wniosku, podpisanie umowy z gminą, realizację inwestycji oraz rozliczenie poprzez dostarczenie dokumentów potwierdzających wydatki⁵¹.

Ponadto, mieszkańcy mogą skorzystać z programów rządowych takich jak „Moje Ciepło”, skierowanego do osób budujących nowe domy jednorodzinne. Program ten wspiera zakup i montaż pomp ciepła, co przyczynia się do zmniejszenia emisji CO₂ oraz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii⁵².

Innym źródłem wsparcia jest program „Mój Prąd”, który obejmuje dofinansowanie instalacji fotowoltaicznych, magazynów energii i ciepła. Program jest przeznaczony

⁴⁸ <https://bip.piaseczno.eu/artykul/54/51/polozenie> [dostęp: 21.07.2025].

⁴⁹ https://gorakalwaria.pl/cms/1419/program_czyste_powietrze [dostęp: 21.07.2025].

⁵⁰ https://gorakalwaria.pl/cms/14473/wymiana_piecow [dostęp: 21.07.2025].

⁵¹ https://gorakalwaria.pl/cms/14474/prydomowe_oczyszczalnie_sciekow [dostęp: 21.07.2025].

⁵² <https://mojecieplo.gov.pl/> [dostęp: 21.07.2025].

dla prosumentów rozliczających się w systemie net-billing i obejmuje inwestycje dokonane po 1 stycznia 2021 roku. Dla instalacji zgłoszonych po 1 sierpnia 2024 r. obowiązkowe jest połączenie fotowoltaiki z magazynem energii lub ciepła⁵³.

Ostatnim przykładem jest program „Moja Elektrownia Wiatrowa”, skierowany do właścicieli budynków mieszkalnych. Umożliwia on uzyskanie środków na zakup i montaż przydomowych mikroturbin wiatrowych oraz magazynów energii. Inicjatywa ta jest odpowiedzią na rosnące zainteresowanie odnawialnymi źródłami energii, szczególnie tam, gdzie warunki wiatrowe są bardziej sprzyjające niż nasłonecznienie⁵⁴.

Dzięki powyższym programom, mieszkańcy gminy Góra Kalwaria mają realny wpływ na poprawę jakości powietrza i stanu środowiska naturalnego, przy jednoczesnym obniżeniu kosztów eksploatacyjnych swoich nieruchomości.

3.3. Zielone inwestycje w Piasecznie

Gmina Piaseczno realizuje szereg inwestycji mających na celu modernizację infrastruktury komunalnej, poprawę efektywności energetycznej oraz podniesienie jakości życia mieszkańców. Działania te obejmują zarówno rozbudowę systemu wodociągowego, jak i wdrażanie projektów proekologicznych oraz edukacyjnych.

Jednym z kluczowych przedsięwzięć infrastrukturalnych jest budowa nowej Stacji Uzdatniania Wody (SUW) „Energetyczna”, która ma zapewnić zaopatrzenie w wodę dla północnej części gminy. Projekt zakłada wykonanie dziesięciu studni głębinowych, w tym pięciu oligoceńskich. Koszt realizacji inwestycji szacowany jest na 60 mln zł, a zakończenie prac planowane jest na połowę 2028 roku. Równocześnie trwa modernizacja i rozbudowa SUW w Głoskowie, w ramach której powstaną nowe zbiorniki wody surowej i czystej oraz budynek technologiczny z nowym układem filtracyjnym. Zakończenie tej inwestycji przewidziano na pierwszy kwartał 2027 roku, a jej wartość to ponad 17 mln zł⁵⁵.

Prowadzone są również działania związane z modernizacją miejskiej sieci wodociągowej. Zakończono prace przy ul. Zgoda, a kolejne inwestycje realizowane są na ulicach Łabędzia, Jabłoniowa, Wojska Polskiego i Okulickiego. Łączna długość modernizowanej sieci to ponad 1,6 km, a całkowity koszt około 2,5 mln zł. W różnych częściach gminy realizowane są również odwierty nowych studni głębinowych, które mają wzmocnić istniejące ujęcia wody oraz zapewnić rezerwy dla przyszłych inwestycji⁵⁶.

W zakresie działań ekologicznych Piaseczno uczestniczy w programie „Mazowsze bez smogu”, realizowanym wspólnie z innymi gminami województwa mazowieckiego. Inicjatywa ta, współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, ma na celu poprawę efektywności energetycznej,

⁵³ <https://mojprad.gov.pl/> [dostęp: 21.07.2025].

⁵⁴ <https://mojaelektrowniawiatrowa.gov.pl/> [dostęp: 21.07.2025].

⁵⁵ <https://piaseczno.eu/pierwszy-krok-do-budowy-suw-energetyczna/> [dostęp: 21.07.2025].

⁵⁶ Ibidem.

walkę ze smogiem oraz edukację ekologiczną mieszkańców. W gminie działa Ekodoradca, który doradza mieszkańcom w zakresie wymiany źródeł ciepła, termomodernizacji budynków oraz pozyskiwania dofinansowań⁵⁷.

Dodatkowo mieszkańcy Piaseczna mogą korzystać z ogólnopolskich programów wsparcia, takich jak „Czyste Powietrze”, który umożliwia uzyskanie dotacji na wymianę przestarzałych pieców i termomodernizację budynków. Nowa edycja programu, uruchomiona w marcu 2025 roku, oferuje korzystniejsze warunki dofinansowania i szerszy zakres wsparcia⁵⁸.

Gmina aktywnie przeciwdziała również zagrożeniom związanym z obecnością niebezpiecznych materiałów. Dzięki uzyskanej dotacji z WFOŚiGW w wysokości 33,2 tys. zł realizowany jest program odbioru i unieszkodliwiania azbestu. Mieszkańcy mogą składać wnioski o bezpłatny odbiór płyt i rur azbestowo-cementowych, które następnie są odpowiednio zabezpieczane i utylizowane⁵⁹.

Ostatnim obszarem inwestycyjnym są działania z zakresu zazieleniania przestrzeni miejskiej. W ramach projektu „Stop smog” realizowane są nasadzenia drzew, krzewów, bylin i roślin cebulowych w miejscach zdominowanych przez nawierzchnie betonowe. Nowa zieleń pojawi się m.in. przy ulicach Kościuszki, Sierakowskiego, Jana Pawła, Żeromskiego i Wschodniej oraz na rondach miejskich. Celem projektu jest nie tylko poprawa estetyki miasta, lecz także zwiększenie ilości terenów zielonych i poprawa jakości powietrza⁶⁰.

Dzięki powyższym działaniom Gmina Piaseczno konsekwentnie realizuje strategię zrównoważonego rozwoju, inwestując w nowoczesną infrastrukturę, ochronę środowiska oraz poprawę komfortu życia mieszkańców.

3.4. Porównanie działań inwestycyjnych obu gmin

Zarówno gmina Góra Kalwaria, jak i gmina Piaseczno prowadzą aktywną politykę inwestycyjną, której celem jest poprawa warunków życia mieszkańców, rozwój infrastruktury oraz zwiększenie efektywności energetycznej i ochrony środowiska. Choć działania obu gmin są zbieżne w wielu obszarach, widoczne są także pewne różnice wynikające ze skali, priorytetów lokalnych oraz dostępnych zasobów finansowych.

W gminie Góra Kalwaria dominują inwestycje bezpośrednio skierowane do mieszkańców, szczególnie te związane z wymianą źródeł ciepła, termomodernizacją budynków, montażem instalacji OZE oraz wsparciem dla przydomowych oczyszczalni ścieków. Gmina stawia również na lokalne dopłaty, uzupełniające

⁵⁷ <https://piaseczno.eu/gmina-piaseczno-w-projekcie-mazowsze-bez-smogu-poznaj-naszego-ekodoradce/> [dostęp: 21.07.2025].

⁵⁸ <https://piaseczno.eu/czyste-powietrze-dofinansowanie-na-wymiane-zrodel-ciepla-i-termomodernizacje-budynkow/> [dostęp: 21.07.2025].

⁵⁹ <https://piaseczno.eu/dotacje-na-odbior-i-unieszkodliwianie-azbestu/> [dostęp: 21.07.2025].

⁶⁰ <https://piaseczno.budzet-obywatelski.org/projekt/18323#project-preview-overlay> [dostęp: 21.07.2025].

ogólnokrajowe programy takie jak „Czyste Powietrze”, „Mój Prąd” czy „Moje Ciepło”, co może świadczyć o zorientowaniu na potrzeby gospodarstw domowych i mniejszych inwestycji.

Z kolei w gminie Piaseczno szczególny nacisk położono na rozbudowę i modernizację infrastruktury wodociągowej, w tym wieloletnie projekty budowy stacji uzdatniania wody i systemów dystrybucji. Jednocześnie realizowane są działania ekologiczne, m.in. w ramach projektu „Mazowsze bez smogu”, którego integralną częścią są: doradztwo, edukacja ekologiczna oraz wspieranie mieszkańców w uzyskiwaniu dotacji. Wyróżniającym się aspektem jest także inicjatywa zwiększania terenów zielonych poprzez nowe nasadzenia w przestrzeni miejskiej.

Obie gminy pokazują, że inwestycje środowiskowe i infrastrukturalne mogą być realizowane równolegle, przy czym gmina Góra Kalwaria koncentruje się głównie na inwestycjach oddolnych, bliskich mieszkańcom, natomiast gmina Piaseczno rozwija projekty systemowe i długofalowe, wspierane szeroko zakrojoną modernizacją infrastruktury.

Zarówno gmina Góra Kalwaria, jak i gmina Piaseczno konsekwentnie wdrażają działania odpowiadające współczesnym wyzwaniom ekologicznym, inwestując zarówno w jakość środowiska naturalnego, jak i komfort życia społeczności lokalnych. Ich doświadczenia mogą służyć jako przykład dla innych jednostek samorządu terytorialnego, dążących do zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym.

PODSUMOWANIE

Analiza przykładów działań podejmowanych przez gminę Góra Kalwaria oraz gminę Piaseczno pokazuje, że zielone finansowanie odgrywa istotną rolę w realizacji lokalnych celów środowiskowych. Obie gminy, chociaż różnią się skalą i charakterem inwestycji, aktywnie sięgają po dostępne programy wspierające działania proekologiczne, odpowiadając tym samym na rosnące potrzeby mieszkańców i wyzwania klimatyczne.

Zielone inwestycje w obszarach takich jak termomodernizacja budynków, odnawialne źródła energii, poprawa jakości powietrza czy gospodarka wodno-ściekowa pokazują, że samorządy mogą skutecznie przyczyniać się do transformacji energetycznej oraz poprawy warunków życia. Kluczowe znaczenie ma tutaj nie tylko dostęp do źródeł finansowania, ale również zdolność do ich efektywnego wykorzystania.

Wnioski płynące z analizy potwierdzają, że zielone finansowanie powinno być traktowane jako trwały element lokalnej polityki rozwojowej. Przykłady gminy Góra Kalwaria i gminy Piaseczno mogą stanowić cenną inspirację dla innych samorządów, które poszukują praktycznych sposobów na łączenie troski o środowisko z racjonalnym zarządzaniem finansami publicznymi.

BIBLIOGRAFIA

1. Borad S.B., *Green Finance – Meaning, Benefits, Challenges, and Trends*, eFinanceManagement, 11 czerwca 2022, <https://efinancemanagement.com/sources-of-finance/green-finance>.
2. Bujn J. et.al., *Kompendium wiedzy na temat transformacji energetycznej JST*, Instytut Innowacji i Odpowiedzialnego Rozwoju, marzec 2021, <https://zielona-transformacja.org/wp-content/uploads/publikacja-kompendium-2025-web-ok.pdf>
3. eco-miasto.pl, *Przewodnik dobrych praktyk Eco-Miasto*, <https://www.teraz-srodowisko.pl/media/pdf/eco-miasto-pl.pdf> [dostęp: 19.07.2025].
4. Filipiak B.Z., *Polityka energetyczna jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego w świetle ryzyka finansowego i niefinansowego*, [w:] Rynio D., Zakrzewska-Półtorak A. (red.), *Przestrzeń i regiony w nowoczesnej gospodarce. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Korenikowi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023.
5. Główny Urząd Statystyczny GUS: <https://bdl.stat.gov.pl/> [dostęp: 19.07.2025].
6. <https://bip.piaseczno.eu/artukul/54/51/polozenie> [dostęp: 19.07.2025].
7. <https://gminne.pl/jakie-sa-najciekawsze-przyklady-dzialan-proekologicznych-w-gminach/> [dostęp: 19.07.2025].
8. <https://gorakalwaria.pl/cms/1299/gmina> [dostęp: 19.07.2025].
9. <https://gorakalwaria.pl/cms/1313/przyroda> [dostęp: 19.07.2025].
10. https://gorakalwaria.pl/cms/1419/program_czyste_powietrze [dostęp: 19.07.2025].
11. https://gorakalwaria.pl/cms/14473/wymiana_piecowa [dostęp: 19.07.2025].
12. https://gorakalwaria.pl/cms/14474/przydomowe_oczyszczalnie_sciekow [dostęp: 19.07.2025].
13. <https://mojaelektrowniawiatrowa.gov.pl/> [dostęp: 19.07.2025].
14. <https://mojecieplo.gov.pl/> [dostęp: 19.07.2025].
15. <https://mojprad.gov.pl/> [dostęp: 19.07.2025].
16. <https://piaseczno.budzet-obywatelski.org/projekt/18323#project-preview-overlay> [dostęp: 19.07.2025].
17. <https://piaseczno.eu/czyste-powietrze-dofinansowanie-na-wymiane-zrodel-ciepla-i-termomodernizacje-budynkow/> [dostęp: 19.07.2025].
18. <https://piaseczno.eu/dotacje-na-odbior-i-unieszkodliwianie-azbestu/> [dostęp: 19.07.2025].
19. <https://piaseczno.eu/gmina-piaseczno-w-projekcie-mazowsze-bez-smogu-poznaj-naszego-ekodoradce/> [dostęp: 19.07.2025].
20. <https://piaseczno.eu/pierwszy-krok-do-budowy-suw-energetyczna/> [dostęp: 19.07.2025].
21. <https://www.ayming.pl/uslugi/zielone-finansowanie/> [dostęp: 19.07.2025].
22. <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/rola-samorzadow-terytorialnych-w-ochronie-srodowiska-w-tym-w-ochronie-klimatu> [dostęp: 19.07.2025].

23. Kelkar G., *How Does Green Finance Benefit Organizations and the World*, 9 stycznia 2023, <https://emeritus.org/blog/finance-what-is-green-finance/> [dostęp: 19.07.2025].
24. Kozłowski M., Maliszewska K., Wiśnicka M., *Dobre praktyki zielonych liderów samorządowych i poza-rządowych*, Warszawa 2024, <https://sendzimir.org.pl/wp-content/uploads/2024/05/Dobre-praktyki-zielonych-liderow.pdf> [dostęp: 19.07.2025].
25. Lipowicz M., *Zielone obligacje – instrument finansowania zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw*, Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej, Nr 6/2023, Katowice 2023.
26. Michalski D., *Zielone finanse. Finansowanie zielonej transformacji*, Finanse i Controlling 78/2021 (listopad-grudzień), <https://www.financeicontrolling.pl/finanse/zielone-finanse-finansowanie-zielonej-transformacji> [dostęp: 19.07.2025].
27. Pańczyszyn A., *Porozumienie paryskie. Klucz do globalnej walki ze zmianą klimatu*, 21 lutego 2024, <https://kompasesg.pl/esg/technologie-i-innowacje/porozumienie-paryskie-klucz-do-globalnej-walki-ze-zmiana-klimatu/> [dostęp: 19.07.2025].
28. Pańczyszyn A., *Zielone obligacje. Czym są i jak wspierają zrównoważony rozwój*, 15 czerwca 2024, <https://kompasesg.pl/esg/technologie-i-innowacje/zielone-obligacje-czym-sa-i-jak-wspieraja-zrownowazony-rozwoj/> [dostęp: 19.07.2025].
29. Paprotny P., Bednarski B., Hutny D., *Zielone finanse po polsku. Jak ESG zmieni sektor bankowy i finansowanie firm?*, maj 2021, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2021/06/Zielone-finanse-po-polsku.pdf> [dostęp: 19.07.2025].
30. Postuła M., *Zielone finanse w polskich jednostkach samorządu terytorialnego na tle Unii Europejskiej*, [w:] Szołno-Koguc J. (red.), *Finanse samorządowe*, Polska Akademia Nauk, Warszawa 2023.
31. Stefaniak S., Padiasek A., *Zielone obligacje. Perspektywy wsparcia rozwoju rynku w Polsce*, Instrat Policy Note 01/2023, Warszawa 2023.
32. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, test jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 266.
33. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, test jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 1465.
34. Wieczorek K., *ESG jako klucz do pozyskania „zielonego” finansowania Jakie korzyści przynosi odpowiedzialne inwestowanie*, 22 sierpnia 2024, <https://staniekandpartners.pl/blog/esg-klucz-do-zielonego-finansowania/> [dostęp: 19.07.2025].
35. WKB lawyers, *Zielone kredyty i obligacje – ekologiczna alternatywa dla tradycyjnych form finansowania*, styczeń 2021, https://wkb.pl/wp-content/uploads/2021/01/WKB-Legal-Alert_Zielone-Finanse-czesc-2.pdf [dostęp: 19.07.2025].

GREEN FINANCING IN THE MUNICIPALITY

Abstract

The article discusses the concept of green financing and evaluates its local application using the cases of Góra Kalwaria and Piaseczno municipalities. It presents definitions, instruments, and the role of local governments in the energy transition. The empirical part is based on an analysis of environmental investments funded by national and local programs. The case study highlights similarities and differences in the two municipalities' approaches to green financing.

Keywords: green financing, municipality, public finance, sustainable development, environmental projects.